

Київський університет імені Бориса Грінченка

Т. І. Мієр

Нормативно-правові основи професійної діяльності вчителя початкової школи

Навчальний посібник

Київ — 2020

УДК: 373.3.091.12–051:34(07)

M57

Рекомендовано до друку Вченою радою Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 19 грудня 2019 року)

Рецензенти:

Хоружа Людмила Леонідівна, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса
Грінченка, доктор педагогічних наук, професор;

Кодлюк Ярослава Петрівна, професор кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, доктор
педагогічних наук, професор;

Мачинська Наталія Ігорівна, завідувач кафедри початкової та дошкільної
освіти Львівського національного університету імені Івана Франка,
доктор педагогічних наук, доцент

Мієр Т. І.

M57 Нормативно-правові основи професійної діяльності вчителя
початкової школи: навч. посіб. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка,
2020. — 304 с.

ISBN 978-617-658-088-1

Посібник містить завдання, спрямовані на усвідомлене опрацювання нормативно-правових документів, які з 2017 року регулюють професійну діяльність учителя початкової школи й унормовують модернізаційні процеси, що стосуються: освітньої сфери в цілому; державної мовної політики; діяльності вчителя; професійного розвитку педагога; організації освітнього процесу; облаштування навчальних кабінетів початкової школи; інноваційної освітньої діяльності; інклюзивного навчання, а також правовідносин роботодавця з працівником відповідно до трудового договору та цивільно-правового.

Зміст посібника викладено в нетрадиційному дидактичному оформленні (виконання завдань з перманентною метою, ситуаціями професійного й особистісного розвитку тощо).

Для студентів закладів вищої освіти, учителів початкової школи, викладачів формальної і неформальної освіти та всіх, хто оволодіває знаннями в самоосвітній діяльності.

УДК: 373.3.091.12–051:34(07)

ISBN 978-617-658-088-1

© Т. І. Мієр, 2020

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020

Зміст

Вступ	8
--------------------	---

I блок Нормативно-правові основи загального призначення ...	10
--	----

Тема 1. Право як суспільний інститут.	
Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти	10
<i>I етап. Дослідження сутності феномену «право як суспільний інститут»</i>	11
<i>II етап. Міркування про адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти</i>	13
<i>III етап. Аналіз системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні та діяльності ланок цієї системи</i>	17
<i>IV етап. Аналіз моделі «Система неперервної освіти» на основі опрацювання статей законів України «Про освіту», «Про вищу освіту»</i>	21
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	24
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	28
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	29

Тема 2. Державна мовна політика та державна мова у сфері освіти: правове підґрунтя	30
<i>I етап. Міркування про повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя: власні погляди, законодавче визначення (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»)</i>	31
<i>II етап. Опрацювання рівнів володіння державною мовою відповідно до основних положень Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» на основі мисленнєвої операції порівняння</i>	37

<i>III етап. Аналогізування чи обрання з чинної норми та варіантних доповнень. Опрацювання сучасної редакції українського правопису</i>	43
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	48
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	52
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	53

II блок

Нормативно-правові основи суб'єктного призначення ... 54

Тема 3. Професійний стандарт «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»	54
<i>I етап. Дослідження нормативно-правової основи професії педагог з використанням професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»</i>	55
<i>II етап. Аналіз трудових функцій учителя початкових класів та дій як складників функцій</i>	59
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	75
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	78
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	79
Тема 4. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників	80
<i>I етап. Поетапне з'ясування основного показника процесу розвитку дорослої людини</i>	81
<i>II етап. Досягнення складників перманентної мети під час опрацювання нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»</i> .	85
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	104
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	108
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	108
Тема 5. Атестація. Типове положення про атестацію педагогічних працівників	109
<i>I етап. Самооцінювання власної обізнаності з інформацією про кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені</i>	110

<i>II етап. Дослідження нормативно-правової основи проведення атестації для поетапного підтвердження або спростування гіпотези, сформульованої на основі розв'язання ситуації професійного характеру</i> ...	113
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	122
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	126
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	127

Тема 6. Сертифікація. Положення про сертифікацію педагогічних працівників	128
<i>I етап. Міркування про «хочу» в освітньому процесі</i>	129
<i>II етап. Створення власного освітнього простору із засобів освітнього середовища: формування тлумачно-роз'яснювального довідника сертифікації</i>	130
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	144
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	148
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	149

Тема 7. Правове підґрунтя проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року»	150
<i>I етап. Визначення складників перманентної мети: готую себе до участі у всеукраїнському конкурсі «Учитель року»</i> ...	151
<i>II етап. Складання порад «Як стати успішною(им) у педагогічній діяльності» та узагальнення їх у записнику «Раджу собі»</i>	153
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	165
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	168
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	169

III блок Нормативно-правові основи змістово-процесуального призначення

170

Тема 8. Державний стандарт початкової освіти. Нормативно-інструктивний супровід організації освітнього процесу в початковій школі	170
<i>I етап. Опрацювання контенту нормативно-правового документа «Державний стандарт початкової освіти»</i>	171

II етап. Здійснення формульованого оцінювання в зарубіжному та вітчизняному досвіді (наказ МОН України № 1154 від 27.08.2019 р. «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу»)	177
Рівневий тестовий контроль	190
Завдання для самостійної роботи	195
Джерела для інформальної освіти	195
Тема 9. Статут як нормативно-правовий акт.	
Правове підґрунтя облаштування навчальних кабінетів початкової школи	196
I етап. Міркування про сутність статуту, види та контент	197
II етап. Аналіз засобів навчання та обладнання, систематизованих за загальним призначенням та освітніми галузями	202
Рівневий тестовий контроль	204
Завдання для самостійної роботи	208
Джерела для інформальної освіти	209
Тема 10. Правове підґрунтя інноваційної освітньої діяльності	210
I етап. Міркування про сутність терміна «інновації» та похідних від нього словосполучень (з використанням статей Закону України «Про інноваційну діяльність»)	211
II етап. Аналіз рівнів інноваційної освітньої діяльності відповідно до нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»	214
Рівневий тестовий контроль	220
Завдання для самостійної роботи	225
Джерела для інформальної освіти	226
Тема 11. Правове підґрунтя реалізації інклюзивної освіти в початковій школі	227
I етап. Міркування про еволюцію в соціальному ставленні до дітей з обмеженими можливостями	228

<i>II етап. Аналіз роботи команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти відповідно до складників перманентної мети</i>	... 235
<i>III етап. Міркування про взаємодію вчителів початкових класів з батьками дитини з особливими освітніми потребами, практичними психологами, вчителями-дефектологами інклюзивно-ресурсних центрів</i>	... 241
<i>Рівневий тестовий контроль</i>	243
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	248
<i>Джерела для інформальної освіти</i>	249

IV блок **Нормативно-правові основи працевлаштування** ... 250

Тема 12. Трудовий договір:

правовідносини між роботодавцем і працівником 250
<i>I етап. Виконання ролей «роботодавець», «працівник»</i>	... 251
<i>II етап. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків на матеріалі про правовідносини за трудовим договором та цивільно-правовим</i> 256
<i>Рівневий тестовий контроль</i> 260
<i>Завдання для самостійної роботи</i> 263
<i>Джерела для інформальної освіти</i> 264

Дані для самоперевірки 265

Критерії для самооцінювання 300

Планування напрямів інформальної освіти 301

Вступ

З сивої давнини ВЧИТЕЛЬ покликаний:

- «долучати учня до найцінніших скарбів людства: інтелектуальних і духовних надбань» (*Олекса Біланюк*);
- «вказувати тому, хто навчається, шлях до самого себе» (*Ервін Чаргафф*);
- «творити людину» (*Василь Сухомлинський*).

Ця велична місія ВЧИТЕЛЯ, то набуваючи, то втрачаючи виразність у суспільному вимірі, переходить з одного століття в інше, заломлюючись через постійно змінні цивілізаційні виклики, зростаючі суспільні вимоги та освітні запити.

Сучасна українська освіта — це відкрита динамічна система, функціонування і розвиток якої унормовується низкою законів, положень, наказів та інших нормативно-правових документів, які упродовж останніх двох років затверджено / схвалено постановами Кабінету Міністрів України та наказами Міністерства освіти і науки України. Знання й дотримання контенту цих нормативно-правових документів є обов'язком кожного учасника освітнього процесу, і в першу чергу — ВЧИТЕЛЯ.

Посібник, який ви тримаєте в руках, є навчальним виданням, на сторінках якого висвітлено матеріал 12-ти тем, що у свою чергу об'єднуються у чотири блоки: 1) нормативно-правові основи загального призначення; 2) нормативно-правові основи суб'єктного призначення; 3) нормативно-правові основи змістово-процесуального призначення; 4) нормативно-правові основи працевлаштування.

Блочне упорядкування матеріалу слугує системному опрацюванню нормативно-правових документів, усвідомленню логічної взаємообумовленості їхніх контентів, швидкому віднаходженню потрібної інформації.

Дидактична організованість 12-ти тем характеризується дихотомією, оскільки забезпечує реалізованість двох процесів, що суперечать один одному:

- реалізація сталості, що виявляється в дотриманні такого алгоритму: 1) конкретизація загальних відомостей (мета, умови досягнення мети, етапи опрацювання змісту теми, основні терміни та поняття); 2) поетапне опрацювання змісту теми; 3) рівневий тестовий контроль; 4) завдання для самостійної роботи; 5) джерела для інформальної освіти; 6) дані для самоперевірки; 7) критерії для самооцінювання;
- реалізація варіативності, що має місце під час поетапного опрацювання змісту теми й забезпечується опрацюванням нормативно-правових документів на основі перевірки гіпотез, розв'язання ситуацій навчального та професійного характеру, поетапного досягнення складників перманентної мети, аналітичного опрацювання контенту таблиць, рисунків, текстів тематичного спрямування, планування власного кар'єрного зростання, участі у фаховому конкурсі тощо.

Щиро дякую ВСІМ, хто обрав цей навчальний посібник для формальної / неформальної / інформальної освіти з метою опрацювання:

- 1) нормативно-правових основ професійної діяльності ВЧИТЕЛЯ;
- 2) дидактичної варіативності організації сучасного процесу навчання.

Тетяна Мієр

I блок

Нормативно-правові основи загального призначення

Тема 1. Право як суспільний інститут. Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета. Розуміння: права як суспільного інституту; адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти як системи правових засобів і заходів та сукупності правових гарантій зі створення належних умов діяльності юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг; призначення центральної, керівної, контрольної, спеціалізованої, допоміжної, регіональної ланок як складників системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні; розвиток умінь: аналітичних, дослідницьких.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, дослідження, розв'язання ситуацій навчального характеру.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Дослідження сутності феномену «право як суспільний інститут».

II етап. Міркування про адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти.

III етап. Аналіз системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні та діяльності ланок цієї системи.

IV етап. Аналіз моделі «Система неперервної освіти» на основі опрацювання статей законів України «Про освіту», «Про вищу освіту».

Основні терміни та поняття: право, адміністративно-правове забезпечення, центральна ланка, керівна ланка, контрольна ланка, спеціалізована ланка, допоміжна ланка, регіональна ланка.

I етап. Дослідження сутності феномену «право як суспільний інститут»

Завдання 1.1

- Проблемне запитання: «Я і право» — це сумісні речі на рівні:
а) свідомості й відповідних дій; б) лише існуючих зовнішніх вимог?

Пропонуються дві гіпотези. Гіпотеза перша: «Я і право» — це сумісні речі на рівні лише існуючих зовнішніх вимог, яких, на мою думку, мають дотримуватися інші. Гіпотеза друга: «Я і право» — це сумісні речі на рівні свідомості й відповідних моїх дій. І це стосується кожного члена суспільства.

- Прочитайте нижченаведений текст «Право як суспільний інститут», намагаючись знайти підтвердження першій гіпотезі. Сформулюйте висновок.
- Прочитайте цей самий текст, намагаючись знайти підтвердження другій гіпотезі. Сформулюйте висновок.

Право як суспільний інститут

Право як суспільний інститут регулює поведінку мою та інших й об'єктивно сприяє справедливому розв'язанню будь-яких суперечностей і конфліктів.

Моя життєдіяльність та життєдіяльність інших вимагає знання, розуміння та юридично обґрунтованого застосування правових норм у тих чи інших ситуаціях.

Я та інші мають бути обізнані зі своїми правами й обов'язками, способами реалізації та захисту прав і свобод, повинні вміти критично мислити, мати впевненість у власній можливості активізувати позитивні зміни в суспільстві, діючи відповідно до закону.

Завдання 1.2

- Уявіть ситуацію: опрацювавши текст «Право як суспільний інститут», той, хто навчається, виконав тестові завдання. Перевірте правильність складених буквених кодів.

Тестові завдання

1. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Застосування правових норм у тих чи інших ситуаціях:

- а) передбачає обізнаність у правах і обов'язках;
- б) регулює поведінку кожної окремої особи;
- в) сприяє справедливому розв'язанню будь-яких суперечностей і конфліктів;

Буквений код правильної відповіді: а, б, в.

2. *Складіть буквений перелік складників правової компетентності педагога, необхідної для унормованого функціонування закладу освіти:*

- а) нормативно-правові документи, які регламентують освітню діяльність в Україні;
- б) законодавство про працю;
- в) нормативні документи щодо організації освітнього процесу;
- г) правила й норми охорони та безпеки праці;
- д) правила виробничої санітарії та пожежної безпеки.

Буквений код правильної відповіді: а, б, в, г, д.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу «Дані для самоперевірки».

II етап. Міркування про адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти

Завдання 2.1

- Що, на вашу думку, позначають терміном «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти»?

Завдання 2.2

- З'ясуйте сутність терміна «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти», дотримуючись чотирьох цілей:
 - 1) перевірка правильності власних міркувань щодо сутності терміна;
 - 2) дослідження власного процесу розуміння змісту нової інформації;
 - 3) виокремлення із запропонованих п'яти способів опрацювання нової інформації тих способів, які є оптимально ефективними особисто для вас й слугують швидкому усвідомленню змісту інформації;
 - 4) формулювання висновку про перебіг власних мисленневих процесів й оптимальний(і) спосіб(и) опрацювання нової інформації.

І спосіб. Опрацювання визначення терміна, зміст якого подано цілісно

- Прочитайте визначення терміна «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти» та сформулюйте висновок про ступінь усвідомлення його змісту.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти — це врегульована нормами адміністративного законодавства система правових засобів і заходів,

здійснюваних уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, щодо реалізації та захисту конституційного права особи на освіту, а також сукупність правових гарантій по створенню належних умов діяльності юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг¹.

II спосіб. Опрацювання визначення терміна, зміст якого розподілено на логічні частини

- Прочитайте визначення терміна «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти» та сформулюйте висновок про ступінь усвідомлення його змісту, якщо останній поділено на частини.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти — це:

- врегульована нормами адміністративного законодавства система правових засобів і заходів, здійснюваних уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, щодо реалізації та захисту конституційного права особи на освіту;
- сукупність правових гарантій по створенню належних умов діяльності юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг.

III спосіб. Виокремлення в змісті головної та другорядної (уточнювальної) інформації

- Прочитайте визначення терміна «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти», у якому залишено лише слова, значущі для його розуміння, тобто головні. Сформулюйте висновок про ступінь усвідомлення змісту прочитаного, якщо виокремлено головну й уточнювальну інформацію.

¹ Озерна І.В. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності закладів освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2017. Випуск 4. С. 176–180.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти — це:

- врегульована нормами адміністративного законодавства система правових засобів і заходів;
- сукупність правових гарантій по створенню належних умов діяльності у сфері надання освітніх послуг.

IV спосіб. Візуалізація (подумки, практично) головної інформації, а у разі необхідності — й другорядної (уточнювальної)

- За допомогою рисунка дайте визначення терміна «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти», у якому залишено слова, значущі для його розуміння. Сформулюйте висновок про ступінь усвідомлення змісту визначення, якщо інформацію візуалізовано.

V спосіб. Аналіз змісту визначення з метою складання тестового завдання

- Здійсніть самоперевірку усвідомлення нової інформації, а саме: змісту визначення терміна «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти». З цією метою виконайте тестові завдання.

Тестові завдання

1. Оберіть варіант для доповнення речення.

У згорнутому формулюванні адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти — це:

- 1) система правових засобів і заходів та сукупність правових гарантій по створенню належних умов діяльності;
- 2) уповноважені органи державної влади та органи місцевого самоврядування й права у сфері надання освітніх послуг;
- 3) органи державної влади та права у сфері надання освітніх послуг.

2. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти стосується:

- 1) юридичних осіб публічного та приватного надання освітніх послуг;
 - 2) юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг;
 - 3) юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання послуг.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.3

- Аналогічно попрацюйте з текстом, наведеним нижче. А саме:
 - цілісно опрацюйте інформацію тексту;
 - розподіліть його зміст на логічні частини;
 - виокремте в змісті головну та другорядну (уточнювальну) інформації;
 - подумки візуалізуйте головну інформацію, а у разі необхідності — другорядну (уточнювальну);
 - проаналізуйте зміст визначення з метою складання тестового завдання;
 - сформулюйте висновок про перебіг мисленнєвих процесів та про результативність виконаного завдання.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти — це положення законодавства, системи засобів, органи влади чи сукупності правових гарантій?

Для адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти характерним є наявність:

- 1) загальних і спеціальних положень адміністративного законодавства з питань освіти;

2) системи адміністративно-правових засобів — правового інструментарію, за допомогою якого здійснюється організація, реалізація та забезпечення освітньої діяльності, у тому числі ліцензування освітньої діяльності, акредитація закладів освіти, атестація та сертифікація педагогічних працівників, інституційний аудит, інституційна акредитація;

3) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які у межах покладених на них повноважень реалізують контрольні (наглядові) функції у сфері освіти, а також здійснюють низку адміністративних заходів з метою забезпечення діяльності закладів освіти;

4) сукупності правових гарантій, які уможливають реалізацію та захист права на освіту та належні умови діяльності закладів освіти.

III етап. Аналіз системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні та діяльності ланок цієї системи

Завдання 3.1

• Пригадайте: аналіз — це одна з операцій мислення. Здійснення аналізу передбачає:

- 1) уважне вивчення об'єкта (у нашому випадку — тексту);
- 2) мисленнєвий розподіл його на частини;
- 3) вивчення кожної частини;
- 4) встановлення зв'язків між частинами.

• Схематично зобразіть дії, які вам необхідно виконати під час аналізу будь-якої інформації. Ви створили візуалізовану схему виконання завдання 3.2.

Завдання 3.2

- Використовуючи візуалізовану схему, яку створено під час виконання завдання 3.1, прочитайте текст «Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні».
- Сформулюйте висновки про доцільність (недоцільність):
 - 1) слідування схемі, тобто виконання дій у такій послідовності: уважне читання тексту; мисленнєвий розподіл змісту на частини; вивчення змісту кожної частини; встановлення зв'язків між частинами;
 - 2) розподілу змісту тексту на частини відповідно до ланок, які складають систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні.

Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні

Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні включає наступні ланки²:

- центральна ланка — Кабінет Міністрів України;
- керівна ланка — МОН України;
- контрольна ланка — Державна інспекція навчальних закладів України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;
- спеціалізована ланка — Міністерство оборони України, Міністерство культури України, Міністерство молоді та спорту України;
- допоміжна ланка — сукупність інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти;
- регіональна ланка — органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органи управління освітою органів місцевого самоврядування.

² Озерна І.В. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності закладів освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2017. Випуск 4. С. 176–180.

Адміністративно-правове забезпеченням діяльності закладів загальної середньої освіти реалізується за такими напрямками:

- адміністративно-правове забезпечення впровадження державних стандартів;
- адміністративно-правове забезпечення внутрішньої організації діяльності;
- адміністративно-правове забезпечення професійної діяльності педагогічних працівників;
- адміністративно-правове забезпечення освітнього процесу з урахуванням вікової специфіки, а також особливих освітніх потреб окремих здобувачів освіти.

Центральною ланкою адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти є Кабінет Міністрів України, який:

- формує та сприяє реалізації державної політики у сфері освіти;
- здійснює адміністративно-правове регулювання базових напрямів діяльності суб'єктів надання освітніх послуг незалежно від типу та форми власності.

Керівна ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти — це Міністерство освіти і науки України, яке:

- бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері освіти і науки;
- розробляє стратегії та прогнозування розвитку системи освіти, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- врегульовує адміністративно-правовим способом більшість напрямів освітньої діяльності та освітнього процесу;
- впроваджує систему оцінки якості освіти;
- надає адміністративні послуги та здійснює адміністративні процедури в освітній діяльності;
- реалізує загальний державний нагляд (контроль) і моніторинг освітньої діяльності.

До контрольної ланки адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти відносять:

- Державну інспекцію навчальних закладів України, яка здійснює інспектування суб'єктів надання освітніх послуг з метою виявлення та попередження порушень законодавства з питань освіти, впровадження державних стандартів і дотримання ліцензійних умов здійснення освітньої діяльності;
- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, яке бере участь у розробці та погодженні державних стандартів вищої освіти, формує вимоги та критерії оцінки системи забезпечення якості освіти; приймає рішення про акредитацію чи відмову в акредитації освітніх програм; проводить ліцензійні експертизи та надає експертні висновки про можливість видачі ліцензій на провадження освітньої діяльності.

Спеціалізована ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти — це Міністерство оборони України, Міністерство культури України та Міністерство молоді та спорту України, які за допомогою сукупності відповідних адміністративно-правових засобів створюють належне підґрунтя діяльності спеціалізованих закладів освіти військового, мистецького та спортивного спрямування.

Допоміжною ланкою адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти є сукупність інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти.

Регіональна ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти — це органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органи управління освітою органів місцевого самоврядування, які реалізують свої повноваження згідно загального та спеціального законодавства з питань освіти з урахуванням програм соціально-економічного розвитку відповідної області.

IV етап. Аналіз моделі «Система неперервної освіти» на основі опрацювання статей законів України «Про освіту», «Про вищу освіту»

Завдання 4.1

- Опрацюйте текст «Вступ до Закону України “Про освіту”» та вкажіть, що урегульовується статтями цього закону.

Вступ до Закону України «Про освіту»

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Завдання 4.2

- Розгляньте модель «Система неперервної освіти» (рис. 1). Що ви можете розповісти про організацію освіти в нашій державі, оперуючи даними моделі?

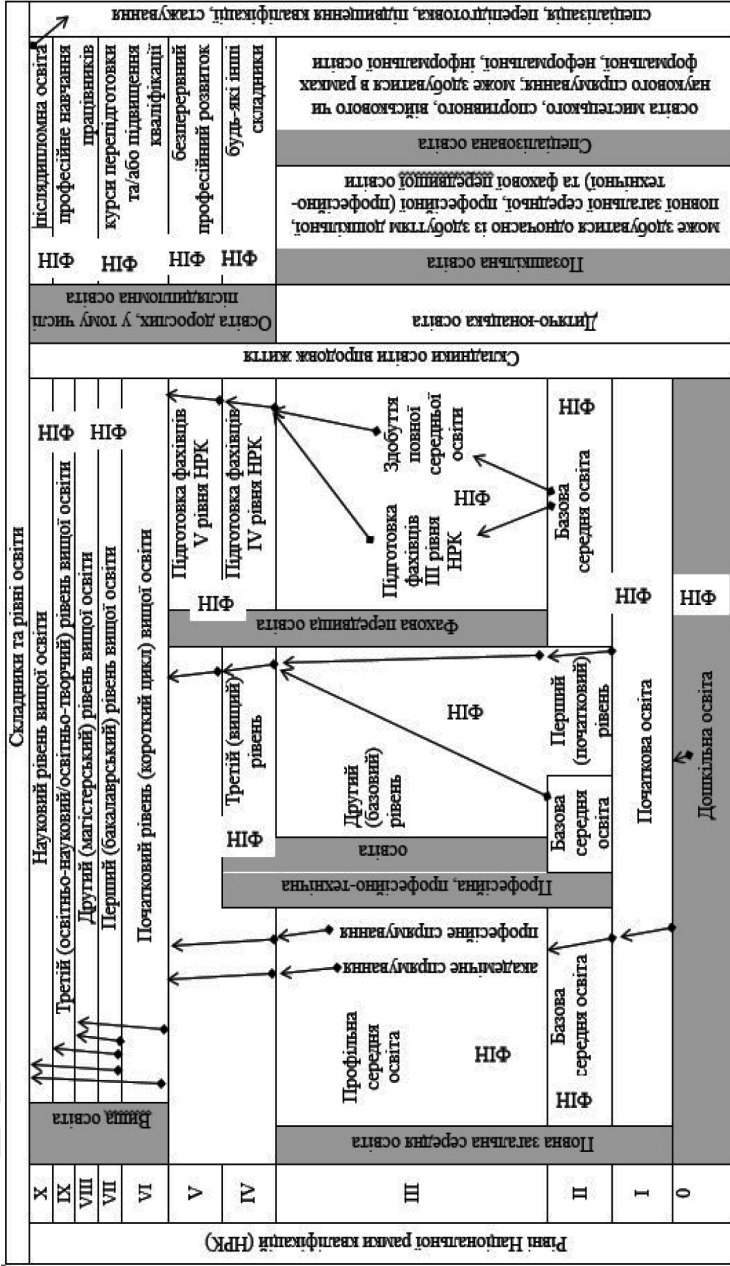

Рис. 1. Навчальна модель «Система неперервної освіти» (за В.О. Савошем³).

³ Савош В.О. Діадний базис розгляду феномену «система неперервної освіти»: навч. посіб. Луцьк: «Вежа-Друк», 2017. 220 с.

Завдання 4.3

- У статті 1 «Основні терміни та їх визначення» Закону України «Про освіту» дається визначення терміна «система освіти». Прочитайте це визначення, акцентуючи увагу на розумінні вами сутності кожного складника сукупності.

Система освіти — сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними.

- Перевірте правильність власних міркувань, опрацювавши статті Закону України «Про освіту», зокрема:
 - 1) статтю 10 «Складники та рівні освіти» — перелік складників і рівнів освіти;
 - 2) статтю 1 «Основні терміни та їх визначення» — тлумачення терміна «рівень освіти»;
 - 3) пункт 2 статті 17 «Вища освіта» та пункт 2 статті 5 «Рівні та ступені вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» — інформація про ступені освіти;
 - 4) статтю 34 «Кваліфікації» — інформація про повні та часткові, освітні та професійні кваліфікації;
 - 5) статтю 1 «Основні терміни та їх визначення» — тлумачення терміна «освітня програма»;
 - 6) статтю 32 «Стандарти освіти» — інформація про стандарт освіти, процеси його розроблення та оприлюднення;
 - 7) статтю 43 «Ліцензування освітньої діяльності» — інформація про ліцензування освітньої діяльності та ліцензійні умови;
 - 8) статтю 1 «Основні терміни та їх визначення» — тлумачення терміна «заклад освіти»;
 - 9) статтю 1 «Основні терміни та їх визначення» — тлумачення терміна «суб'єкт освітньої діяльності»;
 - 10) статтю 1 «Основні терміни та їх визначення» — тлумачення терміна «суб'єкт освітньої діяльності»;
 - 11) статтю 52 «Категорії учасників освітнього процесу» — інформація про учасників освітнього процесу.

Завдання 4.4

- Опрацюйте статтю 2 «Законодавство України про освіту» Закону України «Про освіту» та з'ясуйте, що таке підзаконні нормативно-правові акти.

Стаття 2 «Законодавство України про освіту» Закону України «Про освіту»

1. Законодавство України про освіту ґрунтується на Конституції України та складається із цього Закону, спеціальних законів, інших актів законодавства у сфері освіти і науки та міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.
2. Підзаконні нормативно-правові акти не можуть звужувати зміст і обсяг конституційного права на освіту, а також визначених законом автономії суб'єктів освітньої діяльності та академічних свобод учасників освітнього процесу. Листи, інструкції, методичні рекомендації, інші документи органів виконавчої влади, крім наказів, зареєстрованих Міністерством юстиції України, та документів, що регулюють внутрішню діяльність органу, не є нормативно-правовими актами і не можуть встановлювати правові норми.
3. Суб'єкт освітньої діяльності має право самостійно приймати рішення з будь-яких питань у межах своєї автономії, визначеної цим Законом, спеціальними законами та/або установчими документами, зокрема з питань, не врегульованих законодавством.

Рівневий тестовий контроль

I рівень

1. *Оберіть варіант для доповнення речення.*
Загальний державний нагляд (контроль) і моніторинг освітньої діяльності реалізує:
 - 1) Кабінет Міністрів України;
 - 2) Державна інспекція навчальних закладів України;
 - 3) Міністерство освіти і науки України.

2. Оберіть варіант для початку речення.

...формує та сприяє реалізації державної політики у сфері освіти.

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;
- 3) Міністерство освіти і науки України.

3. Оберіть варіант для доповнення речення.

Виявлення та попередження порушень законодавства з питань освіти забезпечується...

- 1) Кабінетом Міністрів України;
- 2) Державною інспекцією навчальних закладів України;
- 3) Міністерством освіти і науки України;
- 4) Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти;
- 5) органами управління освітою обласних державних адміністрацій та органами управління освітою органів місцевого самоврядування.

4. Оберіть варіант для початку речення.

...розробляє стратегії та прогнозування розвитку системи освіти, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;
- 3) Міністерство освіти і науки України;
- 4) Державна інспекція навчальних закладів України;
- 5) органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органами управління освітою органів місцевого самоврядування.

5. Оберіть варіант для початку речення.

...реалізують свої повноваження згідно загального та спеціального законодавства з питань освіти з урахуванням програм соціально-економічного розвитку відповідної області.

- 1) Кабінет Міністрів України разом із Міністерством освіти і науки України;

- 2) Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти разом із Державною інспекцією навчальних закладів України;
- 3) органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органами управління освітою органів місцевого самоврядування.

6. *Оберіть варіант для початку речення.*

...здійснює адміністративно-правове регулювання базових напрямів діяльності суб'єктів надання освітніх послуг незалежно від типу та форми власності.

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;
- 3) Міністерство освіти і науки України;
- 4) Державна інспекція навчальних закладів України.

II рівень

1. *Встановіть відповідність між назвами ланок системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні (далі — ланки системи) та назвами представників кожної ланки цієї системи (далі — представники ланки).*

Назва ланок системи

Назва представників ланок

1. Центральна ланка.	а) Міністерство оборони України,
Міністерство культури України,
Міністерство молоді та спорту України;
2. Керівна ланка.	б) органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органи управління освітою органів місцевого самоврядування;
3. Контрольна ланка.	в) МОН України;
4. Спеціалізована ланка.	г) Державна інспекція навчальних закладів України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;

Назва ланок системи**Назва представників ланок**

5. Допоміжна ланка. д) сукупність інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти;
6. Регіональна ланка. е) Кабінет Міністрів України.

2. Встановіть відповідність між терміном та його визначенням складанням цифро-буквеного коду (для прикладу, 1а; 2а; 3а).

Терміни**Визначення**

1. Здобувачі освіти. а) юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність;
2. Суб'єкт освітньої діяльності. б) вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти;
3. Заклад освіти. в) фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність.

3. Встановіть відповідність між рівнем освіти та відповідним рівнем Національної рамки кваліфікацій складанням цифро-буквеного коду.

Рівень освіти**Рівні Національної рамки кваліфікацій**

1. Початкова освіта. а) нульовий рівень Національної рамки кваліфікацій;
б) перший рівень Національної рамки кваліфікацій;
в) другий рівень Національної рамки кваліфікацій.

4. *Доповніть перелік складників системи освіти.*

Невід'ємними складниками системи освіти є: дошкільна освіта; _____; _____; _____; _____; _____; _____.

III рівень

1. До якого документа потрібно звернутися у разі з'ясування:
1) вимог до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача початкової освіти; 2) загального обсягу навчального навантаження здобувачів початкової освіти.
2. Якому рівню Національної рамки кваліфікацій відповідає здобутий вами рівень освіти? У відповіді зазначте і рівень освіти, і рівень Національної рамки кваліфікації (наприклад: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, який відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій).

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку таблиці.

Таблиця 1

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Право як суспільний інститут. Адміністративно-правове
забезпечення діяльності закладів освіти»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.
2. Адміністративне право: підручник; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гарашука, В.В. Зуй. Харків: Право, 2010. 624 с.
3. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право, 2014. № 4. С. 46–50.
4. Загальне адміністративне право: навчальний посібник; за заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.
5. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>
6. Кириленко С. Основні регулятиви інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу. *Рідна школа*. Київ: Фенікс, 2014. № 10. С. 19–24.
7. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
8. Озерна І.В. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності закладів освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2017. Вип. 4. С. 176–180.
9. Озерна І.В. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2016. Вип. 2. Том 3. С. 102–106.

Тема 2. Державна мовна політика та державна мова у сфері освіти: правове підґрунтя

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ, ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння основних положень державної мовної політики стосовно: забезпечення функціонування української мови як державної, забезпечення й захисту мовних прав і потреб українців, обов'язку громадянина України володіти державною мовою, сприймання сучасної української мови як мови багатофункціональної, що характеризується розвиненою різноплановою стилістикою, сучасною науковою термінологією, взаємодією з багатьма світовими мовами, відкритістю й динамічністю; оволодіння знаннями про рівні володіння державною мовою відповідно до основних положень Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»; розвиток мисленневих умінь: порівняння, аналогізування.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, вибудовування власних міркувань, запитальної діяльності, визначення спільного і відмінного, розв'язання проблемних ситуацій, табличного упорядкування даних.

Послідовність опрацювання змісту теми

I етап. Міркування про повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя: власні погляди, законодавче визначення (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»).

II етап. Опрацювання рівнів володіння державною мовою відповідно до основних положень Закону України «Про забезпечення функціонування української мови

як державної» на основі мисленневої операції порівняння.

III етап. Аналогізування чи обрання з чинної норми та варіантних доповнень. Опрацювання сучасної редакції Українського правопису.

Основні терміни та поняття: рівні володіння державною мовою, державний сертифікат початкового рівня першого ступеня (A1), державний сертифікат початкового рівня другого ступеня (A2), державний сертифікат середнього рівня першого ступеня (B1), державний сертифікат середнього рівня другого ступеня (B2), державний сертифікат рівня вільного володіння (C).

І етап. Міркування про повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя: власні погляди, законодавче визначення (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»)

Завдання 1.1

- Прочитайте текст «Чинник і головна ознака ідентичності української нації» та добірку крилатих висловів.
- Поміркуйте, які вислови чи вислів можна було б додати до тексту. Поясніть хід своїх міркувань.

Чинник і головна ознака ідентичності української нації

Стратегічні пріоритети в подоланні спричинених багатомовною асиміляційною політикою колонізаторів та окупантів деформацій національного мовно-культурного і мовно-інформаційного простору визначено Концепцією державної мовної політики (Указ Президента України від 15.02.2010 р. № 161/2010).

Українська мова постає визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася та протягом багатьох століть безперервно проживає на власній етнічній території, становить переважну більшість населення країни і дала офіційну назву державі, а також є базовим системотвірним складником української громадянської нації.

Повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території держави є гарантією збереження ідентичності української нації та зміцнення державної єдності України⁴.

- Українці — це нація, що її віками витіснили з життя шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичної мутації, цілеспрямованого змішування народів на її території, внаслідок чого відбулася амнезія історичної пам'яті і якісні втрати самого національного генотипу.

- Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову.

Ліна Костенко

- Мова — це наша національна ознака, в мові — наша культура, сутність нашої свідомості.

Іван Огієнко

- Мова народу — кращий, що ніколи не в'яне й вічно знов розпускається, цвіт усього його духовного життя.

Костянтин Ушинський

- Мова — це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плакаємо її.

Олесь Гончар

⁴ Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. Відомості Верховної Ради. 2019. № 21. Ст. 81. (зі вступної частини).

- Мова — коштовний скарб народу.
- Мова росте елементарно, разом з душею народу.
Іван Франко
- Мова — запорука тривкої ідентичності нації, основа її етнокультурної цілісності.
Українська національна комісія з питань правопису

Завдання 1.2

- Опрацюйте статтю 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Прочитайте текст «Статус української мови». Яку інформацію, на вашу думку, потрібно додати до тексту?

Статус української мови

Статтею 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначено статус української мови як єдиної державної мови в Україні.

Статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначені цим Законом.

Українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.3

- Опрацюйте статтю 2 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Визначте інформацію, яку необхідно додати до порожніх комірок табл. 2 «Сфера дії закону».

Таблиця 2

Сфера дії закону

Закон регулює	Закон не поширюється	Закон визначає особливості
	на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів	

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.4

- Поміркуйте і продовжте кожен із пунктів, у якому йдеться про підтримку української мови шляхом сприяння.

Одним із завдань Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» є підтримка української мови. Підтримка української мови реалізується шляхом сприяння:

- володінню _____;
- розвитку _____;
- застосуванню _____;
- вживанню _____;
- запобіганню _____;
- поширенню _____;
- популяризації _____;
- вивченню _____.

- Опрацюйте статтю 3 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та встановіть правильність власних міркувань.
- Сформулюйте висновок за результатами виконання завдання.

Завдання 1.5

- Проблемне запитання: якою мовою спілкуються між собою люди з порушеннями слуху чи мовлення: жестовою мовою чи мовою жестів?
- Прочитайте текст «Жестова мова чи мова жестів?». Поміркуйте, у яких реченнях на місці пропусків потрібно вставити словосполучення «жестова мова», а в яких — «мова жестів».

Жестова мова чи мова жестів?

Українська _____ — це природна візуально-жестова мовна система з власною лексико-граматичною структурою, що сформувалася еволюційним шляхом і використовується як основний або один з основних засобів спілкування жестомовних осіб, які постійно проживають або впродовж тривалого часу проживали на території України.

В Україні кожному гарантується право вільно використовувати українську _____ в суспільному житті, вивчати та підтримувати її, а також навчатися українською _____.

Під час спілкування кожен із нас намагається не лише зрозуміти сказане співрозмовником, а й визначити його характер, наміри, настрої. У цьому нам допомагає _____.

- Прочитайте статтю 4 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та встановіть правильність виконання завдання.

Завдання 1.6

- Прочитайте інформацію про тих, хто зобов'язаний володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків. Поміркуйте над незакінченим текстом.

***Інформація про тих, хто зобов'язаний
володіти державною мовою
та застосовувати її під час виконання
службових обов'язків***

Володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані:

- керівництво держави та народні депутати;
 - представники місцевого самоврядування;
 - судді та прокурори;
 - працівники Національного банку України;
 - особи офіцерського складу, які проходять військову службу за контрактом;
 - особи начальницького (середнього і вищого), рядового, сержантського і старшинського складу Національної поліції, інших правоохоронних та розвідувальних органів, посадові особи інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;
 - педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім _____;
 - медичні працівники державних і комунальних закладів охорони здоров'я;
 - посадові та службові особи підприємств, установ чи організацій державної і комунальної власності.
- Прочитайте статтю 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та встановіть правильність виконання завдання.

II етап. Опрацювання рівнів володіння державною мовою відповідно до основних положень Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» на основі мисленнєвої операції порівняння

Завдання 2.1

- Прочитайте текст «Про рівні володіння державною мовою». Визначте основні записи для шкали рівнів володіння державною мовою. Запропонуйте варіант зображення цієї шкали.

Про рівні володіння державною мовою

Статтю 10 встановлено вимоги щодо рівня володіння державною мовою. Зазначено, що вимоги щодо відповідного рівня володіння державною мовою встановлює Національна комісія зі стандартів державної мови. Рівень володіння державною мовою засвідчується державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою (далі — державний сертифікат), що видається Національною комісією зі стандартів державної мови відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Рівень володіння державною мовою засвідчується документом про повну загальну середню освіту за умови, що такий документ підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни), або державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою, що видається Національною комісією зі стандартів державної мови відповідно до цього Закону.

У статті 11 зазначеного закону йдеться про те, що шкала рівнів володіння державною мовою визначає три загальні рівні навичок:

- початковий рівень — А;
- середній рівень — В;
- рівень вільного володіння мовою — С.

Завдання 2.2

- Пригадайте: порівняння — це одна з операцій мислення. Здійснити порівняння — це означає:
 - 1) уважно розглянути певні об'єкти (явища, процеси, тексти, інформацію, відомості, дані тощо);
 - 2) визначити властивості, риси, ознаки чи особливості кожного з них;
 - 3) зіставити властивості, риси, ознаки, особливості кожного об'єкта (явища, процесу, тексту тощо) між собою;
 - 4) визначити однакове між об'єктами (явищами, процесами, текстами тощо);
 - 5) виокремити те, чим вони різняться між собою;
 - 6) сформулювати висновок про спільне та відмінне між об'єктами (явищами, процесами, текстами тощо).
- Порівняйте між собою зміст інформації про державні сертифікати, якими засвідчується той чи інший рівень володіння державною мовою (табл. 3, 4, 5).

Таблиця 3

Порівняння державних сертифікатів початкового рівня двох ступенів

Державний сертифікат початкового рівня першого ступеня (A1)	Державний сертифікат початкового рівня другого ступеня (A2)
засвідчує, що особа розуміє і може вживати загальні вирази та найпростіші фрази, необхідні для задоволення конкретних потреб, зокрема представити себе чи іншу особу, запитати і відповісти на запитання про себе (місце проживання, родину, особисті речі тощо); може взаємодіяти на простому рівні, якщо співрозмовник говорить повільно і чітко та готовий допомогти	засвідчує, що особа розуміє та може вживати окремі фрази та широко вживані вирази, пов'язані з конкретними сферами повсякденного життя (елементарна інформація про себе та свою сім'ю, здійснення покупок, місцева географія, працевлаштування тощо); може спілкуватися у ситуації, коли необхідний простий і безпосередній обмін інформацією на звичні теми

- Сформулюйте висновок про спільне та відмінне в змісті інформації про державні сертифікати початкового рівня двох ступенів.

Таблиця 4

Порівняння державних сертифікатів середнього рівня двох ступенів

Державний сертифікат середнього рівня першого ступеня (B1)	Державний сертифікат середнього рівня другого ступеня (B2)
<p>засвідчує, що особа розуміє основний зміст чіткої, стандартної інформації на теми, близькі і часто вживані на роботі, у навчанні, під час дозвілля тощо. Рівень знання української мови дає змогу впоратися з більшістю ситуацій, що можуть виникнути під час подорожі Україною. Особа може просто і доладно висловлюватися, зокрема на теми, що належать до особистих зацікавлень; здатна описати особистий досвід, події, мрії, плани, надати стислі пояснення щодо точки зору на деякі події</p>	<p>засвідчує, що особа може розуміти основні ідеї комплексного тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, включаючи спеціалізовані дискусії за своїм фахом; може спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який уможливорює регулярні відносини з ними, не викликаючи труднощів для жодної зі сторін; може чітко і докладно висловлюватися з багатьох тем, зокрема висловлювати свою думку з певного питання, наводячи переваги і недоліки різних позицій</p>

- Сформулюйте висновок про спільне та відмінне в змісті інформації про державні сертифікати середнього рівня двох ступенів.

Таблиця 5

Порівняння державного сертифіката середнього рівня другого ступеня (B2) з державним сертифікатом вільного володіння (C)

Державний сертифікат середнього рівня другого ступеня (B2)	Державний сертифікат вільного володіння (C)
<p>засвідчує, що особа може розуміти основні ідеї комплексного тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, включаючи спеціалізовані дискусії за своїм фахом; може спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який уможливорює регулярні відносини з ними, не викликаючи труднощів для жодної зі сторін; може чітко і докладно висловлюватися з багатьох тем, зокрема висловлювати свою думку з певного питання, наводячи переваги і недоліки різних позицій</p>	<p>засвідчує, що особа може розуміти широкий спектр складних і великих за обсягом текстів та розпізнавати в них прихований зміст; може висловлюватися швидко і спонтанно без помітних ускладнень, пов'язаних з пошуком засобів вираження, легко і точно використовувати українську мову у спілкуванні, навчанні та для досягнення професійних цілей; може чітко, структуровано і докладно висловлюватися зі складних тем, демонструючи володіння знаннями правил граматики</p>

- Сформулюйте висновок про спільне та відмінне в змісті інформації про державний сертифікат середнього рівня другого ступеня (B2) та державний сертифікат вільного володіння (C).

Завдання 2.3

- Прочитайте статті 21, 22, 29 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та визначте, які слова пропущено в тексті «Мова у сфері освіти й науки».

Мова у сфері освіти й науки

У статті 21 «Державна мова у сфері освіти» зазначено, що мовою освітнього процесу в закладах освіти є _____. Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із _____. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) із навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою.

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) із навчанням державною мовою.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінного народу чи національної меншини України в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови.

У статті 22 «Державна мова у сфері науки» зазначено, що мовою науки в Україні є державна мова. Мовою публічних

наукових заходів (наукові конференції, круглі столи, симпозиуми, семінари, наукові школи тощо) може бути _____

У статті 29 «Державна мова у сфері публічних заходів» йдеться про те, що мовою публічних заходів є державна мова, якщо інше не встановлено цим Законом.

Публічними заходами для цілей цього Закону є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

У разі застосування під час публічного заходу іншої мови, ніж державна, його організатор зобов'язаний забезпечити синхронний або послідовний переклад державною мовою, якщо цього вимагає хоча б один учасник публічного заходу.

Це положення не поширюється на заходи для обмеженого кола осіб та заходи, організовані спеціально для іноземців та/або осіб без громадянства.

Застосування української мови як державної у власних назвах та іменах розглянуто в _____

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

**III етап. Аналогізування чи обрання
з чинної норми та варіантних доповнень.
Опрацювання сучасної редакції українського
правопису**

Завдання 3.1

- Охарактеризуйте сучасну українську мову. Яких змін, на вашу думку, вона зазнала?
- Прочитайте цитати з передмови до видання «Український правопис». Чи змінили б ви контент характеристики сучасної української мови, який було визначено до читання цитат? Які слова, словосполучення, ви б додали?

**Цитати з передмови
до «Українського правопису»,
який схвалено Кабінетом Міністрів України
(Постанова № 437 від 22.05.2019 р.)**

- Правопис — це еталон писемної літературної мови, яка, за слушним спостереженням Юрія Шевельова, є штучним витвором високорозвиненого суспільства, а не відтворенням почутого «з уст народу».
- Нинішня українська мова — це багатофункціональна мова з розвиненою різноплановою стилістикою, сучасною науковою термінологією, це мова, яка взаємодіє з багатьма світовими мовами.
- У сучасній редакції Українського правопису збережено підхід до мови як до знакової системи й суспільного явища.
- Сучасна українська мова — відкрита й динамічна. Змінюється словник, з'являються нові терміни в різних сферах суспільної комунікації, виникає потреба адаптації загальних і власних назв до раніше сформульованих орфографічних правил.
- Якою має бути «правильна українська мова»? Чи загрожують їй іншомовні впливи, а якщо загрожують, то в якій частині мовної системи й наскільки? Яку

мову ми передамо нащадкам? Ці й подібні питання, що десятиліттями не втрачають своєї актуальності, спонукають до періодичного оновлення, перегляду й доопрацювання правописного кодексу, граматики й словників.

- Спадкоємність у мові — це зв'язок між поколіннями, які жили, живуть і житимуть в Україні. Пошук балансу між системними параметрами сучасної мови, з одного боку, й різночасовими прикметами української мовної традиції, з другого боку, — найскладніше із завдань, що поставали перед творцями національного правопису на кожному з етапів його розвитку. Нова редакція правопису є кроком до розв'язання цього завдання з позицій історичної й етнографічної соборності української мови й української нації.

*Українська національна комісія
з питань правопису*

Завдання 3.2

- Пригадайте: аналогізування — це одна з операцій мислення. Здійснити аналогізування — це означає:
 - 1) визначити основні й другорядні ознаки об'єкта-оригіналу;
 - 2) визначити основні й другорядні ознаки об'єкта-аналога;
 - 3) порівняти об'єкт-оригінал й об'єкт-аналог, визначити спільне між ними;
 - 4) порівняти об'єкт-оригінал та об'єкт-аналог, визначити відмінне між ними;
 - 5) установити аналогію на основі відсутності відмінного;
 - 6) застосовувати об'єкт-оригінал до об'єкта-аналога.

- Застосуйте мисленневу операцію аналогізування під час опрацювання змін у новій редакції Українського правопису, який схвалено Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.). У власних міркуваннях виходьте з того, що зміни в новій редакції можна умовно поділити на дві великі групи:
 - 1) власне зміни у написанні слів (без варіантів);
 - 2) варіантні доповнення до чинної норми.
 Сформулюйте висновок про доцільність (недоцільність) застосування мисленневої операції аналогізування до кожної з двох зазначених вище груп.
- Поміркуйте, що виконуватиме роль об'єкта-оригіналу, а що — роль об'єкта-аналога. Чи згодні ви з нижченаведеними твердженнями?

I твердження — об'єкт-оригінал — це задана в новій редакції Українського правопису (2019 р.) норма написання слова, а об'єкт-аналог — це результат правильного відтворення людиною встановленої вимоги до знакової системи слова та її відтворення під час письма;

II твердження — у разі фіксування в новій редакції Українського правопису чинної норми та варіантних доповнень спочатку здійснюється обрання серед об'єктів-оригіналів, оскільки об'єктом-оригіналом може виступати як чинна норма, так і варіантні доповнення, а потім відтворюється на письмі знакова система слова відповідно до обраного об'єкта-оригіналу.

Завдання 3.3

- Опрацюйте дані *табл. 6* «Нова редакція Українського правопису: зміни у написанні слів (без варіантів)». Продовжте самостійно опрацьовувати зазначений документ та заповнювати колонки таблиці в уяві, зосереджуючи при цьому увагу на записі об'єкта-оригіналу.

**Нова редакція Українського правопису:
зміни у написанні слів (без варіантів)**

Правила, якими засвідчуються зміни у написанні слів (без варіантів)	Об'єкт-оригінал
Звук [j] передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою й, а в складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] буквами є, ї, ю, я	<i>проект, проєкція</i> (так само, як <i>ін'єкція, траєкторія, об'єкт</i> та інші слова з латинським коренем <i>-ject-</i>)
Слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий тощо) вияв чого-небудь: <i>архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-</i>	<i>архіскладний, гіпермаркет, екстраклас, макроекономіка, мікрохвільі, мультимільйонер, преміумклас, супермаркет, топменеджер, топмодель, ультрамодний, флешінтерв'ю</i>
Слова з першим іншомовним компонентом <i>анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-</i> , але за традицією <i>контр-адмірал</i>	<i>антивірус, контрудар, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіон, ексміністр, експрезидент, лейбгвардієць, оберофіцер, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер</i>
Невідміюваний числівник <i>пів</i> зі значенням «половина» з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини — пишемо окремо	<i>пів аркуша, пів години, пів відрá, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями, пів Європи, пів Києва, пів України</i>

Правила, якими засвідчуються зміни у написанні слів (без варіантів)	Об'єкт-оригінал
Якщо ж <i>пів</i> з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом	<i>півáркуш, південь, півzáхист, півкóло, півку́ля, півмі́сяць, півбóберт, півова́л, півострі́в</i>

Завдання 3.4

- Опрацюйте дані *табл. 7* «Нова редакція Українського правопису: варіантні доповнення до чинної норми». Продовжте самостійно опрацювати зазначений документ та в уяві заповнювати колонки таблиці, зосереджуючи увагу на записах об'єктів-оригіналів.

Таблиця 7

Нова редакція Українського правопису: варіантні доповнення до чинної норми

Правила, якими засвідчуються варіантні доповнення до чинної норми	Об'єкти-оригінали
<p>У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука [g] двома способами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) шляхом адаптації до звукового ладу української мови — буквою <i>g</i>; 2) шляхом імітації іншомовного [g] — буквою <i>ɟ</i> 	<p><i>Вергі́лій, Гарсі́я, Гегель, Геóрг, Гете́, Грегуа́р, Гулліве́р;</i></p> <p><i>Вергі́лій, Гарсі́я, Гегель, Геóрг, Гете́, Грегуа́р, Гулліве́р</i> тощо</p>
У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення <i>ai</i> шляхом транслітерації як <i>au</i> , допускаються орфографічні варіанти	<i>аудіє́нція й авдіє́нція, аудито́рія й авдито́рія, лауреа́т і лавреа́т, па́уза й па́ва, фа́уна й фа́вна</i>

Правила, якими засвідчуються варіантні доповнення до чинної норми	Об'єкти-оригінали
Буквосполучення <i>th</i> у словах грецького походження передаємо звичайно буквою <i>t</i>	<i>антолógія, антрополógія, аптéка, áстма, бібліотéка, католицький, теáтр, тебрія, ортодóкс, ортопéдія, Амальтéя, Прометéй, Тéкля, Таїсія, Теодóр</i>
У словах, узвичаєних в українській мові з <i>ф</i> , допускається орфографічна варіантність	<i>анáфема й анáтема, дифіра́мб і дити́рамб, ефі́р і ете́р, ка́федра й кате́дра, логарі́фм і логарі́тм, міф, міфоло́гія й міт, мітоло́гія, Ага́тангел і Агафа́нгел, Афíни й Ате́ни тощо</i>

Рівневий тестовий контроль

I рівень

1. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» регулює...

- а) застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України;
- б) сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів;
- в) функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України.

2. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані...

- а) педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники;
- б) викладачі іноземної мови;
- в) педагогічні працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники.

3. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Мовою публічних наукових заходів (наукові конференції, круглі столи, симпозиуми, семінари, наукові школи тощо) може бути...

- а) державна мова та/або англійська мова;
- б) державна мова;
- в) державна мова та/або мова національних меншин України.

4. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Рівень володіння державною мовою засвідчується...

- а) документом про повну загальну середню освіту за умови, що такий документ підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни);
- б) державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою, що видається Національною комісією зі стандартів державної мови;
- в) сертифікатом про рівень володіння державною мовою.

5. *Оберіть варіант для початку речення.*

...засвідчує, що особа може розуміти основні ідеї комплексного тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, включаючи спеціалізовані дискусії за своїм фахом; може спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який уможливорює регулярні відносини з ними, не викликаючи труднощів для жодної

зі сторін; може чітко і докладно висловлюватися з багатьох тем, зокрема висловлювати свою думку з певного питання, наводячи переваги і недоліки різних позицій.

- а) державний сертифікат середнього рівня першого ступеня (B1);
- б) державний сертифікат середнього рівня другого ступеня (B2);
- в) державний сертифікат вільного володіння (C).

II рівень

1. Встановіть відповідність між початком правила з прикладами написання слів та продовження змісту правила складанням цифро-буквеного коду.

Початок правила з прикладами написання слів

Продовження змісту правила

<p>1. Дефіс ставимо, якщо...
(наприклад, <i>земля-мати, Україна-ненька, бізнес-план, бізнес-проєкт, блок-система, піар-акція, піар-кампанія, розрив-трава, фан-клуб, фітнес-клуб, чар-зілля</i>).</p> <p>2. Дефіс не ставимо, якщо...
(наприклад, <i>ненька Україна</i>).</p> <p>3. Дефіс не ставимо, якщо...
(наприклад, <i>державна Україна, місто Київ, ріка Дніпро, село Мобринці, трава звіробій</i>).</p>	а) означальний іменник ужито перед означуваним; б) означальний іменник є видовою назвою щодо першого іменника — родової назви; в) означальний (прикладковий) іменник ужито після означуваного іменника.

2. Встановіть відповідність між змістом правила та прикладами написання слів складанням цифро-буквеного коду.

Зміст правила

Приклади написання слів

1. Звук [j] звичайно передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою <i>й</i> , а в складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] буквами <i>є, ї, ю, я</i> .	а) <i>аудіє́нція й авдіє́нція, аудито́рія й авдито́рія, лауреа́т і лавреа́т, па́уза й па́вза, фа́уна й фа́вна;</i>
2. У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення <i>ai</i> шляхом транслітерації як <i>au</i> , допускаються орфографічні варіанти.	б) <i>півáркуш, півде́нь, півза́хист, півко́ло, півку́ля, півмі́сяць, півобе́рт, півова́л, піво́стрив;</i>
3. Числівниково-літерні найменування класів, будинків, корпусів, поштових відділень тощо.	в) <i>проє́кт, проє́кція;</i>
4. Невідмінюваний числівник <i>пів</i> зі значенням «половина» з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини — пишемо окремо.	г) <i>1-А клас, 2-В клас, буди́нок № 28-Г, ко́рпус 3-А; Ки́їв-1;</i>
5. Якщо <i>пів</i> з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом	д) <i>пів а́ркуша, пів годі́ни, пів лі́тра, пів мі́ста, пів огі́рка, пів о́строва, пів я́блука, пів я́щика, пів я́ми; пів Євро́пи, пів Ки́єва, пів Украї́ни.</i>

III рівень

1. Складіть речення зі словом, що відповідно до нової редакції Українського правопису має варіантні доповнення до чинної норми.
2. Складіть речення з словом, у написанні якого відповідно до нової редакції Українського правопису відбулися зміни.

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 8* «Рефлексія результатів мого навчання з теми «Державна мовна політика. Державна мова у сфері освіти: правове підґрунтя»».

Таблиця 8

Рефлексія результатів мого навчання з теми «Державна мовна політика. Державна мова у сфері освіти: правове підґрунтя»

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. Відомості Верховної Ради. 2019. № 21. С.81.
2. Український правопис. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 437.
3. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
5. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
6. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>
7. 20 найбільших новацій Українського правопису 2019 року. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30025623.html>

II блок

Нормативно-правові основи суб'єктного призначення

Тема 3. Професійний стандарт «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння нормативно-правової основи здійснення професійної діяльності відповідно до: професійної та освітньої кваліфікації; рівня Національної рамки кваліфікацій; переліку трудових функцій, що реалізуються в трудових діях і операціях й передбачають сформованість певних професійних компетентностей; оволодіння знаннями про: основну мету професійної діяльності, її характеристику згідно з Національним класифікатором України, перелік та опис трудових функцій, трудові дії та операції відповідно до рівня Національної рамки кваліфікацій; розвиток умінь: аналітичних, дослідницьких.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку індуктивного та дедуктивного мислення, аналітичної діяльності на основі опрацювання контенту таблиць, рисунків, текстів тематичного

спрямування; організації запитальної та дослідницької діяльності; розв'язання ситуацій навчального характеру.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Дослідження нормативно-правової основи професії педагог з використанням Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

II етап. Аналіз трудових функцій учителя початкових класів та дій як складників функцій.

Основні терміни та поняття: професійний стандарт, Національна рамка кваліфікацій, вид, секція, розділ, група та клас економічної діяльності, назва професії, назви типових посад, трудові функції, дії як складники трудових функцій.

I етап. Дослідження нормативно-правової основи професії педагог з використанням професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»

Завдання 1.1

- Уявіть ситуацію: дві подруги вирішили влаштуватися на роботу в початкову школу й розпочали розмірковувати над тим, як підготуватися до майбутньої співбесіди з директором закладу освіти. Спочатку вони домовилися переглянути відповідну інформацію в мережі «Інтернет». Блукаючи вебсторінками, подруги відшукували все більше і більше нової інформації та термінів, які стосувалися педагогічної діяльності. Після короткого спілкування вирішили впорядкувати інформацію в таблицю.

Зміст завдання:

- заповніть другу колонку *табл. 9* «Що я знаю про свою професійну діяльність», не використовуючи при цьому додаткові джерела інформації;

- сформулюйте висновок про: 1) рівень складності завдання (високий, середній, низький); 2) рівень обізнаності з даними характеристики професійної діяльності (високий, низький);
- продовжте формулювання такої гіпотези: *«Я знатиму більше достовірних даних про професійну діяльність, якщо...»*

Таблиця 9

Що я знаю про свою професійну діяльність

Складники характеристики професійної діяльності	Власні міркування, якими засвідчується обізнаність про складники характеристики
Основна мета професійної діяльності	
Назва виду економічної діяльності, секції, розділу, групи та класу економічної діяльності	
Назва виду професійної діяльності	
Узагальнена назва професії	
Назви типових посад	
Умови праці	
Умови допуску до роботи за професією	
Документи, що підтверджують професійну та освітню кваліфікації, її віднесення до рівня Національної рамки кваліфікацій	

Завдання 1.2

- Перевірте істинність сформульованої гіпотези. Опрацюйте дані пункту 1 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» та заповніть другу колонку таблиці «Що я знаю про свою професійну діяльність».
- За результатами виконання завдання сформулюйте висновок про:
 - 1) рівень складності завдання (високий, середній, низький);
 - 2) рівень обізнаності з даними характеристиками професійної діяльності (високий, середній, низький);
 - 3) підтвердження чи спростування сформульованої Вами гіпотези.

Завдання 1.3

Уставте в зміст тексту «Професійний розвиток учителя» необхідні слова й словосполучення. Завдання виконайте, оперуючи даними пункту 2 «Навчання та професійний розвиток» Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Сформулюйте висновок, у якому зазначте відповіді на такі запитання:

- Чи призвело виконання цього завдання до певних роздумів?
- Над чим саме ви замислилися?
- Яка допомога чи вид допомоги вам потрібні?

Професійний розвиток учителя

У Професійному стандарті «Учитель початкових класів закладу _____ середньої освіти» конкретизовано відомості, які стосуються навчання і професійного розвитку вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти. Це:

- підвищення кваліфікації ____ присвоєнням нового рівня освіти;
- підвищення кваліфікації ____ присвоєння нового рівня освіти;
- нормативно-правова база, що _____ відповідну професійну діяльність;

— перелік трудових _____ (умовні _____ трудових функцій).

У Професійному стандарті «Учитель початкових класів закладу загальної _____ освіти встановлено відповідність між документами, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію, й рівнем Національної рамки кваліфікацій (НРК):

— для вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти — диплом молодшого бакалавра (____ рівень НРК), незалежне підтвердження компетентностей, необхідних для виконання трудових функцій _____;

— для вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти I категорії — диплом бакалавра (____ рівень НРК), незалежне підтвердження додаткових компетентностей, необхідних для виконання трудових функцій _____;

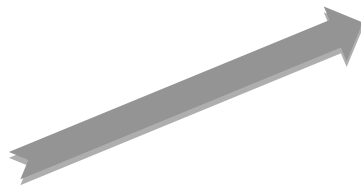
— для вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти вищої категорії — диплом магістра (____ рівень НРК), незалежне підтвердження додаткових компетентностей, необхідних для виконання трудової _____.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.4

- Виконайте тестові завдання. Встановіть рівень власної обізнаності з даними характеристики професійної діяльності. Безпомилкове виконання тестових завдань відповідає високому рівню обізнаності. У разі безпомилкового виконання лише половини тестових завдань встановлюється низький рівень.
- Відповідно до отриманих результатів розташуйте ☺ (умовне зображення Я) на прямій, яку під кутом 45° спрямовано вгору. Початок прямої лінії відповідає низькому рівню власної обізнаності щодо основних даних характеристики

професійної діяльності, які наведено в розділі «Загальні відомості» Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

- Проаналізуйте, на якій частині прямої ви зобразили 😊: на початку прямої, ближче до середини, посередині, вище середини, ближче до її кінця.
- Поміркуйте, чи можна визначити найвище місце розташування 😊 на прямій. Поясніть, чому ви дали саме таку відповідь. Поміркуйте, чи зміниться ваша відповідь, якщо сформулювати її з урахуванням того, що людина має навчатися не лише впродовж професійної діяльності, а й упродовж всього життя.

II етап. Аналіз трудових функцій учителя початкових класів та дій як складників функцій

Завдання 2.1

- Уявіть ситуацію: ви директор / директорка закладу загальної середньої освіти, у якому працюють 12 учителів початкових класів. Визначте якомога більше параметрів, за якими можна об'єднувати цих учителів у групи. Завдання виконайте, спілкуючись у парі.
- Уважно послушайте перелік параметрів, складений однією з пар, та доповніть його новими даними в разі необхідності.
- Поміркуйте, які параметри об'єднання вчителів у групи стануть для вас значущими, коли ви — директор / директорка закладу загальної середньої освіти — забезпечуватимете організацію освітнього процесу та здійснюватимете відповідний контроль.

- Об'єднайтеся в групи та сформулюйте гіпотезу дослідження. Розпочніть гіпотезу дослідження такими словами: «Дії директора / директорки закладу загальної середньої освіти набудуть нормативно-правової обґрунтованості, якщо в процесі організації освітнього процесу та під час здійснення відповідного контролю враховувати...»
- Перевірте істинність сформульованої гіпотези, виконавши завдання 2.2.

Завдання 2.2

- Опрацюйте пункт 4 розділу «Загальні відомості» Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» та заповніть незайняті комірки *табл. 10* «Встановлення відповідності між рівнями Національної рамки кваліфікацій, назвами трудових функцій та їх умовними позначеннями».

Таблиця 10

**Встановлення відповідності
між рівнями Національної рамки кваліфікацій (НРК),
назвами трудових функцій та їх умовними позначеннями**

Рівні Національної рамки кваліфікацій (НРК)	Назви трудових функцій	Умовні позначення трудових функцій
6 рівень НРК		
		В
	Проведення педагогічних досліджень	
		З

Завдання 2.3

- Установіть правильність виконання завдання. За результатами перевірки тексту «Будьте уважними! Є помилки-заміни» сформулюйте висновок, у якому вкажіть на допущені помилки-заміни.

Будьте уважними! Є помилки-заміни

У пункті 4 розділу «Загальні відомості» Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» зазначено такий перелік трудових функцій та їх умовне позначення:

- 1) трудова функція А «Планування і здійснення освітнього процесу» (6 ступень НРК);
 - 2) трудова функція Б «Забезпечення і супровід навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині» (6 рівень НРК);
 - 3) трудова функція В «Створення освітнього простору» (6 рівень НРК);
 - 4) трудова функція Г «Рефлексія та професійний розвиток» (7 рівень НРК);
 - 5) трудова функція Д «Проведення наукових досліджень» (7 рівень НРК);
 - 6) трудова функція Є «Надання методичної допомоги батькам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти» (7 рівень НРК);
 - 7) трудова функція Ж «Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація науковій спільноті» (7 рівень НРК);
 - 8) трудова функція З «Оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти» (8 рівень НРК).
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

- Перевірте, чи усунено заміни в нижченаведеному тексті. Дайте назву тексту.

У пункті 4 розділу «Загальні відомості» Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» зазначено такий перелік трудових функцій та їх умовне позначення:

- 1) трудова функція А «Планування і здійснення освітнього процесу» (6 рівень НРК);
- 2) трудова функція Б «Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині» (6 рівень НРК);
- 3) трудова функція В «Створення освітнього середовища» (6 рівень НРК);
- 4) трудова функція Г «Рефлексія та професійний саморозвиток» (7 рівень НРК);
- 5) трудова функція Д «Проведення педагогічних досліджень» (7 рівень НРК);
- 6) трудова функція Є «Надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти» (7 рівень НРК);
- 7) трудова функція Ж «Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті» (7 рівень НРК);
- 8) трудова функція З «Оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти» (8 рівень НРК).

Завдання 2.4

- Установіть відповідність між назвою понять («функція», «дія», «операція») та їх визначенням складанням цифро-буквенного коду.

Назва понять**Визначення понять**

1. Функція. а) процес, який спрямовується на реалізацію мети й виступає в даному випадку як свідомий образ бажаного результату; виконуючи діяльність, особистість постійно тримає цей образ у свідомості;
2. Дія. б) характеристика результатів засвоєння знань, що включає різні ознаки: повноту, глибину, усвідомленість, систематичність, гнучкість, конкретність, узагальненість, які виявляються через аналіз результатів засвоєння і застосування знань;
3. Операція. в) внутрішній план розвитку особистості (потреби, інтереси, цінності);
г) завдання, обов'язки, пов'язані з діяльністю, посадою людини;
д) сукупність дій, спрямованих на розв'язання завдання, виконання діяльності тощо.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- На основі трактувань понять «функція» та «дія» сформулюйте визначення термінів «трудова функція», «дії трудової функції».

Завдання 2.5

- Установіть назви трудових функцій за переліками дій.

1. *Перелік дій трудової функції* __ « _____ »:

- вивчення та використання професійної літератури під час планування освітнього процесу;
- вивчення та використання нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі;
- планування роботи вчителя: календарно-тематичне планування змісту освітніх галузей, поурочне планування,

- планування виховної роботи, планування професійного саморозвитку вчителя;
- організація взаємодії із профільними фахівцями щодо планування освітнього процесу;
 - педагогічна діагностика учня;
 - здійснення освітнього процесу.

2. *Перелік дій трудової функції* __« _____ »:

- визначення мети і завдань освітнього процесу, його коригування шляхом зіставлення проміжних результатів із запланованими;
- добір доцільних методів, засобів і форм навчання відповідно до визначених мети і завдань уроку, іншої форми навчання з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу та індивідуальних особливостей учнів;
- використання в освітньому процесі систем теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти;
- використання в освітньому процесі методик навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти;
- формувальне та підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів;
- відстеження динаміки та забезпечення підтримки особистісного розвитку дитини в освітньому процесі;
- надання батькам (особам, що їх замінюють) порад і рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності учня за межами закладу освіти;
- організація взаємодії з батьками в різних формах;
- координації взаємодії заінтересованих осіб для гармонійного розвитку учнів.

3. *Перелік дій трудової функції* __« _____ »:

- створення безпечних, психологічно комфортних умов освітнього процесу;

- створення здоров'язберезувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів;
- змістове наповнення освітнього середовища відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти;
- збереження і дотримання правил, ціннісних орієнтацій і традицій закладу освіти;
- урахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів.

4. *Перелік дій трудової функції* __ « _____ »:

- усвідомлення своєї ролі як педагога початкової освіти, а також системи цінностей, мети і завдань професійної діяльності вчителя;
- аналіз власної професійної діяльності щодо реалізації цілей і завдань закладу освіти; визначення сильних і слабких сторін власної педагогічної діяльності;
- самооцінювання результатів застосування засобів педагогічного впливу із забезпечення якості навчання, виховання і розвитку учнів початкової школи;
- усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття додаткових професійних компетентностей;
- планування заходів для досягнення цілей щодо власного професійного розвитку; участь у роботі творчих груп, методичних об'єднань учителів;
- використання / поширення інновацій у педагогічній науці та практиці, перспективного педагогічного досвіду;
- відстеження власного фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я та їх урівноваження шляхом оптимізації витрат робочого часу та енергії.

5. *Перелік дій трудової функції* __ « _____ »:

- визначення методичної проблеми, обґрунтування її актуальності, мети, завдань тощо;

- опрацювання відповідних джерел інформації для визначення шляхів підвищення ефективності розв'язання методичної проблеми;
- розроблення концепції дослідження;
- розроблення систем навчальних, виховних і розвивальних завдань / систем уроків тощо для реалізації основних ідей дослідження;
- апробація розроблених систем навчальних, виховних і розвивальних завдань / систем уроків тощо для реалізації основних ідей дослідження;
- оцінювання ефективності розроблених систем навчальних, виховних і розвивальних завдань / систем уроків тощо для реалізації основних ідей дослідження;
- підведення підсумків, формулювання висновків педагогічного дослідження.

6. *Перелік дій трудової функції* __« _____»:

- наставництво та керівництво стажуванням, педагогічною практикою студентів;
- керування роботою творчих груп, методичних об'єднань, школи молодого вчителя;
- проведення майстер-класів, тренінгів тощо.

7. *Перелік дій трудової функції* __« _____»:

- узагальнення власного педагогічного досвіду і представлення його у різних формах;
- поширення власного педагогічного досвіду шляхом участі в методичних заходах різних рівнів (шкільного, районного, міського, обласного, всеукраїнського), презентації в засобах масової інформації (педагогічній пресі, на освітніх платформах тощо);
- коригування власної професійної діяльності з урахуванням пропозицій і зауважень колег, здобутків педагогічної науки та практики.

8. Перелік дій трудової функції __«_____»:

- аналіз професійної діяльності та результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти;
 - оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти;
 - експертиза навчальних матеріалів, методичних розробок, підручників, навчальних посібників тощо;
 - участь у роботі експертних груп, атестаційної комісії.
- Здійснить самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.6

- Опрацюйте пункт 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» та сформулюйте висновок, у якому зазначте:
 - які складники визначено для опису трудових функцій;
 - як співвідносяться дані колонок «Професійні компетентності», «Знання», «Уміння та навички»;
 - як можна схематично зобразити взаємозв'язки між даними трьох колонок «Професійні компетентності», «Знання», «Уміння та навички».

Завдання 2.7

- Опрацюйте дані про трудову функцію А «Планування і здійснення освітнього процесу», які наведено в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» та заповніть незайняті комірки *табл. 11* «Встановлення відповідності між складником професійної компетентності, відповідними знаннями, вміннями та навичками».

Таблиця 11

Встановлення відповідності між складником професійної компетентності, відповідними знаннями, вміннями та навичками

Складник професійної компетентності	Знання	Уміння та навички
Здатність вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну літературу, подану в паперовій та електронній формах		
	Варіативність структури уроків у початковій школі	
		Вивчати динаміку формування соціальних, моральних якостей особистості учня
Здатність до здійснення освітнього процесу		

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.8

- Опрацюйте дані про трудову функцію Б «Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині», які наведено в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

- Поміркуйте, що може бути схематично зображено на *рис. 2*. Спробуйте, не звертаючись до опрацьованого вами нормативно-правового документа, проговорити закодовану інформацію.

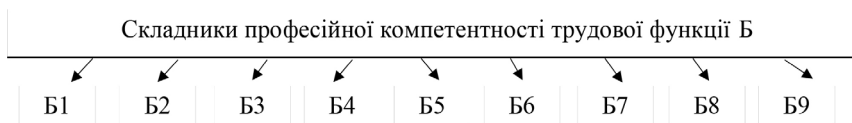
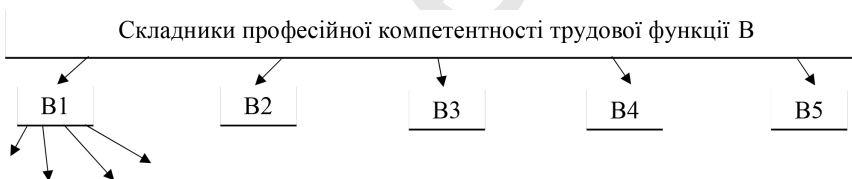

Рис. 2. Закодована інформація про складники професійної компетентності трудової функції Б «Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині»

Завдання 2.9

- Опрацюйте дані про трудову функцію В «Створення освітнього середовища», які наведено в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Завершіть схематичне зображення опрацьованої інформації (*рис. 3*). Проговоріть закодовану вами інформацію.

?

Рис. 3. Незакінчене кодування інформації про складники професійної компетентності трудової функції В «Створення освітнього середовища»

Завдання 2.10

- Прочитайте перелік дій трудової функції Г «Рефлексія та професійний саморозвиток», які наведено в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

- Здійсніть самооцінювання власної готовності до виконання дій цієї трудової функції (табл. 12). Поставте умовну позначку «+» навпроти тих дій, до виконання яких, на вашу думку, ви готові.

Таблиця 12

Аналітичне самооцінювання власної готовності до виконання дій трудової функції Г «Рефлексія та професійний саморозвиток»

Перелік дій трудової функції Г «Рефлексія та професійний саморозвиток»	Місце для умовних позначок
1) усвідомлення своєї ролі як педагога початкової освіти, а також системи цінностей, мети і завдань професійної діяльності вчителя	
2) аналіз власної професійної діяльності щодо реалізації цілей і завдань закладу освіти; визначення сильних і слабких сторін власної педагогічної діяльності	
3) самооцінювання результатів застосування засобів педагогічного впливу із забезпечення якості навчання, виховання і розвитку учнів початкової школи	
4) усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття додаткових професійних компетентностей	
5) планування заходів для досягнення цілей щодо власного професійного розвитку; участь у роботі творчих груп, методичних об'єднань учителів	
6) використання / поширення інновацій у педагогічній науці та практиці, перспективного педагогічного досвіду	
7) відстеження власного фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я та їх урівноваження шляхом оптимізації витрат робочого часу та енергії	

- За результатами виконання завдання сформулюйте висновок.

Завдання 2.11

- Прочитайте перелік дій трудової функції Д «Проведення педагогічних досліджень», які наведено в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».
- Порівняйте дії, які здійснюються під час проведення педагогічних досліджень, з діями, які виконуються в процесі наукового дослідження або навчального (за вибором).
- Визначте спільне й відмінне з використанням рис. 4.

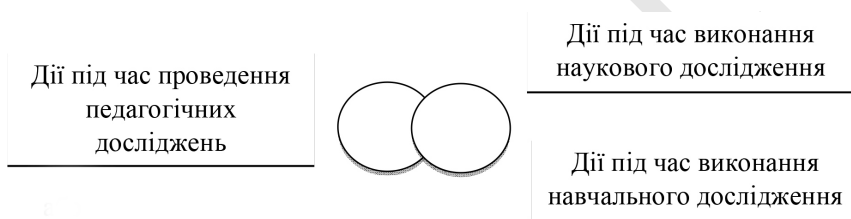

Рис. 4. Орієнтири-блоки для вибудовування власних міркувань

Завдання 2.12

- Прочитайте в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» про дії та операції, які охоплюються трудовою функцією Є «Надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти» (далі — трудова функція Є).
- Встановіть відповідність між діями трудової функції Є та складниками відповідної професійної компетентності складанням цифро-буквеного коду. У разі відсутності одного із компонентів цифро-буквеного коду на його місці поставте дефіс.

Дії трудової функції Є

Складники професійної компетентності

1. Наставництво та керівництво стажуванням, педагогічною практикою студентів; а) створювати презентацію доповіді з використанням можливостей програми для презентацій;
 2. Керування роботою творчих груп, методичних об'єднань, школи молодого вчителя тощо; б) особливості конструювання систем навчальних завдань, що реалізують певну методику навчання;
 3. Проведення майстер-класів, тренінгів тощо. в) особливості комунікації з батьками (особами, що їх замінюють).
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.13

- Прочитайте в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» про дії та операції, які охоплюються трудовою функцією Ж «Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті».
- Поміркуйте, у якій послідовності доцільно практично реалізувати дії та операції трудової функції Ж.
- Складіть цифровий ланцюжок послідовності дій. Наприклад: 1→2→3.

Послідовність дії та операції трудової функції Ж «Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті», яку наведено в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»

- 1) узагальнення власного педагогічного досвіду і представлення його у різних формах;

- 2) поширення власного педагогічного досвіду шляхом участі в методичних заходах різних рівнів (шкільного, районного, міського, обласного, всеукраїнського), презентації в засобах масової інформації (педагогічній пресі, на освітніх платформах тощо);
- 3) коригування власної професійної діяльності з урахуванням пропозицій і зауважень колег, здобутків педагогічної науки та практики.

Послідовність дії та операції трудової функції Ж «Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті», яку складено вами: __ → __ → __.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.14

- Уважно розгляньте *рис. 5* «Про трудову функцію З «Оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти»». Поясніть, яку інформацію відображено на рисунку.
- Прочитайте в пункті 5 Професійного стандарту «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» про дії та операції, які охоплюються трудовою функцією З. Сформулюйте висновок про правильність ваших міркувань.
- Поміркуйте, чи відображає *рис. 5* інформацію про такі трудові дії й операції:
 - 1) аналіз професійної діяльності та результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти;
 - 2) оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти;
 - 3) експертиза навчальних матеріалів, методичних розробок, підручників, навчальних посібників тощо;
 - 4) участь у роботі експертних груп, атестаційної комісії.

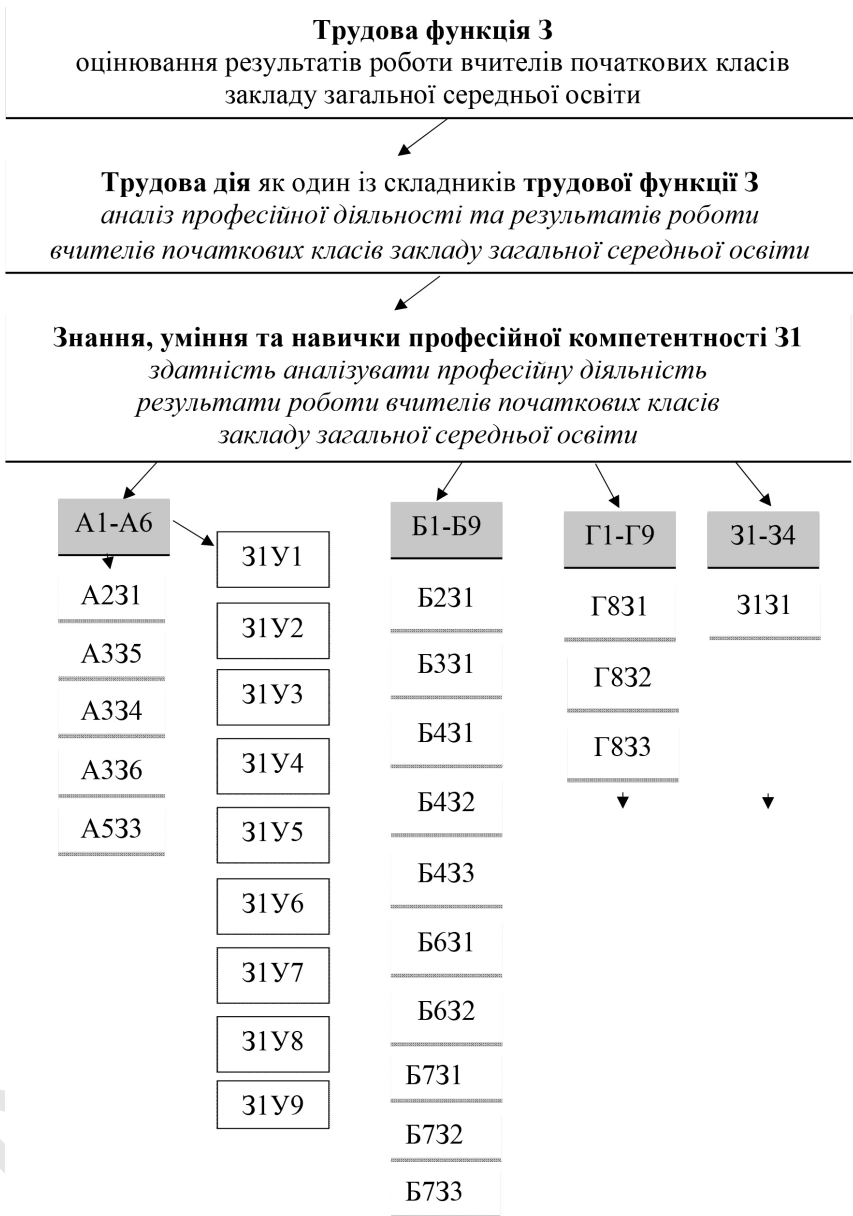

Рис. 5. Про трудову функцією 3 «Оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти»

І рівень

1. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Основна мета професійної діяльності — це...

- а) організація навчально-пізнавальної діяльності, виховання та розвитку учнів початкової школи;
- б) всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності;
- в) всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

2. *Оберіть назву професії:*

- а) вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти;
- б) вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти першої категорії;
- в) вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти вищої категорії.

3. *Оберіть узагальнену назву професії:*

- а) вчитель;
- б) педагог;
- в) учитель-вихователь.

4. *Оберіть опис місця професії в організаційно-виробничій структурі установи:*

- а) у класі;
- б) за межами будівлі;
- в) безпосередня підпорядкованість керівництву закладу освіти.

5. *Оберіть опис умов праці:*

- а) високий рівень відповідальності за формування навколишнього освітнього середовища та дотримання заходів і правил забезпечення діяльності учнів;
- б) високий рівень психофізіологічного та емоційного навантаження;
- в) помірний рівень шуму.

6. *Оберіть умови допуску до праці:*

- а) спеціальне навчання з інформаційно-комунікаційних технологій;
- б) попереднє спеціальне навчання з пожежної безпеки у закладах освіти;
- в) щорічні медичні огляди.

7. *Оберіть диплом, який є необхідним для посади «вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти вищої категорії»:*

- а) диплом бакалавра;
- б) диплом магістра;
- в) диплом молодшого бакалавра.

8. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Трудовою функцією А «Планування й здійснення освітнього процесу» передбачено...

- а) вивчення та використання професійної літератури під час планування освітнього процесу;
- б) здійснення педагогічної діагностики учня;
- в) надання батькам (особам, що їх замінюють) порад і рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності учня за межами закладу освіти.

II рівень

1. Встановіть відповідність між професійною компетентністю трудової функції Б «Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині» та необхідними знаннями складанням цифро-буквеного коду.

Професійна компетентність

Знання

1. Здатність до відстеження динаміки та забезпечення підтримки особистісного розвитку дитини в освітньому процесі.	а) вікові особливості становлення пізнавальних інтересів учнів;
б) ознаки, які характеризують стан і результати процесу виховання та соціалізації учнів класу / окремого учня (учениці);
в) індивідуальні особливості динаміки становлення пізнавальних процесів учнів. |
|--|---|

2. Встановіть відповідність між назвами трудових функцій та назвами трудових дій.

Назви трудових функцій

Назви трудових дій

1. Трудова функція Б «Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині».	а) участь у роботі експертних груп, атестаційної комісії;
2. Трудова функція З «Оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти».	б) створення здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів;
3. Трудова функція В «Створення освітнього середовища».	в) формувальне та підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів.

III рівень

1. На скільки років затверджено Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»?

2. Який диплом є незалежним підтвердженням додаткових компетентностей, необхідних для виконання трудової функції З?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 13* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Професійний стандарт “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”»».

Таблиця 13

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Професійний стандарт “Вчитель початкових класів
закладу загальної середньої освіти”»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
2. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>
3. Професійний стандарт «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства соціальної політики України від 10.08.18 № 1143.

Тема 4. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ, ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ
ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння підвищення кваліфікації як процесу професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до державної політики у галузі освіти, результат якого слугує забезпеченню якості освіти та якісному наданню освітніх послуг; оволодіння знаннями про: мету, завдання, форми (інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо), види (навчання за програмою підвищення кваліфікації, стажування та участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо) підвищення кваліфікації; самостійність обрання конкретних форм, видів, напрямів та суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації; обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації та одиниці його вимірювання; суб'єкти підвищення кваліфікації; особливості підвищення кваліфікації; визнання результатів та фінансування процесу підвищення кваліфікації; формування умінь: аналітичних, умінь формулювати складники перманентної мети.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, концентрація уваги на контенті документа, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, виконання завдань, об'єднаних між собою процесом досягнення складників перманентної мети, аналіз процесу досягнення запланованого, виявлення причини, що перешкождали досягненню актуальної мети, аналіз досягнення складників перманентної мети в цілому.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Поетапне з'ясування основного показника процесу розвитку дорослої людини.

II етап. Досягнення складників перманентної мети під час опрацювання нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

Основні терміни та поняття: підвищення кваліфікації, професійний розвиток, Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС), кредит ЄКТС.

І етап. Поетапне з'ясування основного показника процесу розвитку дорослої людини

Завдання 1.1

- Прочитайте речення, афоризми Томаса Джефферсона (третього президента США) й Карла Поппера (австро-англійського філософа, логіка і соціолога) та висловлювання Б. Сітарської (польської вченої). Упорядкуйте їх в одному тексті. Текст завершіть власними міркуваннями. Сформулюйте основну думку тексту. Дайте тексту заголовок.
- Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800 (далі — Порядок підвищення кваліфікації), визначає процедуру, види, форми, обсяг (тривалість), періодичність, умови підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів освіти і установ усіх форм власності та сфер управління, включаючи механізм оплати, умови і процедуру визнання результатів підвищення кваліфікації.
- Педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою кваліфікацію.

- Якщо якийсь народ сподівається, що можна залишитися неучком і бути вільним, то він чекає того, чого ніколи не було і ніколи не буде.

Томас Джефферсон⁵

- У наші дні жодна людина не може вважатися освіченою, якщо вона не виявляє зацікавлення новими знаннями.

Карл Поппер⁶

- «Людська прогалина» породжується постійним зростанням складності світу й неготовністю його зрозуміти без набуття нових знань та вмій. «Людська прогалина» характеризується постійним відставанням у знаннях та вміннях, наявних у людей, від темпу й наслідків змін, які вони самі ж і породжують. Подолання «людської прогалини» забезпечується навчанням впродовж життя.

Б. Сітарська⁷

Завдання 1.2

- Поміркуйте, про те, що є основним показником процесу розвитку дорослої людини.
- Сформулюйте відповідь на це запитання та поетапно перевірте правильність своїх міркувань.

Перший етап перевірки правильності своїх міркувань

- Зіставте власні міркування з контентом *табл. 14* «Визначення поняття “розвиток” у філософських, психологічних і педагогічних наукових джерелах». За результатами зіставлення сформулюйте висновок.

⁵ Розсип думок / Упорядник В.А. Шендеровський. Київ: ТОВ «СІТПРІНТ». 2013. 82 с.

⁶ Там само.

⁷ Сітарська Б. Теоретичні і методологічні засади дидактичних завдань з педагогіки у процесі підготовки та вдосконалення вчителів: переклад з польської І. Родюк. Київ: Основа, 2005. 364 с.

**Визначення поняття «розвиток» у філософських,
психологічних і педагогічних наукових джерелах**

«Розвиток» у філософії»	«Розвиток» у психології	«Розвиток» у педагогіці
<p><i>Розвиток</i> — це незворотна, спрямована й закономірна якісна зміна матеріальних й ідеальних об'єктів, внаслідок якої виникає новий якісний стан об'єкта.</p> <p align="center"><i>Філософський словник</i>⁸</p>	<p><i>Розвиток</i> — це неперервний процес само руху, що характеризується, в першу чергу, постійним виникненням і утворенням нового, чого не було на попередніх етапах, єдністю суспільного та особистісного під час сходження людини етапами розвитку.</p> <p align="center"><i>Л. Виготський</i>⁹</p> <p><i>Розвиток</i> — це прогресивно спрямований соціально обумовлений процес розгортання людської сутності.</p> <p align="center"><i>Д. Фельдштейн</i>¹⁰</p>	<p><i>Розвиток</i> — низка послідовних кількісних та якісних змін, яких зазнає організм людини з моменту зародження й до завершення життя, становлення людини як соціальної істоти.</p> <p align="right"><i>С. Гончаренко</i>¹¹</p> <p><i>Розвиток</i> — послідовні кількісні й якісні зміни свідомості та поведінки особистості від народження й до завершення життя під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників; становлення людини як суб'єкта культури і життєтворчості.</p> <p align="right"><i>Н. Мойсеюк</i>¹²</p>

⁸ Філософський словник. За ред. В.І. Шинкарука. Київ: видавництво Академії наук УРСР, 1973. 877 с.

⁹ Выготский Л.С. История развития высших психических функций: собрание сочинений. Москва: Педагогика, 1983. Т. 3. 366 с.

¹⁰ Фельдштейн Д.И. Психология развития человека как личности: избранные труды: в 2 т. Москва: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2005. Т. 1. С. 68.

¹¹ Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

¹² Мойсеюк Н.Е. Педагогіка: навчальний посібник. 5-те видання, доповнене і перероблене. Київ, 2007. 656 с.

Другий етап перевірки правильності своїх міркувань

- Зіставте власні міркування з визначенням поняття «прогрес» та зі змістом висловлювання Г. Костюка.
 - Прогрес (*латин.* progressus — рух уперед, розвиток) — це:
 - розвиток по висхідній лінії, перехід від нижчого до вищого, досконалішого стану (протилежне регрес); те саме, що *поступ*;
 - (*розм.*) розвиток чого-небудь у бік поліпшення¹³.
 - Ефектом власного розвитку виступають не всі психологічні надбання (різні способи дій), а лише ті з них, які зберігаються на подальших етапах діяльності особистості¹⁴.

Григорій Костюк

- За результатами зіставлення сформулюйте висновок.

Третій етап перевірки правильності своїх міркувань

- Зіставте власні міркування зі змістом речень, які об'єднано загальною назвою «Про основне».

Про основне

1. Основним способом організації процесу розвитку є організація діяльності¹⁵.
2. Основним способом керування процесом розвитку є постановка перед людиною нової мети, висунення більш складних вимог та їх виконання¹⁶.
3. Основним показником процесу розвитку є здатність до перманентного цілепокладання, тобто до постійного формулювання мети, а не вміння оперувати способами її досягнення¹⁷.

¹³ Новий український тлумачний словник / Н.Д. Кусайкіна, Ю.С. Цибульник; за заг. ред. д. філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. Харків, 2008. 608 с. С. 455.

¹⁴ Костюк Г.С. Принцип развития в психологии. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва: Наука, 1969. С. 118.

¹⁵ Фельдштейн Д.И. Психология развития человека как личности: избранные труды: в 2 т. Москва: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2005. Т. 1. 568 с.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Костюк Г.С. Принцип развития в психологии. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва: Наука, 1969. С. 118.

- За результатами зіставлення сформулюйте висновок.
- Поміркуйте, на що, на вашу думку, має націлюватись розвиток педагога .

*II етап. Досягнення складників
перманентної мети під час опрацювання
нормативно-правового документа
«Порядок підвищення кваліфікації
педагогічних і науково-педагогічних працівників»*

Завдання 2.1

- Пригадайте: перманентний означає постійний. За Т.І. Мієр, перманентне формулювання мети в освітньому процесі — це безперервний процес постановки нової мети, у разі досягнення попередньо сформульованої. Далі використовуватимемо термін «перманентна мета». Перманентна мета — це мета, що містить певну кількість складників, які упорядковуються в ряд: *актуальна мета → перша перспективна мета → друга перспективна мета → третя перспективна мета* й так далі. Актуальна мета — це мета, що досягається на даний момент під час виконання певних дій. Першою перспективною метою названо мету, яка набуватиме статусу «актуальної мети» у разі досягнення попередньо поставленої. Досягнення складників перманентної мети можна порівняти з роботою конвеєра, на якому актуальна мета змінюється слідуною перспективною за умови досягнення актуальної. Якщо мети не досягнуто — заміна актуальної мети перспективною зупиняється (а точніше — відтермінується) до досягнення актуальної мети.

У *табл. 15* відображено складники перманентної мети, визначені для опрацювання нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України

від 21 серпня 2019 р. № 800 (далі — нормативно-правовий документ «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»).

Таблиця 15

**Складники перманентної мети опрацювання
нормативно-правового документа «Порядок підвищення
кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»
та аналіз результатів за кожним із складників**

Складники перманентної мети	Результати досягнення складників мети		
	з першого читання	додаткове читання	причина додаткового читання
I. Усвідомлено опрацюю загальну частину норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та безпомилково виконаю завдання			
II. Уважно опрацюю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи можу я особисто надавати освітні послуги з підвищення кваліфікації педагогічним працівникам			
III. Уважно опрацюю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи можу я проходити стажування в закладі освіти, в якому працюю			

Складники перманентної мети	Результати досягнення складників мети		
	з першого читання	додашкове читання	причина додаткового читання
IV. Уважно прочитаю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую: з якою періодичністю маю підвищувати свою кваліфікацію: один раз на п'ять років чи щорічно; чи визначено напрями, яких маю дотримуватися, підвищуючи кваліфікацію			
V. Уважно прочитаю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи маю право на підвищення кваліфікації за рахунок коштів, передбачених у кошторисі закладу освіти на підвищення кваліфікації. Якщо відповідь «так», то що потрібно для цього робити			
VI. Уважно прочитаю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи зараховуються результати інформальної освіти як підвищення кваліфікації. Якщо відповідь «так», то як відбувається цей процес			

Складники перманентної мети	Результати досягнення складників мети		
	з першого читання	додашкове читання	причина додаткового читання
VII. Уважно прочитаю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую: чи зарахується як підвищення кваліфікації моя участь у програмі академічної мобільності педагогічних працівників. Якщо відповідь «так», то чи є обмеження у кількості годин			
VIII. Уважно прочитаю зміст норм.-прав. документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую: як підтверджується факт підвищення кваліфікації педагогічним працівником; чи зберігається середня заробітна плата на час підвищення кваліфікації			

Слід ураховувати те, що у *табл. 15* наведено орієнтовний перелік складників перманентної мети. Таких переліків можна скласти безліч, акцентуючи увагу на все нових і нових аспектах тексту нормативно-правового документа. Під час формулювання складників перманентної мети можна використовувати назву документа, розділу, зміст документа, зміст запитань, які виникають під час навчання та (чи) педагогічної діяльності.

- Чи зацікавлено ви опрацьовуватимете текст нормативного документа, якщо попередньо ознайомилися із складниками перманентної мети?

- Яка основна вимога щодо формулювання складників перманентної мети?
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Перший складник перманентної мети

Усвідомлено опрацюю загальну частину нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та безпомилково виконаю завдання.

Завдання 2.2

- Оберіть із довідки слова, якими, на вашу думку, потрібно підписати колонки *табл. 16* «Головний очікуваний результат».

Таблиця 16

Головний очікуваний результат

професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти	стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу	виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методами компетентного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню
---	--	---

Довідка: а) мета сертифікації; б) мета атестації; в) мета підвищення кваліфікації; г) мета розвитку; д) мета саморозвитку.

- Запишіть відповідні букви до шифру. I колонка — ____; II колонка — ____; III колонка — ____.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.3

- Виконайте тестові завдання та перевірте, наскільки ви були зосереджені під час опрацювання 1–8 пунктів загальної частини нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та усвідомили його.

Тестові завдання

1. *Із наведеного переліку завдань оберіть лише ті, які є завданнями підвищення кваліфікації педагогічних працівників.*

Для забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників необхідно виконати завдання з:

- а) удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань з урахуванням вимог професійного стандарту «Вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти»;
- б) планування професійної діяльності;
- в) набуття досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах спеціальності та/або професії, та/або займаної посади;
- г) формування та розвитку цифрової, управлінської, комунікаційної, медійної, інклюзивної, мовленнєвої компетентностей тощо.

2. *Із наведеного переліку завдань оберіть форми підвищення кваліфікації:*

- а) інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо;
- б) інституційна (очна (денна), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо;
- в) інституційна (очна (денна, вечірня), дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо.

3. *Основними видами підвищення кваліфікації є:*

- а) навчання за програмою підвищення кваліфікації;
- б) стажування;

- в) самоосвітня діяльність;
- г) участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.

4. *Оберіть підхід до обрання педагогічним працівником конкретних форм, видів, напрямів та суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації:*

- а) самостійне обрання;
- б) корегування обрання державними органами, до сфери управління яких належать заклади освіти;
- в) корегування обрання педагогічною радою закладу освіти, де працює педагогічний працівник.

5. *Обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації визначається відповідно до його фактичної тривалості в:*

- а) годинах (без урахування самостійної (позааудиторної) роботи), але не більше ніж 30 годин на рік;
- б) кредитах ЄКТС (з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи), але не більше ніж 1,5 кредиту ЄКТС на рік.
- в) годинах (без урахування самостійної (позааудиторної) роботи), але не більше ніж 30 годин на рік, або в кредитах ЄКТС (з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи), але не більше ніж 1,5 кредиту ЄКТС на рік.

6. *ЄКТС — це:*

- а) Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система;
- б) Європейська кредитна трансферно-накопичувальна сесія;
- в) Європейська кредитна трансферно-накопичувальна сукупність.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат. Правильне виконання від одного до чотирьох тестових завдань свідчить про низький

рівень усвідомлення змісту документа й потребує пригадування процесу опрацювання документа з метою встановлення причини недостатньо ґрунтовного опрацювання його змісту. Такими причинами можуть бути: відволікання, наявність незрозумілих слів, механічне читання тексту документа тощо. Зробіть записи в *табл. 15*.

- Установіть причину неправильного виконання завдання. Усуньте причину під час повторного опрацювання загальної частини нормативно-правового документа.

Правильне виконання п'яти завдань засвідчує про досягнення сформульованої мети й перехід до наступного складника перманентної мети.

Другий складник перманентної мети

Уважно опрацюю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи можу я особисто надавати освітні послуги з підвищення кваліфікації педагогічним працівникам.

Завдання 2.4

- Опрацюйте пункти 9, 10 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», у яких йдеться про суб'єкта підвищення кваліфікації. Визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Про діяльність суб'єкта підвищення кваліфікації»¹⁸.

Про діяльність суб'єкта підвищення кваліфікації

Суб'єктом підвищення кваліфікації може бути _____, інша юридична чи фізична особа, у тому числі фізична особа — підприємець, що надає освітні

¹⁸ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

послуги з підвищення кваліфікації педагогічним та/або науково-педагогічним працівникам.

Суб'єкт підвищення кваліфікації може організовувати надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації за місцем провадження власної освітньої діяльності та/або за місцем роботи педагогічних та/або науково-педагогічних працівників, за іншим місцем (місцями) та/або _____, якщо це передбачено договором та/або відповідною програмою.

Педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію у _____ підвищення кваліфікації.

Програма підвищення кваліфікації затверджується _____ підвищення кваліфікації та повинна містити інформацію про її тему (напрямок, найменування), зміст, обсяг (тривалість), що _____, вид, форму підвищення кваліфікації, місце (місця) надання освітньої послуги, очікувані результати навчання, вартість (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання такої освітньої послуги.

Обсяг (тривалість) програми підвищення кваліфікації визначається відповідно до її фактичної тривалості в годинах _____ або в кредитах ЄКТС _____.

Суб'єкт підвищення кваліфікації забезпечує відкритість і доступність інформації про кожну власну програму підвищення кваліфікації шляхом її _____ на своєму вебсайті (за наявності), офіційному вебсайті МОН (установ, що належать до сфери його управління) та/або на Національній освітній електронній платформі із зазначенням строків (графіка) виконання такої програми.

- Здійснить самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

- Проаналізуйте отриманий результат (табл. 15). Чи досягнуто поставленої мети? У разі необхідності повторно опрацюйте пункти 9, 10 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

Припустимо, що ви досягли поставленої мети, а тому переходите до наступного складника перманентної мети.

Третій складник перманентної мети

Уважно опрацюю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи можу я проходити стажування в закладі освіти, в якому працюю.

Завдання 2.5

- Опрацюйте пункти 11, 12 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Про стажування»¹⁹.

Про стажування

Стажування здійснюється за індивідуальною програмою, що розробляється і затверджується _____.

Індивідуальна програма стажування повинна містити інформацію про її _____.

Стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів освіти (крім закладів вищої і післядипломної освіти) може здійснюватися _____.

Керівником такого стажування призначається педагогічний або науково-педагогічний працівник, який працює _____.

¹⁹ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

у суб'єкта підвищення кваліфікації за основним місцем роботи, має _____та/або успішно пройшов _____в установленому законодавством порядку.

Стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників у інших суб'єктів підвищення кваліфікації здійснюється під керівництвом працівника, який має відповідний досвід роботи та кваліфікацію (далі — _____).

Один день стажування оцінюється у _____.

- Здійснить самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат (табл. 15).

Якщо поставлену мету досягнуто — переходьте до наступного складника перманентної мети.

Четвертий складник перманентної мети

Уважно прочитаю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую: з якою періодичністю маю підвищувати свою кваліфікацію: один раз на п'ять років чи щорічно; чи визначено напрями, яких маю дотримуватися, підвищуючи кваліфікацію.

Завдання 2.6

- Опрацюйте пункти 14–16 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Періодичність та напрями підвищення кваліфікації»²⁰.

²⁰ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

Періодичність та напрями підвищення кваліфікації

Педагогічні працівники закладу загальної середньої освіти підвищують свою кваліфікацію _____. Це є необхідною умовою проходження атестації.

Основними напрямками підвищення кваліфікації є:

- 1) розвиток _____ (знання навчального предмета, фахових методик, технологій);
- 2) формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей _____, визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»;
- 3) психолого-фізіологічні _____ певного віку, основи андрагогіки;
- 4) створення _____ середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;
- 5) використання _____ технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;
- 6) мовленнєва компетентність.

У разі викладання декількох навчальних предметів (дисциплін) педагогічні та науково-педагогічні працівники _____ підвищення кваліфікації за певними напрямками у міжатестаційний період в межах загального обсягу (тривалості) підвищення кваліфікації, визначеного законодавством.

Загальний обсяг підвищення кваліфікації педагогічного або науково-педагогічного працівника закладу загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти _____ на п'ять років.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат (*табл. 15*).

Якщо поставлену мету досягнуто — переходьте до наступного складника перманентної мети.

П'ятий складник перманентної мети

Уважно прочитаю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи маю право на підвищення кваліфікації за рахунок коштів, передбачених у кошторисі закладу освіти на підвищення кваліфікації. Якщо відповідь «так», то що потрібно для цього робити.

Завдання 2.7

- Опрацюйте пункти 17–20 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Про порядок планування підвищення кваліфікації»²¹.

Про порядок планування підвищення кваліфікації

Керівники закладів освіти (уповноважені ними особи) після затвердження в установленому порядку кошторису закладу освіти на відповідний рік _____ загальний обсяг коштів, передбачений на підвищення кваліфікації працівників закладу освіти, які мають право на підвищення кваліфікації за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів, а також за рахунок інших коштів, передбачених у кошторисі закладу освіти на підвищення кваліфікації.

Протягом наступних 15 календарних днів з дня отримання зазначеної інформації кожен педагогічний та науково-педагогічний працівник, який має право на підвищення кваліфікації за рахунок зазначених коштів, подає керівникові відповідного закладу освіти (уповноваженій ним особі) _____

²¹ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

яка містить інформацію про тему (напрямок, найменування) відповідної програми (курсу, лекції, модуля тощо), форми, обсяг (тривалість), суб'єкта (суб'єктів) підвищення кваліфікації (із зазначенням інформації, визначеної цим Порядком), вартість підвищення кваліфікації (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання такої освітньої послуги.

З метою формування плану підвищення кваліфікації певного закладу освіти на поточний рік пропозиції педагогічних та науково-педагогічних працівників розглядаються його _____ . За згодою педагогічного або науково-педагогічного працівника його пропозиція може бути уточнена або змінена, зокрема з урахуванням обсягу видатків, передбачених на підвищення кваліфікації. За результатами розгляду педагогічна рада закладу освіти затверджує план підвищення кваліфікації на відповідний рік в межах коштів, затверджених у кошторисі закладу освіти за всіма джерелами надходжень на підвищення кваліфікації на відповідний рік (за винятком коштів самостійного фінансування підвищення кваліфікації педагогічними та науково-педагогічними працівниками).

План підвищення кваліфікації може бути змінено протягом року в порядку, визначеному _____ .

На підставі плану підвищення кваліфікації керівник закладу освіти (уповноважена ним особа) забезпечує укладення між закладом освіти та суб'єктом (суб'єктами) підвищення кваліфікації _____ на відповідний рік.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат (*табл. 15*).

Якщо поставлену мету досягнуто — переходьте до наступного складника перманентної мети.

Шостий складник перманентної мети

Уважно прочитаю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую, чи зараховуються результати інформальної освіти як підвищення кваліфікації. Якщо відповідь «так», то як відбувається цей процес.

Завдання 2.8

- Опрацюйте розділ «Визнання результатів підвищення кваліфікації» нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Звіт про результати підвищення кваліфікації та порядок його визнання»²².

Звіт про результати підвищення кваліфікації та порядок його визнання

Порядок визнання результатів підвищення кваліфікації педагогічних та/або науково-педагогічних працівників закладів освіти встановлюється _____
_____ відповідних закладів освіти.

У разі підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти (самоосвіти) замість документа про підвищення кваліфікації подається _____, персональне розроблення електронного освітнього ресурсу, що виконані в процесі (за результатами) підвищення кваліфікації та оприлюднені на вебсайті закладу освіти та/або в електронному портфоліо педагогічного або науково-педагогічного працівника (у разі наявності). Форму звіту визначає відповідний заклад освіти.

²² Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

Клопотання протягом місяця з дня його подання розглядається на засіданні _____ закладу освіти. Вчена рада закладу вищої освіти може доручити розгляд таких питань педагогічним (вченим) радам структурних підрозділів.

Для визнання результатів підвищення кваліфікації педагогічна (вчена) рада заслуховує педагогічного або науково-педагогічного працівника щодо якості виконання програми підвищення кваліфікації, результатів підвищення кваліфікації, дотримання суб'єктом підвищення кваліфікації умов договору та повинна _____ про:

- 1) визнання результатів підвищення кваліфікації;
- 2) невизнання результатів підвищення кваліфікації.

Окремі види діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників (участь у програмах академічної мобільності, наукове стажування, самоосвіта, здобуття наукового ступеня, вищої освіти, а також участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо), що провадилася поза межами плану підвищення кваліфікації закладу освіти, можуть бути _____ відповідно до цього Порядку.

Обсяг підвищення кваліфікації шляхом участі педагогічного або науково-педагогічного працівника у програмі академічної мобільності зараховується в межах визначених результатів навчання, але _____ на рік.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат (*табл. 15*).

Якщо поставлену мету досягнуто — переходьте до наступного складника перманентної мети.

Сьомий складник перманентної мети

Уважно прочитаю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую: чи зарахується як підвищення кваліфікації моя участь у програмі академічної мобільності педагогічних працівників. Якщо відповідь «так», то чи є обмеження у кількості годин.

Завдання 2.9

- Опрацюйте пункти 29–31 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти»²³.

Підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти

Результати інформальної освіти (самоосвіти) педагогічних або науково-педагогічних працівників, які мають науковий ступінь та/або вчене, почесне чи педагогічне звання, можуть бути визнані педагогічними (вченими) радами відповідних закладів як _____ педагогічних або науково-педагогічних працівників.

Обсяг підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти (самоосвіти) зараховується відповідно до визнаних результатів навчання, але _____ на рік.

Здобуття першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівня вищої освіти, третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня або наукового рівня вищої освіти вперше або за іншою спеціальністю у межах професійної діяльності або галузі знань _____ педагогічних або науково-педагогічних працівників.

²³ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат.

Якщо поставлену мету досягнуто — переходьте до наступного складника перманентної мети.

Восьмий складник перманентної мети

Уважно прочитаю зміст нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та з'ясую: як підтверджується факт підвищення кваліфікації педагогічним працівником; чи зберігається середня заробітна плата на час підвищення кваліфікації.

Завдання 2.10

- Опрацюйте розділ «Фінансування підвищення кваліфікації» нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків у тексті «Про фінансування підвищення кваліфікації»²⁴.

Про фінансування підвищення кваліфікації

Джерелами фінансування підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є _____ бюджетів, кошти фізичних та/або юридичних осіб, _____ закладу освіти та/або його засновника, інші джерела, не заборонені законодавством.

У разі підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників за рахунок коштів державного або місцевого бюджету, інших коштів, затверджених у кошторисі закладу освіти на підвищення кваліфікації,

²⁴ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

укладення _____
із зазначенням джерела фінансування підвищення кваліфікації є _____.

За рахунок коштів, передбачених у кошторисах закладів освіти, здійснюється фінансування підвищення кваліфікації в обсязі, встановленому законодавством, і відповідно до плану підвищення кваліфікації:

— педагогічних та науково-педагогічних працівників, які працюють у таких закладах за _____;

— педагогічних та науково-педагогічних працівників, які забезпечують надання загальної середньої освіти, працюючи _____ у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти.

Самостійне фінансування підвищення кваліфікації здійснюється:

— педагогічними і науково-педагогічними працівниками закладів освіти, які працюють у таких закладах за основним місцем роботи і _____ підвищення кваліфікації закладу освіти;

— іншими особами, які працюють у закладах освіти на посадах педагогічних або науково-педагогічних працівників за суміщенням або сумісництвом.

На час підвищення кваліфікації педагогічним або науково-педагогічним працівником відповідно до затвердженого плану з відривом від виробництва (освітнього процесу) в обсязі, визначеному законодавством, за педагогічним або науково-педагогічним працівником _____.

Витрати, пов'язані з підвищенням кваліфікації, відшкодуються у порядку, визначеному законодавством.

Факт підвищення кваліфікації педагогічного або науково-педагогічного працівника підтверджується _____,

який складається в установленому законодавством порядку, підписується керівником закладу освіти або уповноваженою ним особою та суб'єктом підвищення кваліфікації. Такий акт є підставою для _____ суб'єкта підвищення кваліфікації згідно з укладеною угодою щодо підвищення кваліфікації.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Проаналізуйте отриманий результат (*табл. 15*).
- Якщо поставлену мету досягнуто — переходьте до самостійного формулювання складників перманентної мети та їх нотування у розділі цього навчального посібника «Планування напрямів інформальної освіти».
- Проаналізуйте результативність опрацювання змісту нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» за реалізації таких підходів:
 - I підхід — уважне опрацювання контенту нормативно-правового документа;
 - II підхід — уважне опрацювання змісту нормативно-правового документа з урахуванням складників перманентної мети;
 - III підхід — уважне опрацювання змісту документа з урахуванням складників перманентної мети, формулювання запитань, які потребують подальшого опрацювання.

Рівневий тестовий контроль

I рівень

1. Оберіть варіант для доповнення речення.

Метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є:

- а) професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти;
- б) стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників;
- в) всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей.

2. *Визначте перелік завдань.*

Для забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників необхідно виконати завдання з:

- а) удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань з урахуванням вимог відповідного професійного стандарту (у разі його наявності);
- б) набуття особою досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах спеціальності та/або професії, та/або займаної посади;
- в) формування та розвитку цифрової, управлінської, комунікаційної, медійної, інклюзивної, мовленнєвої компетентностей тощо.

3. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Педагогічні й науково-педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію:

- а) за різними формами;
- б) за різними видами;
- в) в Україні та за кордоном (крім держави, що визнана Верховною Радою України державою-агресором чи державою-окупантом).

4. *Оберіть правильну і повну відповідь.*

Основними видами підвищення кваліфікації є:

- а) навчання за програмою підвищення кваліфікації; стажування; участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо;
- б) навчання за програмою підвищення кваліфікації; участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо;
- в) навчання; стажування; участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.

5. *Оберіть правильну і повну відповідь.*

Підвищення кваліфікації педагогічними і науково-педагогічними працівниками здійснюється:

- а) згідно з планом діяльності закладу освіти на певний рік, що формується, затверджується і виконується;
- б) згідно з планом підвищення кваліфікації закладу освіти на певний рік, що формується, затверджується і виконується;
- в) згідно з планом діяльності міських або районних відділів освіти на певний рік, що формується, затверджується і виконується.

6. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Порядок, критерії відбору та умови оприлюднення програм підвищення кваліфікації затверджуються:

- а) Міністерством освіти і науки України;
- б) суб'єктом підвищення кваліфікації;
- в) Міністерством освіти і науки України та суб'єктом підвищення кваліфікації.

II рівень

1. Встановіть відповідність між способами визначення обсягу (тривалості) програми підвищення кваліфікації та наявністю (відсутністю) самостійної (позааудиторної) роботи.

Способи визначення обсягу
(тривалості)
програми підвищення кваліфікації

Наявність (відсутність)
самостійної (позааудиторної)
роботи

1. У годинах.

а) без урахування самостійної (позааудиторної) роботи;

2. У кредитах ЄКТС

б) з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи.

2. Встановіть відповідність між інформацією про підвищення кваліфікації та описом кількісного виміру.

Інформація про підвищення кваліфікації	Опис кількісного виміру
1. Один день стажування оцінюється.	а) не більше ніж 30 годин або 1,5 кредиту ЄКТС на рік;
2. Підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників шляхом їх участі у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.	б) але не може бути менше ніж 120 годин на п'ять років;
3. Загальний обсяг підвищення кваліфікації педагогічного працівника дошкільного, позашкільного закладу освіти встановлюється його засновником (або уповноваженим ним органом).	в) у 6 годин або 0,3 кредиту ЄКТС.

III рівень

1. Чи мають педагогічні і науково-педагогічні працівники право на підвищення кваліфікації поза межами плану підвищення кваліфікації закладу освіти на відповідний рік?
2. Яку інформацію має містити програма підвищення кваліфікації, яку затверджено суб'єктом підвищення кваліфікації?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 17* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників”».

Таблиця 17

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Порядок підвищення кваліфікації педагогічних
і науково-педагогічних працівників»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.
2. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
3. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

Тема 5. Атестація. Типове положення про атестацію педагогічних працівників

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння атестації педагогічних працівників як системи заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників; розрізнення термінів «кваліфікаційні категорії», «педагогічні звання», «наукові ступені»; упорядкування складників у переліках кваліфікаційних категорій та педагогічних звань; оволодіння знаннями про: мету, види та основні принципи проведення атестації; порядок створення атестаційних комісій трьох рівнів, повноваження цих комісій; організацію та строки проведення атестації; умови і порядок присвоєння кваліфікаційних категорій та педагогічних звань; розвиток умінь: аналітичних, дослідницьких.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, проведення дослідницьких дій, розв'язання ситуацій професійного характеру, виконання завдань на систематизацію даних та на встановлення відповідності.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Самооцінювання власної обізнаності з інформацією про кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені.

II етап. Дослідження нормативно-правової основи проведення атестації для поетапного підтвердження або спростування гіпотези, сформульованої на основі розв'язання ситуації професійного характеру.

Основні терміни та поняття: атестація педагогічних працівників, кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені, рівень Національної рамки кваліфікацій, атестаційна комісія I рівня, атестаційна комісія II рівня, атестаційна комісія III рівня.

1 етап. Самооцінювання власної обізнаності з інформацією про кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені

Завдання 1.1

- Уявіть ситуацію. Ви 12 років тому закінчили заклад вищої освіти за спеціальністю «Учитель початкових класів». Відразу після навчання розпочали трудову діяльність у початковій школі. Увесь цей час працювали в одному й тому ж закладі освіти. І працювали б і надалі, але... Ви змінили місце проживання й тепер постало питання працевлаштування в іншому закладі освіти, який знаходиться неподалік від нового житла.
- Підготуйте усне резюме про себе як про професіонала й особистість, виходячи з даних:
 - а) описаної вище уявної ситуації;
 - б) *табл. 18 «Самооцінювання моєї 12-річної педагогічної діяльності».*

Таблиця 18

Самооцінювання моєї 12-річної педагогічної діяльності

Напрямок самооцінювання	Зміст самооцінювання
Освіта; вид документа про вищу освіту	
Здобутий рівень Національної рамки кваліфікацій	
Спеціальність	
Стаж педагогічної діяльності	
Назва та умовне позначення трудової функції, яку виконували	
Кваліфікаційна категорія	
Педагогічне звання	
Науковий ступінь; вид документа про науковий ступінь	

Напря́м самооцінюванн́я	Змі́ст самооцінюванн́я
Скільки разів проходили атестацію	
Рік проходження наступної чергової атестації	
Тема педагогічного дослідження, яке здійснювали	

- Заповніть *табл. 19* «Складність здійснення самооцінювання за напрямками», використавши такі умовні позначки:
 «!» — розумію зміст напрямку самооцінювання, а тому можу надати інформацію за цим напрямом;
 «?» — не розумію зміст напрямку самооцінювання;
 «?...!» — здогадуюся про зміст напрямку самооцінювання, спробую здійснити самооцінювання за цим напрямом;
 «*» — хочу дізнатися про цей напрям самооцінювання.

Таблиця 19

Складність здійснення самооцінювання за напрямками

Напря́м самооцінюванн́я	Мі́сце для умовних позначок
Освіта; вид документа про вищу освіту	
Здобутий рівень Національної рамки кваліфікацій	
Спеціальність	
Стаж педагогічної діяльності	
Назва та умовне позначення трудової функції, яку виконували	
Кваліфікаційна категорія	
Педагогічне звання	
Науковий ступінь; вид документа про науковий ступінь	

Напря́м самооцінювання	Місце для умовних позначок
Скільки разів проходили атестацію	
Рік проходження наступної чергової атестації	
Тема педагогічного дослідження, яке здійснювала(в)	

Завдання 1.2

- Визначте дані, які необхідні вам для заповнення *табл. 20* «Інформація про кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені», опрацювавши:
 - статтю 50 «Атестація педагогічних працівників» Закону України «Про освіту»;
 - Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння» від 23 грудня 2015 р. № 1109;
 - статтю 7 «Документи про вищу освіту (наукові ступені)» Закону України «Про вищу освіту».

Таблиця 20

Інформація про кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені

Унормований перелік кваліфікаційних категорій	Унормований перелік педагогічних звань	Унормований перелік наукових ступенів

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

II етап. Дослідження нормативно-правової основи проведення атестації для поетапного підтвердження або спростування гіпотези, сформульованої на основі розв'язання ситуації професійного характеру

Завдання 2.1

- Ситуація професійного характеру (сформульовано відповідно до проблемної ситуації, розглянутої в завданні 1.1).

Чи можете ви, маючи 12-річний педагогічний стаж роботи вчителем початкових класів, засвідчити в *табл. 21* «Самооцінювання моєї 12-річної педагогічної діяльності» про присвоєння вам вищої кваліфікаційної категорії?

- Закінчіть формулювання гіпотези. Пропонується такий початок тексту гіпотези: *«Засвідчення про присвоєння мені вищої кваліфікаційної категорії можливо за умови...»*

Таблиця 21

Результати перевірки сформульованої гіпотези

Етапи перевірки гіпотези	Текст сформульованої гіпотези	Підтвердження гіпотези	Спростування гіпотези	Недостатньо інформації
I етап				
II етап				
III етап				
IV етап				
V етап				
VI етап				
VII етап				
VIII етап				

Виконання наступних завдань спрямовано на поетапну перевірку сформульованої гіпотези та роботу з *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

I етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.2

- Заповніть відповідну колонку *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези» після опрацювання тексту «Законодавчі основи атестації педагогічних працівників».

Законодавчі основи атестації педагогічних працівників

У статті 50 «Атестація педагогічних працівників» Закону України «Про освіту» наведено:

- трактування цього процесу (атестація педагогічних працівників — це система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників);
 - види атестації педагогічних працівників (атестація педагогічних працівників може бути черговою або позачерговою; педагогічний працівник проходить чергову атестацію не менше одного разу на п'ять років, крім випадків, передбачених законодавством);
 - призначення процесу атестації (за результатами атестації визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, присвоюються кваліфікаційні категорії, педагогічні звання).
- Сформулюйте висновок про результати першого етапу перевірки сформульованої вами гіпотези.
 - Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

II етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.3

- Прочитайте текст «Присвоєння кваліфікаційних категорій» та визначте слова, які потрібно вставити на місці пропусків.

- Перевірте правильність виконання завдання за текстом Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння» від 23 грудня 2015 р. № 1109.

Присвоєння кваліфікаційних категорій

Кваліфікаційні категорії «спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії» присвоюються атестаційною комісією навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типу і форми власності, навчально-методичних (науково-методичних) установ і закладів післядипломної освіти, спеціальних установ для дітей, а також закладів охорони здоров'я, культури, соціального захисту, інших закладів та установ, у штаті яких є педагогічні працівники.

Кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії» та педагогічні звання присвоюються атестаційною комісією відповідного органу управління освітою.

Кваліфікаційна категорія присвоюється у разі призначення на посаду педагогічного працівника, на якій передбачено її присвоєння :

- особі з освітнім ступенем магістра, яка вперше призначається на таку посаду, — « _____ »;
- особі, яка має науковий ступінь, — « _____ ».

Кваліфікаційні категорії і педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам за результатами атестації, що проводиться у порядку, встановленому МОН.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Сформулюйте висновок про результати другого етапу перевірки сформульованої вами гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

III етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.4

- Опрацюйте розділ «Загальні положення» нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930, та вставте пропущенні слова в тексті «Про атестацію педагогічних працівників»²⁵.

Про атестацію педагогічних працівників

Атестація педагогічних працівників тлумачиться як _____, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою:

1) визначаються:

— _____;

— _____;

2) присвоюється _____.

Мета атестації — стимулювання _____ підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу.

Основні принципи атестації: _____.

Атестація педагогічних працівників є обов'язковою.

Атестація може бути:

— _____ (здійснюється один раз на п'ять років);

— _____ (може проводитися не раніш як через два роки після присвоєння попередньої).

Умова чергової атестації педагогічних працівників: обов'язкове проходження не рідше одного разу на п'ять років підвищення кваліфікації на засадах вільного вибору форм навчання, програм і навчальних закладів.

²⁵ Текст складено на основі змісту нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Сформулюйте висновок про результати третього етапу перевірки сформульованої гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

IV етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.5

- Опрацюйте розділ «Порядок створення та повноваження атестаційних комісій» нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників» з урахуванням складників перманентної мети, які сформульовано у формі запитань.

Складники перманентної мети опрацювання нормативно-правового документа

1. Скільки створюється атестаційних комісій?
2. Як часто вони створюються?
3. Що ви знаєте про роботу атестаційної комісії I рівня?
4. Чим відрізняється порядок створення та повноваження атестаційних комісій II та III рівнів?
5. У якому складі працюють атестаційні комісії усіх рівнів?
6. Чи може змінюватися персональний склад атестаційних комісій протягом року?
7. Яка атестаційна комісія має право атестувати педагогічних працівників на відповідність займаній посаді; присвоювати кваліфікаційні категорії «спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії» (атестувати на відповідність раніше присвоєним кваліфікаційним категоріям)?
8. Чи може атестаційна комісія III рівня присвоювати кваліфікаційну категорію «Спеціаліст вищої категорії» (атестувати на відповідність раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії»),

присвоювати педагогічні звання за клопотанням атестаційних комісій іншого рівня?

9. Що створюють атестаційні комісії всіх рівнів для об'єктивного оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників?

- Сформулюйте висновок про результати четвертого етапу перевірки сформульованої вами гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

V етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.6

- Опрацюйте розділ «Організація та строки проведення атестації» нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників».
- За допомогою стрілки встановіть відповідність між діями керівника закладу освіти, працівники якого атестуються, та терміном виконання дій.

Подати список працівників та заяви	Вивчити педагогічну діяльність працівників	Створити атестаційну комісію	
До 20 вересня	До 10 жовтня	До 20 жовтня	До 1 березня
	До 15 березня	До 1 квітня	
Організувати підсумкове засідання атестаційної комісії	Затвердити список педагогічних працівників та графік роботи атестаційної комісії	Подати характеристики діяльності педагогів	

Рис. 6. Організація та строки проведення атестації

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Сформулюйте висновок про результати п'ятого етапу перевірки сформульованої гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

VI етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.7

- Опрацюйте пункти 3.13–3.30 розділу «Організація та строки проведення атестації» нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників» та поясніть, як потрібно діяти в таких ситуаціях.

I ситуація. Особи, прийняті на посади педагогічних працівників після закінчення вищих навчальних закладів, мають атестуватися...

II ситуація. При визначенні строку чергової атестації не враховується час перебування...

III ситуація. Атестація педагогічного працівника, який підлягає черговій атестації, може бути перенесена на один рік у випадках...

IV ситуація. Чергова атестація педагогічних працівників, за їх згодою, може бути відстрочена у випадку...

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Сформулюйте висновок про результати шостого етапу перевірки сформульованої гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

VII етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.8

- Опрацюйте розділ «Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій» нормативно-правового документа «Типове

положення про атестацію педагогічних працівників» та пояснить, як потрібно діяти в таких ситуаціях.

I ситуація. Потрібно визначити кваліфікаційну категорію, яка присвоюється працівникам, які:

- 1) відповідають вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією «спеціаліст першої категорії»;
- 2) володіють інноваційними освітніми методиками й технологіями, активно їх використовують та поширюють у професійному середовищі; володіють широким спектром стратегій навчання; вміють продукувати оригінальні, інноваційні ідеї; застосовують нестандартні форми проведення уроку (навчальних занять); активно впроваджують форми та методи організації навчально-виховного процесу, що забезпечують максимальну самостійність навчання учнів; вносять пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

II ситуація. Потрібно вирішити, чи можна атестувати без додержання послідовності в присвоєнні кваліфікаційних категорій та строку проведення позачергової атестації педагогічних працівників, які:

- 1) стали переможцями конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади;
- 2) стали лауреатами конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади;
- 3) стали учасниками конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади;
- 4) мають наукові ступені, вчені або почесні звання, якщо їх діяльність за профілем збігається з наявним науковим ступенем, ученим (почесним) званням.

III ситуація. Встановити кваліфікаційну категорію, на яку можуть атестуватися педагогічні працівники, які мають повну вищу освіту та:

- 1) стаж роботи на педагогічній посаді не менше двох років;
- 2) стаж роботи на педагогічній посаді не менше п'яти років;
- 3) стаж роботи на педагогічній посаді не менше восьми років.

IV ситуація. Пояснити педагогічним працівникам, які отримали другу повну вищу педагогічну освіту й перейшли на посаду за отриманою спеціальністю, чи зберігаються присвоєні попередньою атестацією кваліфікаційні категорії та коли здійснюватиметься атестація таких працівників.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Сформулюйте висновок про результати сьомого етапу перевірки сформульованої гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».

VIII етап перевірки сформульованої гіпотези

Завдання 2.9

- Опрацюйте розділ «Умови та порядок присвоєння педагогічних звань» нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників».
- Поставте умовну позначку «+» в тих рядках *табл. 22* «Умови присвоєння педагогічним працівникам педагогічного звання «учитель-методист»», в яких зазначено умову його присвоєння.

Таблиця 22

Умови присвоєння педагогічним працівникам педагогічного звання «учитель-методист»

Перелік позицій для обрання	Місце для умовної позначки, якою засвідчується обрання позиції як умови
Педагогічні працівники мають кваліфікаційну категорію «Спеціаліст вищої категорії»	
Педагогічні працівники мають кваліфікаційну категорію «Спеціаліст першої категорії»	

Перелік позицій для обрання	Місце для умовної позначки, якою засвідчується обрання позиції як умови
Педагогічні працівники здійснюють науково-методичну і науково-дослідну діяльність	
Педагогічні працівники мають власні методичні розробки, які пройшли апробацію та схвалені науково-методичними установами або закладами післядипломної освіти	

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Сформулюйте висновок про результати восьмого етапу перевірки сформульованої гіпотези.
- Заповніть відповідний рядок *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези».
- Проаналізуйте дані *табл. 21* «Результати перевірки сформульованої гіпотези». Сформулюйте висновок про підтвердження чи спростування висунутої вами гіпотези.
- Поміркуйте, чи може педагогічний працівник з неповною вищою освітою отримати кваліфікаційну категорію «Спеціаліст вищої категорії» за 12 років педагогічної діяльності на посаді вчителя початкових класів.

Рівневий тестовий контроль

I рівень

1. Вкажіть правильну відповідь:

- а) атестація педагогічних працівників — це система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання;

- б) атестація педагогічних працівників — це заходи, спрямовані на оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання;
- в) атестація педагогічних працівників — це заходи, спрямовані на оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника рівню його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.

2. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Метою атестації є...

- а) стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності навчально-виховного процесу;
- б) професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти на основі цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників;
- в) всебічний розвиток педагога як особистості та найвищої цінності суспільства, його талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей.

3. *Оберіть види атестації:*

- а) чергова атестація;
- б) позачергова атестація;
- в) періодична атестація.

4. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Для організації та проведення атестації педагогічних працівників у навчальних та інших закладах, органах управління освітою щороку до 20 вересня...

- а) створюються атестаційні комісії I, II і III рівнів;
- б) узгоджуються нормативно-правові документи;
- в) розробляються нормативно-правові документи.

5. Оберіть варіант для доповнення речення.

Атестаційні комісії I рівня мають право...

- а) атестувати педагогічних працівників на відповідність займаній посаді;
- б) присвоювати кваліфікаційні категорії «спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії» (атестувати на відповідність раніше присвоєним кваліфікаційним категоріям);
- в) порушувати клопотання перед атестаційними комісіями II, III рівнів та про присвоєння педагогічних звань (про відповідність раніше присвоєним педагогічним званням).

6. Оберіть варіант для доповнення речення.

Присвоювати кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії» (атестувати на відповідність раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «спеціаліст вищої категорії») мають право...

- а) атестаційна комісія I рівня;
- б) атестаційна комісія II рівня;
- в) атестаційна комісія III рівня.

7. Оберіть варіант для доповнення речення.

Для об'єктивного оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників атестаційні комісії всіх рівнів можуть...

- а) визначати певні правила оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників;
- б) розробляти програми;
- в) створювати експертні групи.

8. Оберіть варіанти для доповнення речення.

Педагогічний працівник визнається таким, що відповідає займаній посаді, якщо...

- а) має освіту, що відповідає вимогам, визначеним нормативно-правовими актами у галузі освіти;
- б) виконує посадові обов'язки у повному обсязі;
- в) пройшов підвищення кваліфікації.

II рівень

1. Встановіть відповідність між видами атестації та умовами їх проведення.

Види атестації	Умови проведення
1. Чергова атестація.	а) не раніш як через два роки після присвоєння попередньої;
2. Позачергова атестація.	б) за поданням керівника відповідного органу управління освітою при неналежному виконанні посадових обов'язків; в) за заявою працівника з метою підвищення кваліфікаційної категорії (тарифного розряду) або за поданням керівника, педагогічної ради навчального закладу чи відповідного органу управління освітою з метою присвоєння працівнику кваліфікаційної категорії, педагогічного звання та у разі зниження ним рівня професійної діяльності; г) здійснюється один раз на п'ять років.

2. Встановіть відповідність між певними випадками та умовою (умовами), що відповідає(ють) кожному з них.

Опис випадків	Перелік умов:
1. Педагогічні працівники, яким у міжатестаційний період присуджено наукові ступені або присвоєно вчені звання, атестуються без попереднього проходження підвищення кваліфікації.	а) за їх згодою може бути відстрочена до закінчення навчання;

Опис випадків

Перелік умов:

2. Чергова атестація педагогічних працівників, які поєднують роботу з навчанням у закладах вищої освіти за напрямами (спеціальностями) педагогічного профілю.
- б) якщо їх діяльність за профілем збігається з присудженим науковим ступенем або присвоєним вченим званням;
- в) присвоєні їм попередньою атестацією кваліфікаційні категорії (тарифні розряди) та педагогічні звання зберігаються до чергової атестації.

III рівень

1. Як атестуються педагогічні працівники, які працюють у навчальних закладах за сумісництвом або на умовах строкового трудового договору?
2. У яких випадках атестація педагогічного працівника, який підлягає черговій атестації, може бути перенесена на один рік?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 23* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Атестація. Типове положення про атестацію педагогічних працівників”».

**Рефлексія результатів мого навчання з теми «Атестація.
Типове положення про атестацію педагогічних працівників»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

3. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників: наказ МОН України від 06.10.2010 р. № 930.
4. Проводимо атестацію педагогічних працівників: крок за кроком. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2018/march/issue-10-11/article-34794.html>
5. Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2015 р. № 1109.
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
7. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
8. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

Тема 6. Сертифікація. Положення про сертифікацію педагогічних працівників

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння сертифікації педагогічних працівників як процесу виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню; оволодіння знаннями про: сутність сертифікації, її складники, добровільність участі в сертифікації; процедуру реєстрації для проходження сертифікації; процес вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації; складники е-портфоліо як результату самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності; мету та процес участі в незалежному тестуванні; процедуру визначення результатів сертифікації та видачі сертифікатів; розвиток умінь: аналітичних, умінь опрацьовувати інформацію, виокремлюючи дані значущі для досягнення мети.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на уяві як на діяльності свідомості зі створення образів у процесі опрацювання інформації, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, розв'язання ситуацій навчального характеру, виконання завдань на виокремлення даних для формування тлумачно-роз'яснювального довідника сертифікації.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Міркування про «хочу» в освітньому процесі.

II етап. Створення власного освітнього простору із засобів освітнього середовища: формування тлумачно-роз'яснювального довідника сертифікації.

Основні терміни та поняття: сертифікація, незалежне тестування, самооцінювання, вивчення практичного досвіду роботи, експерти, електронне портфоліо (е-портфоліо), кабінет учасника сертифікації, реєстр сертифікатів, учасник сертифікації, файлообмінник.

І етап. Міркування про «хочу» в освітньому процесі

Завдання 1.1

- Прочитайте висловлювання Уїнстона Черчеля та визначення понять «освітній простір» і «освітнє середовище».
- Поміркуйте, як задовольнити «хочу» Уїнстона Черчеля, створюючи лише освітнє середовище.

- Я завжди хочу вчитися, але не завжди хочу, щоб мене вчили²⁶.

Уїнстон Черчель

- Освітнє середовище — це педагогічний ресурс для створення освітнього простору особистості²⁷.
 - Освітній простір — це складник соціального простору, де розгортаються освітні події відповідно до соціальної та особистісної значущості бажаного результату²⁸.

Анжеліка Цимбалару

- Поміркуйте, чому так важливо навчити себе створювати власний освітній простір, вдало оперуючи тим, що пропонує викладач та інші студенти в процесі навчання.
- Чи погоджуєтеся з такими міркуваннями?
Створювати власний освітній простір із засобів освітнього середовища — це означає обирати з освітнього середовища те, що сприяє оптимально швидкому й ефективному досягненню мети навчальної діяльності, *сформульованої вами*

²⁶ Як стати майстерним педагогом: навчально-методичний посібник. Ковальчук В.І., Сергеева Л.М. та ін. За ред. Л.І. Даниленко. Київ : ТОВ «Етіс плюс». 2007. 184 с.

²⁷ Цимбалару А.Д. Теоретичні та дидактико-методичні засади педагогічного проектування освітнього простору в школі І ступеня : автореф. ... докт. пед. наук: 13.00.09 — теорія навчання. Київ. 2014. С. 13.

²⁸ Там само. С. 12.

особисто. Мета навчальної діяльності — це передбачення очікуваного вами результату, який досягається, приміром, на певному етапі навчання або по завершенню виконання одного завдання чи системи завдань тощо.

Завдання 1.2

- Уявіть ситуацію: ви сформулювали мету скласти тлумачно-роз'яснювальний довідник сертифікації (далі — ТР довідник сертифікації). Щоб досягти цієї мети, вам потрібно постійно моніторити засоби освітнього середовища, на основі яких вибудовується освітній процес, й виявляти дані, необхідні для наповнення ТР довідника сертифікації.
- Уявіть макет ТР довідника сертифікації. Поміркуйте, яку інформацію ви хотіли б розмістити на сторінках ТР довідника сертифікації.
- Як, на вашу думку, зручно й швидко додавати інформацію до ТР довідника сертифікації?
- Яким чином упорядковувати необхідні дані?
- Яка форма є оптимальною для його використання: електронна чи друкована?
- Чи хочеться вам презентувати власний задум упорядкування інформації в ТР довіднику сертифікації іншим?

II етап. Створення власного освітнього простору із засобів освітнього середовища: формування тлумачно-роз'яснювального довідника сертифікації

Завдання 2.1 як засіб освітнього середовища

- Опрацюйте розділ «Загальна частина» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190 (далі — нормативно-правовий документ «Положення про сертифікацію педагогічних працівників»). Встановіть відповідність між терміном та його визначенням.

**Використання завдання 2.1 (засобу освітнього середовища)
для створення власного освітнього простору**

- Поміркуйте, як виконуючи завдання 2.1 використати його зміст для досягнення сформульованої вами мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

- 1) експерти — це... а) база даних про видані педагогічним працівникам сертифікати, що зберігається в Єдиній державній електронній базі з питань освіти;
- 2) електронне портфоліо (е-портфоліо) — це... б) педагогічні, науково-педагогічні працівники закладів освіти чи інші особи з досвідом педагогічної діяльності не менше ніж п'ять років, яких може бути залучено до проведення сертифікації;
- 3) кабінет учасника сертифікації — це... в) педагогічний працівник, який має стаж педагогічної роботи на відповідній посаді на момент його реєстрації не менше двох років, зареєстрований для проходження сертифікації у встановленому нормативно-правовим документом «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» порядку;
- 4) учасник сертифікації — це... г) електронний ресурс в мережі «Інтернет», що дає змогу педагогічному працівникові створити вебпапку, розмістити в ній своє е-портфоліо та забезпечує цілодобовий доступ до нього для інших осіб;
- 5) файлообмінник — це... д) вебсервіс, що створюється для кожного учасника сертифікації на вебсайті Українського центру оцінювання якості освіти;
- 6) реєстр сертифікатів — це е) сформована учасником сертифікації в електронному вигляді добірка матеріалів, що свідчить про педагогічну майстерність учасника сертифікації.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.2 як засіб освітнього середовища =====

Підпишіть колонки *табл. 24* «Про головні очікувані результати», обравши необхідні слова з довідки.

Використання завдання 2.2 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

Таблиця 24

Про головні очікувані результати

<p>Стимулювання цілеспрямо-ваного безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу</p>	<p>Виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню</p>
--	---

Довідка: спрямування професійної діяльності, мета сертифікації, мета педагогічної діяльності, мета атестації.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.3 як засіб освітнього середовища ════════════

- Використовуючи дані розділу «Загальна частина» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників», завершіть зміст таких речень:
 1. Педагогічні працівники беруть участь у сертифікації виключно на...
 2. Сертифікація проводиться державною мовою з дотриманням засад і принципів, визначених статтею...
 3. Сертифікація педагогічного працівника здійснюється за умови...
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.3 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, що зі змісту цього завдання доцільно використати для наповнення ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.4 як засіб освітнього середовища ════════════

- Користуючись даними розділу «Загальна частина» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників», продовжте заповнення колонок табл. 25 «Складники процесу проходження сертифікації».

Використання завдання 2.4 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, яку інформацію з цього завдання потрібно додати до ТР довідника сертифікації.

Складники процесу проходження сертифікації

Назва складника процесу проходження сертифікації	Мета реалізації складника	Відповідальна за реалізацію складника установа / особа
Експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації	Вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації	Державна служба якості освіти та її територіальні органи
Самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності		
Незалежне тестування учасників сертифікації		

- Здійснить самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.5 як засіб освітнього середовища

- Опрацюйте розділ «Реєстрація для проходження сертифікації» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» та складіть алгоритм процесу реєстрації для проходження сертифікації. Алгоритм побудуйте, пронумерувавши в потрібному порядку дії, наведені в другій колонці *табл. 26*.

2. Скільки часу може тривати опрацювання реєстраційних документів педагогічного працівника?
 3. Що має бути створено Українським центром оцінювання якості освіти для кожного учасника сертифікації?
 4. Що надсилає регіональний центр кожному учасникові сертифікації рекомендованим поштовим відправленням?
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.6 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.7 як засіб освітнього середовища

- Опрацюйте пункт 14 розділу «Реєстрація для проходження сертифікації» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників».
- Прочитайте перелік підстав для відмови педагогічному працівникові в реєстрації для участі в сертифікації, самостійно додаючи слова в місцях їх пропуску.

Перелік підстав для відмови педагогічному працівникові в реєстрації для участі в сертифікації

Педагогічному працівникові може бути відмовлено в реєстрації для участі в сертифікації. Підставами для відмови є:

- 1) неподання документів, що підтверджують _____, зазначеної в реєстраційній картці-заяві;
- 2) подання _____;
- 3) _____ документів, необхідних для реєстрації;

- 4) подання реєстраційних документів особою, яка відповідно до вимог законодавства _____;
 - 5) подання реєстраційних документів _____;
 - 6) наявність у педагогічного працівника чинного сертифіката про успішне проходження сертифікації, виданого _____.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.7 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, яку інформацію з цього завдання потрібно додати до ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.8 як засіб освітнього середовища =====

- Дайте відповідь на запитання, використовуючи слова «так», «ні».
1. Чи надсилається педагогічному працівникові рекомендованим листом витяг із протоколу засідання регламентної комісії, в якому зазначено причину відмови?
 2. Чи можна повторно подати комплект реєстраційних документів, усунувши причини, що стали підставою для відмови, а саме: неподання документів, що підтверджують достовірність інформації, зазначеної в реєстраційній картці-заяві; подання недостовірної інформації; неналежне оформлення документів, необхідних для реєстрації?
 3. Чи можна повторно подати комплект реєстраційних документів, усунувши причини, що стали підставою для відмови, а саме: подання реєстраційних документів після завершення встановленого строку реєстрації?
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.8 (освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.9 як засіб освітнього середовища =====

- Опрацюйте розділ «Вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників».
- Прочитайте інформацію «Про процедуру вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації»²⁹, доповнюючи його в місцях пропусків словами з опрацьованого розділу.

Про процедуру вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації

1. З метою організації вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації Державна служба якості освіти затверджує та оприлюднює на власному офіційному вебсайті до початку вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації: загальний список _____; методичку експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації, _____ та методичні рекомендації експертам щодо її заповнення.
2. До складу експертної групи, яка вивчає практичний досвід роботи учасника сертифікації безпосередньо в закладі освіти, входять _____.
До відповідної експертної групи не можуть входити експерти, які:
 - _____ з учасником сертифікації населеному пункті (селі, селищі, місті);
 - _____ з учасником сертифікації в одному закладі освіти чи _____ роботи.

²⁹ Складено на основі нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190.

Експертами не можуть бути особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

3. Строк вивчення практичного досвіду учасника сертифікації визначається експертною групою та повинен бути повідомлений учаснику сертифікації на адресу електронної пошти, зазначену в його реєстраційній картці-заяві, _____.
4. Учасники сертифікації повинні проводити навчальні заняття згідно з календарним планом своєї роботи та відповідним навчальним планом. Учасникам сертифікації категорично забороняється _____. У разі встановлення такого факту експертна група фіксує це у своєму експертному висновку, а результати оцінювання роботи такого учасника сертифікації _____.
5. За результатами вивчення практичного досвіду роботи учасника сертифікації експертна група заповнює форму експертного висновку, що підписується _____, та повинна містити:
 - кількість набраних учасником сертифікації балів за кожним із критеріїв оцінювання та їх загальну суму;
 - відмітку про наявність/відсутність створеного учасником сертифікації відповідно до вимог цього Положення власного е-портфолію та завантаження його до вебпапки, створеної на одному з файлообмінників (зазначена відмітка проставляється після 1 липня).

Копія експертного висновку надається учаснику сертифікації відразу після його підписання експертами експертної групи та може не містити відмітки про наявність/відсутність завантаженого е-портфолію.

Експертний висновок може містити відмітку про наявність інформації щодо проведення учасником

сертифікації репетиції (репетицій) навчального заняття (навчальних занять) та _____.

6. Державна служба якості освіти організовує передачу експертних висновків усіх учасників сертифікації до Українського центру оцінювання якості освіти не пізніше ніж _____.
Український центр оцінювання якості освіти _____ із моменту отримання відповідної інформації забезпечує її розміщення в кабінетах учасників сертифікації.
7. Якщо кількість балів, зазначена в кабінеті учасника сертифікації, не відповідає кількості балів, зазначений у копії експертного висновку, учасник сертифікації _____ має право звернутися до Державної служби якості освіти з вимогою щодо усунення такої невідповідності. У разі підтвердження наявності технічної помилки Державна служба якості освіти зобов'язана не пізніше наступного робочого дня повідомити про це Українському центру оцінювання якості освіти.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.9 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.10 як засіб освітнього середовища =====

- Продовжте такі речення:
 1. Результатом самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності є...
 2. Е-портфоліо містить такі обов'язкові компоненти...

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.10 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.11 як засіб освітнього середовища ════════════════════

- Опрацюйте розділ «Незалежне тестування» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» та виконайте тестові завдання.

Тестові завдання

- Графік проведення незалежного тестування оприлюднюється на вебсайті Українського центру оцінювання якості освіти:*
 - а) не пізніше ніж за шість тижнів до початку проведення тестування;
 - б) не пізніше ніж за шість днів до початку проведення тестування;
 - в) не пізніше ніж за сім тижнів до початку проведення тестування.
- Лист-виклик для участі в незалежному тестуванні містить інформацію про:*
 - а) місце;
 - б) дату;
 - в) час проведення.
- Лист-виклик для участі в незалежному тестуванні:*
 - а) висилається поштою не пізніше ніж за два тижні до початку незалежного тестування;
 - б) видається нарочно не пізніше ніж за два тижні до початку незалежного тестування;
 - в) розміщується в кабінеті учасника сертифікації не пізніше ніж за два тижні до початку незалежного тестування.

4. Учасник сертифікації допускається до проходження незалежного тестування, якщо пред'являє:

- а) документ, що посвідчує особу;
- б) лист-виклик для участі в незалежному тестуванні;
- в) довідку з місця роботи.

5. Опрацювання матеріалів незалежного тестування триває:

- а) не довше 15 робочих днів з моменту проведення незалежного тестування;
- б) не довше 25 робочих днів з моменту проведення незалежного тестування;
- в) не довше 45 робочих днів з моменту проведення незалежного тестування.

6. Результати незалежного тестування оприлюднюються:

- а) не пізніше ніж через 15 календарних днів після його проведення;
- б) не пізніше ніж через 10 календарних днів після його проведення;
- в) не пізніше ніж через 21 календарний день після його проведення.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.11 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.

Завдання 2.12 як засіб освітнього середовища ════════════

- Опрацюйте розділ «Визначення результатів сертифікації та видача сертифікатів» нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників».

- Доповніть речення в місцях пропусків словами з опрацьованого розділу.

1. Для прийняття остаточного рішення щодо видачі (невидачі) сертифікатів учасникам сертифікації, які отримали граничну кількість балів за результатами незалежного оцінювання, але не отримали граничну кількість балів за результатами вивчення практичного досвіду їх роботи, комісія може утворити експертну групу у складі _____.
2. Експертна група має право _____, зафіксовану в експертних висновках, на підставі результатів оцінювання їх педагогічної майстерності, продемонстрованої в їх _____.
3. Підтвердженням видачі сертифіката педагогічному працівникові є наявність відповідної інформації _____ з питань освіти, яка може бути перевірена з використанням вебсайта технічного адміністратора зазначеної бази.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Використання завдання 2.12 (засобу освітнього середовища) для створення власного освітнього простору

- Поміркуйте, як використати зміст цього завдання для досягнення сформульованої мети, тобто для наповнення ТР довідника сертифікації.
- Використовуючи зміст ТР довідника сертифікації, виконайте рівневі тестові завдання.

I рівень

1. Оберіть варіант для доповнення речення.

Метою сертифікації є виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які...

- а) володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню;
- б) володіють методиками навчання і новими технологіями та сприяють їх поширенню;
- в) володіють і поширюють методики навчання і нові освітні технології.

2. Оберіть варіант для доповнення речення.

Учасник сертифікації — це...

- а) педагогічний працівник, який має стаж педагогічної роботи на відповідній посаді на момент його реєстрації не менше трьох років, зареєстрований для проходження сертифікації у встановленому нормативно-правовим документом «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» порядку;
- б) педагогічний працівник, який має стаж педагогічної роботи на відповідній посаді на момент його реєстрації не менше п'яти років, зареєстрований для проходження сертифікації у встановленому нормативно-правовим документом «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» порядку;
- в) педагогічний працівник, який має стаж педагогічної роботи на відповідній посаді на момент його реєстрації не менше двох років, зареєстрований для проходження сертифікації у встановленому нормативно-правовим документом «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» порядку.

3. Оберіть варіанти для доповнення речення.

Сертифікація передбачає...

- а) експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення практичного досвіду

їх роботи, що організовується Державною службою якості освіти та її територіальними органами;

- б) самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності;
- в) оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації шляхом їх незалежного тестування, що організовується Українським центром оцінювання якості освіти та регіональними центрами.

4. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

З урахуванням наявності професійних стандартів педагогічних працівників, обсягів фінансування та спроможності органів і установ, що проводять сертифікацію, МОН може...

- а) визначати категорії і граничну кількість учасників сертифікації у відповідному році;
- б) визначати категорії і граничну кількість учасників сертифікації;
- в) визначати категорії учасників сертифікації у відповідному році.

5. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

До складу експертної групи, яка вивчає практичний досвід роботи учасника сертифікації безпосередньо в закладі освіти, входять...

- а) не менше двох осіб;
- б) не менше трьох осіб;
- в) не менше чотирьох осіб.

6. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

До відповідної експертної групи не можуть входити експерти, які...

- а) проживають в одному з учасником сертифікації населеному пункті (селі, селищі, місті);
- б) працюють з учасником сертифікації в одному закладі освіти;
- в) є співавторами наукової роботи.

7. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Строк вивчення практичного досвіду учасника сертифікації визначається експертною групою та повинен бути повідомлений учаснику сертифікації на адресу електронної пошти, зазначену в його реєстраційній картці-заяві...

- а) не раніше ніж за п'ять і не пізніше ніж за три робочих дні;
- б) не раніше ніж за п'ять і не пізніше ніж за два робочих дні;
- в) не раніше ніж за чотири і не пізніше ніж за три робочих дні.

8. *Оберіть варіант для доповнення другого речення.*

Учасникам сертифікації категорично забороняється проводити репетиції навчальних занять. У разі встановлення такого факту...

- а) експертна група фіксує це у своєму експертному висновку, а результати роботи оцінюються в нуль балів;
- б) учасник сертифікації пише пояснювальну записку, а результати оцінювання його роботи анулюються;
- в) експертна група фіксує це у своєму експертному висновку, а результати оцінювання роботи такого учасника сертифікації анулюються.

II рівень

1. *Встановіть відповідність між терміном та його визначенням складанням цифро-буквеного коду. Вкажіть букву зайвого визначення.*

Терміни	Визначення терміна
1. Кабінет учасника сертифікації — це...	а) база даних про видані педагогічним працівникам сертифікати, що зберігається в Єдиній державній електронній базі з питань освіти;
2. Електронне портфоліо (е-портфоліо) — це...	б) електронний ресурс в Інтернеті, що дає змогу педагогічному працівникові створити вебпапку, розмістити в ній своє е-портфоліо та забезпечує цілодобовий доступ до нього для інших осіб;

Терміни	Визначення терміна
3. Реєстр сертифікатів — це...	в) вебсервіс, що створюється для кожного учасника сертифікації на вебсайті Українського центру оцінювання якості освіти;
4. —	г) сформована учасником сертифікації в електронному вигляді добірка матеріалів, що свідчить про педагогічну майстерність учасника сертифікації.

2. Для відмови педагогічному працівникові в реєстрації для участі в сертифікації є шість підстав. Відновіть їх зміст, склавши цифро-буквенний код.

Початок змісту підстав	Завершення змісту підстав
1. Неподання документів, що...	а) права на проходження сертифікації;
2. Подання...	б) документів, необхідних для реєстрації;
3. Неналежне оформлення...	в) недостовірної інформації;
4. Подання реєстраційних документів особою, яка відповідно до вимог законодавства не має...	г) підтверджують достовірність інформації, зазначеної в реєстраційній картці-заяві;
5. Подання реєстраційних документів...	д) у педагогічного працівника чинного сертифіката про успішне проходження сертифікації, виданого протягом останніх двох років;
6. Наявність...	е) після завершення встановленого строку реєстрації.

III рівень

1. Чи зараховується успішне проходження сертифікації як проходження чергової (позачергової) атестації педагогічним працівником з присвоєнням наступної категорії педагогічного працівника або підтвердження наявної вищої категорії?
2. Чи впливає неуспішне проходження педагогічним працівником сертифікації на результати чергової (позачергової) атестації, підтвердження наявної чи присвоєння наступної педагогічної категорії, продовження роботи на відповідній посаді чи застосування будь-яких заходів адміністративного впливу?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 27* «Рефлексія результатів мого навчання з теми «Сертифікація. Положення про сертифікацію педагогічних працівників»».

Таблиця 27

Рефлексія результатів мого навчання з теми «Сертифікація. Положення про сертифікацію педагогічних працівників»

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Положення про сертифікацію педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190.
2. Про добровільність сертифікації педагогічних працівників: лист МОН від 04.01.2019 р. № 1/9-8.
3. Про затвердження Методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації. Наказ Державної служби якості освіти України від 01.03.2019 р. № 01-11/9.
4. Про затвердження програми незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи. Наказ МОН від 14.01.2019 р. № 33.
5. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. С. 380.
6. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
7. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

Тема 7. Правове підґрунтя проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року»

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння порядку проведення конкурсу «Учитель року», структурної організації фахового конкурсу, особливостей проведення кожного з трьох турів конкурсу, оволодіння знаннями про: конкурсні випробування; процес визначення переможців та лауреатів конкурсу; процедуру оприлюднення результатів конкурсних випробувань; процес здійснення громадського спостереження; розвиток умінь: аналітичних, умінь критично ставитися до власних міркувань, бути готовим їх переглядати з огляду на набуття відповідних знань та вмінь.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку критичного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, розв'язання ситуацій професійного характеру, визначення складників перманентної мети, узагальнення власних міркувань у poradнику собі.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Визначення складників перманентної мети: готую себе до участі у всеукраїнському конкурсі «Учитель року».

II етап. Складання порад «Як стати успішною(им) у педагогічній діяльності» та узагальнення їх у записнику «Раджу собі».

Основні терміни та поняття: всеукраїнський конкурс, організаційний комітет першого туру конкурсу, організаційний комітет другого туру конкурсу, організаційний комітет третього туру конкурсу, учасник, лауреат та переможець конкурсу.

І етап. Визначення складників перманентної мети: готую себе до участі у всеукраїнському конкурсі «Учитель року»

Завдання 1.1

Уявіть ситуацію: ви розпочали діяльність учителя початкових класів й спланували свою педагогічну кар'єру. Одним із пунктів кар'єри визначили участь у конкурсі «Учитель року». Обмірковуючи доцільність цієї мети, ви взяли аркуш паперу і почали записувати все, що визначали як значуще для себе:

- 1. Я попереджу «сон розуму», як говорив Франсіско-Хосе Гойя³⁰.
- 2. Я вчитимуся користуватися своїм розумом (Saperegaude), як навчав Іммануїл Кант³¹.
- 3. Я пізнаватиму саму себе (самого себе), як радив Галілео Галілей³².
- 4. Я набуватиму мудрості у справах, а це, як писав Л. Толстой, знати, що робити спочатку, а що згодом³³.
- 5. Я зможу атестуватися без додержання послідовності в присвоєнні кваліфікаційних категорій та строку проведення позачергової атестації, якщо стану лауреатом або переможцем конкурсу, про це я прочитала(в) у пункті 4.7 нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», яке затверджено наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.
- 6. Я маю цілеспрямовано готуватися до події, якщо хочу мати значно вищі шанси поборотися за перемогу.
- 7. Я маю розпочати підготовку до участі у конкурсі з опрацювання нормативно-правових документів проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року».

³⁰ Розсип думок / Упорядник В.А. Шендеровський. Київ: ТОВ «СІТСПРІНТ». 2013. 82 с.

³¹ Там само.

³² Розсип думок / Упорядник В.А. Шендеровський. Київ: ТОВ «СІТСПРІНТ». 2013. 82 с.

³³ Там само.

- 8. Я маю чітко знати, яку «дорогу» для саморозвитку обрати. У цьому контексті пригадую вислів Л. Керрола: «Якщо не знаєш, куди йдеш, то немає значення, яку дорогу обираєш»³⁴.
- Якщо ви особисто підтримуєте зміст міркувань, то поставте умовну позначку «+» у відповідних прямокутниках.

Завдання 1.2

У табл. 28 відображено розділи нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”», який затверджено наказом МОН України від 10.06.2019 р. № 798 відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”» від 23.08.2019 р. 1/11-7730.

- Сформулюйте складники перманентної мети до кожного з розділів документа та запишіть їх у другу колонку таблиці.
- Пригадайте:
 - 1) перманентна мета — це мета, що містить певну кількість складників, які упорядковуються в ряд: *актуальна мета* → *перша перспективна мета* → *друга перспективна мета* → *третья перспективна мета* й так далі;
 - 2) актуальна мета — це мета, що досягається на даний момент під час виконання певних дій;
 - 3) першою перспективною метою названо мету, яка набуватиме статусу «актуальної мети», у разі досягнення попередньо поставленої;
 - 4) досягнення складників перманентної мети можна порівняти з роботою конвеєра, на якому актуальна мета змінюється слідуючою перспективною за умови досягнення актуальної. Якщо мети не досягнуто — зміна актуальної мети перспективною зупиняється (а точніше відтермінується) до досягнення актуальної мети.

³⁴ Розсип думок / Упорядник В.А. Шендеровський. Київ: ТОВ «СІТІПРІНТ». 2013. 82 с.

Аналіз перманентної мети, спрямованої на опрацювання змісту нормативного документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”»

Розділи документа	Ймовірні складники перманентної мети	Уточнені складники перманентної мети
I. Загальні положення		
II. Конкурсні випробування		
III. Оцінювання конкурсних випробувань		
IV. Визначення переможців та лауреатів		
V. Оприлюднення результатів конкурсних випробувань		
VI. Громадське спостереження		

II етап. Складання порад «Як стати успішною(им) у педагогічній діяльності» та узагальнення їх у записнику «Раджу собі»

Зверніть увагу.

- Професіонал — це людина, якій відомі найтяжчі помилки, що їх можна припуститися у професії, і яка вміє уникати їх³⁵.

Нільс Бор

- Стати успішним(ою) у педагогічній діяльності можна лише за цілеспрямованої, системної й сумлінної праці над собою.

³⁵ Там само.

Завдання 2.1

- Прочитайте перший розділ «Загальні положення» нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”».
- Проаналізуйте, чи досягнуто складників перманентної мети, що сформульовані вами до першого розділу документа.
- Чи змінили б ви складники перманентної мети після опрацювання тексту першого розділу?
- Запишіть уточнені складники перманентної мети у перший рядок третьої колонки *табл. 28*.
- Поміркуйте, яку пораду ви дали б самій собі (самому собі), щоб стати успішною(им). Занотуйте її до порадника.

Завдання 2.2

- Опрацюйте розділ «Конкурсні випробування» нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”».
- Проаналізуйте, чи досягнуто складників перманентної мети, що сформульовані вами до другого розділу документа.
- Запишіть уточнені складники перманентної мети у перший рядок третьої колонки таблиці.
- Поміркуйте, навіщо уточнювати складники перманентної мети.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.3

- Прочитайте короткий опис конкурсного випробування «Методичний експромт». Поміркуйте, над чим вам потрібно попрацювати в найближчий час. На що потрібно звернути увагу під час розроблення власної педагогічної ідеї (методів, прийомів роботи).

Методичний експромт³⁶

Мета: демонстрація учасником/учасницею конкурсу вміння адаптувати власну педагогічну ідею (методи, прийоми роботи) до специфіки навчальних тем та вікових особливостей учнів.

Формат: проведення майстер-класу для педагогічних працівників або студентів.

Кейс конкурсного випробування (клас, предмет, навчальна тема) визначається окремо для кожного учасника/учасниці конкурсу шляхом жеребкування.

Методи та прийоми, що мають бути продемонстровані, пропонуються членами журі на основі попереднього ознайомлення з інформаційними картками учасників конкурсу.

Тривалість підготовки — 1 година; тривалість виступу — до 15 хвилин, відповіді на запитання журі — до 5 хвилин.

Оцінюються: майстерність та ефективність використання пропонованих методів та прийомів; обґрунтованість позиції та лаконічність відповідей.

Завдання 2.4

- Прочитайте короткий опис конкурсного випробування «Практична робота». Поміркуйте, над чим вам потрібно попрацювати в найближчий час.

Конкурсне випробування «Практична робота»³⁷

Мета: демонстрація учасником/учасницею конкурсу вміння аналізувати педагогічні ситуації та обирати оптимальні шляхи їх вирішення.

Формат: письмова робота з розв'язання педагогічних задач.

Педагогічні задачі (не менше трьох) визначаються шляхом жеребкування. Завдання виконується на комп'ютері.

Для оцінювання роботи шифруються.

³⁶ Відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу "Учитель року — 2020"» від 23.08.2019р. 1/11-7730.

³⁷ Там само.

Тривалість виконання — до 2 годин.

Оцінюється: здатність виявляти в освітньому процесі суперечності, які має долати вчитель; вміння оперувати комплексом професійних знань, необхідних для розв'язання педагогічної ситуації; володіння педагогічною технікою; ефективність та доцільність запропонованих шляхів вирішення педагогічної задачі.

- У журналі «Учитель початкової школи»³⁸ різнобічно розглянуто проблему розв'язання педагогічних ситуацій, визначено чинники, які слід брати до уваги, розв'язуючи педагогічну ситуацію; складено перелік дій, яких треба уникати під час розв'язання педагогічної ситуації; наведено узагальнений алгоритм розв'язання педагогічної ситуації та приклад його застосування з метою розв'язання педагогічної ситуації. Спробуйте розв'язати одну із педагогічних ситуацій, наведену на сторінках зазначеного вище журналу, трьома способами.
 - Перший спосіб — розв'язати педагогічну ситуацію, оперуючи лише власними знаннями й досвідом.
 - Другий спосіб — розв'язати педагогічну ситуацію, використовуючи алгоритм.
 - Третій спосіб — розв'язати педагогічну ситуацію після опрацювання змісту статті³⁹.

Зміст педагогічної ситуації

Першокласник Сергійко проходив біля підвіконня і ненавмисно зачепив одягом кактус. Рослина упала на підлогу і риночка розбилася. Хлопчик розплакався.

Алгоритм розв'язання педагогічної ситуації⁴⁰

1. Аналіз змісту педагогічної ситуації:
 - а) виокремлення ситуаційної проблеми;
 - б) формулювання первинного ситуаційного завдання (прийняти негайне рішення, діяти «тут і зараз»);

³⁸ Осадча І. Розв'язання педагогічних ситуацій – і наука, і мистецтва. *Учитель початкової школи*. 2017. № 7. С. 16–21.

³⁹ Там само.

⁴⁰ Там само.

- в) формулювання вторинного ситуаційного завдання (прийняти негайне рішення, діяти «тут і зараз»).
 - 2. Прийняття рішення про стратегічне завдання (продумати дії, які допоможуть уникнути подібної проблеми в майбутньому).
- Сформулюйте висновок, як вам краще готуватися до конкурсного випробування «Практична робота».

Завдання 2.5

- Прочитайте короткий опис конкурсного випробування «Проект». Поміркуйте, над чим вам потрібно попрацювати в найближчий час.

Конкурсне випробування «Проект»⁴¹

Мета: демонстрація учасником/учасницею конкурсу вміння проектувати дослідницько-пошукову діяльність учнів.

Формат: розроблення проєкту.

Проблеми для розроблення проєктів визначаються членами журі з урахуванням їх актуальності та значимості й розподіляються серед учасників конкурсу шляхом жеребкування.

Вид і тема проєкту визначаються учасниками конкурсу самостійно.

Тривалість підготовки — 2 години; тривалість виступу — до 20 хвилин; відповіді на запитання журі — до 5 хвилин.

Оцінюється: дотримання структури проєкту; доцільність використання методів і засобів; відповідність між змістом діяльності учасників проєкту, очікуваними продуктами і результатами; забезпечення особистісно орієнтованого підходу; педагогічна цінність проєкту та його практична значущість.

⁴¹ Відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу "Учитель року — 2020"» від 23.08.2019р. 1/11-7730.

- Поміркуйте, яким чином можна підготуватися до конкурсного випробування «Проект». На що потрібно звернути особливу увагу? У чому попрактикуватися?
- Уявіть ситуацію: ви виконуєте почергово дві ролі:
 - учасника конкурсу, який має продемонструвати вміння проектувати дослідницько-пошукову діяльність учнів;
 - члена журі, котрий має оцінити учасника конкурсу, тобто результат ваших дій, у конкурсному випробуванні «Проект».
- Якими критеріями ви користуватиметеся, виконуючи кожен із ролей. Ці критерії однакові, чи різні?
- Поміркуйте, для чого потрібно аналізувати розроблені вами проекти, ставлячи себе на місце члена журі.

Завдання 2.6

- Прочитайте короткий опис конкурсного випробування «Тестування». Поміркуйте, над чим вам потрібно попрацювати в найближчий час. Які напрями підготовки до конкурсного випробування «Тестування» доцільно виокремити?

Конкурсне випробування «Тестування»⁴²

Мета: демонстрація учасником/учасницею конкурсу рівня знань складової професійної компетентності.

Формат: комп'ютерне тестування.

Питання розподіляються у співвідношенні: 80% від загальної кількості — дидактика і методика початкового навчання; 20% — вікова психологія.

Тести можуть містити завдання з вибором однієї або кількох відповідей із запропонованих варіантів, встановлення відповідності логічно пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю.

⁴² Відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу "Учитель року — 2020"» від 23.08.2019р. 1/11-7730.

Завдання 2.7

- Прочитайте короткий опис конкурсного випробування «Урок». Поміркуйте, над чим вам потрібно попрацювати в найближчий час. Які напрями підготовки до конкурсного випробування «Урок» доцільно виокремити?

Конкурсне випробування «Урок»⁴³

Мета: демонстрація учасником/учасницею конкурсу педагогічної майстерності.

Формат: проведення інтегрованого уроку в 1–4 класах.

Кейс конкурсного випробування (клас; основний предмет; два предмета, інтеграція яких має здійснюватися) визначається окремо для кожного учасника/учасниці конкурсу шляхом жеребкування.

Теми конкурсних уроків визначаються відповідно до навчальних програм та календарно-тематичного планування, за якими відбувається освітній процес в класі, де проходить конкурсний урок.

Оцінюється: знання предмета, методична компетентність, науковість, творчий підхід; спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень; реалізація змістових ліній, результативність та практична доцільність використаних методів і засобів, професійні якості вчителя.

Завдання 2.8

- Виконайте тестові завдання та перевірте усвідомленість вами змісту розділу «Конкурсні випробування» нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”».

⁴³ Там само.

Тестові завдання

1. Всеукраїнський конкурс «Учитель року — 2020» в номінації «Початкова освіта» проводиться в таких випробуваннях:

- а) «Майстер-клас», «Практична робота», «Тестування», «Урок», «Методичний практикум»;
- б) «Проект», «Методичний практикум», «Практична робота», «Тестування», «Урок»;
- в) «Практична робота», «Проект», «Тестування», «Урок», «Методичний експромт».

2. Організаційними комітетами першого та другого турів конкурсу може прийматися рішення про:

- а) додаткові конкурсні випробування, кількість етапів та розподіл конкурсних випробувань за етапами;
- б) кількість етапів та розподіл конкурсних випробувань за етапами;
- в) додаткові конкурсні випробування.

3. На третьому турі конкурсні випробування розподіляються таким чином:

- а) відбірковий етап — «Методичний практикум», «Практична робота», «Тестування»; фінальний етап — «Майстер-клас», «Урок»;
- б) відбірковий етап — «Методичний практикум», «Практична робота», «Тестування», фінальний етап — «Проект», «Урок»;
- в) відбірковий етап — «Методичний експромт», «Практична робота», «Тестування», фінальний етап — «Проект», «Урок».

4. Конкурсні випробування третього туру:

- а) є незмінними;
- б) можуть змінюватися Центральним організаційним комітетом конкурсу;
- в) можуть змінюватися Кабінетом Міністрів України.

5. На кожному турі конкурсу теми, завдання, питання конкурсних випробувань визначаються:

- а) головою організаційних комітетів;
- б) колегіально членами організаційних комітетів;
- в) радою організаційних комітетів.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
- Поміркуйте, яку пораду ви дали б самій собі (самому собі), щоб стати успішною(им). Занотуйте її до порадника.

Завдання 2.9

- Уявіть ситуацію: ви член журі. Відповідно до листа МОН України «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020» вам потрібно оцінити конкурсні випробування, передбачені цим нормативно-правовим документом. Опрацюйте розділ «Оцінювання конкурсних випробувань» нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020» та виконайте тестові завдання.
- За результатами виконання тестових завдань сформулюйте висновок про рівень усвідомлення обов'язків, які має виконувати член журі.
- Поміркуйте, чи потрібні ці знання вам у ранзі учасника конкурсу.

Тестові завдання

1. Оцінювання конкурсних випробувань здійснюється:
 - а) за бальною системою та критеріями, затвердженими відповідним журі;
 - б) за бальною системою, затвердженою відповідним журі;
 - в) за критеріями, затвердженими відповідним журі.
2. Оцінювання здійснюється особисто кожним членом журі в такий спосіб:
 - а) внесення балів до загального оціночного листа, його підписання та здача секретареві журі після закінчення

учасниками конкурсу відповідного конкурсного випробування;

- б) внесення балів до оціночного листа та здача секретареві журі одразу після закінчення кожним учасником відповідного конкурсного випробування;
- в) внесення балів до оціночного листа, його підписання та здача секретареві журі одразу після закінчення кожним учасником відповідного конкурсного випробування.

3. *Обговорення виступів учасників під час проведення та оцінювання конкурсного випробування:*

- а) не допускається;
 - б) є обов'язковим процедурним моментом;
 - в) передує внесенню балів до оціночного листа відповідного конкурсного випробування.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
 - Проаналізуйте, чи досягнуто складників перманентної мети, що сформульовані вами до розділу нормативно-правового документа «Оцінювання конкурсних випробувань». Чи змінили б ви складники перманентної мети після опрацювання тексту розділу? Запишіть уточнені складники перманентної мети у відповідний рядок третьої колонки таблиці.
 - Поміркуйте, яку пораду ви дали б самій собі (самому собі), щоб стати успішною(им). Занотуйте її до порадника.

Завдання 2.10

- Опрацюйте розділ «Визначення переможців та лауреатів» нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020» та виконайте тестові завдання.

Тестові завдання

1. *Переможець, лауреати та учасники відповідного першого/другого турів конкурсу, проведених в один етап, визначаються на основі:*

- а) рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час усіх конкурсних випробувань туру;
- б) рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час усіх конкурсних випробувань відбіркового етапу туру;
- в) рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час усіх конкурсних випробувань фінального етапу туру.

2. *Переможець, лауреати та учасники відповідного першого/другого турів конкурсу, проведених у два (відбіркового та фінального) етапи, визначаються на основі:*

- а) рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час конкурсних випробувань відбіркового етапу;
- б) рейтингу, укладеного за кількістю балів, одержаних під час конкурсних випробувань фінального етапів;
- в) рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час усіх конкурсних випробувань фінального етапу туру.

3. *На третьому турі конкурсу учасники фінального етапу визначаються на основі рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час конкурсних випробувань відбіркового етапу, у кількості:*

- а) 3 особи;
- б) 6 осіб;
- в) 12 осіб.

4. *У випадку однакової кількості балів за результатами відбіркового або/та фінального етапів відповідного туру конкурсу перевага надається тому учасникові, який має вищий бал:*

- а) у пріоритетному конкурсному випробуванні;
- б) на відбіркового етапі туру;
- в) фінальному етапі туру.

5. Рішення журі кожного туру конкурсу приймаються:
- а) шляхом таємного голосування та оформляються протоколами, які підписують голова та секретар журі;
 - б) колегіально та оформляються протоколами, які підписують голова та секретар журі;
 - в) шляхом відкритого голосування та оформляються протоколами, які підписує голова журі.

6. У разі виникнення питань щодо результатів оцінювання конкурсних випробувань роз'яснення учасникам надає:

- а) представник МОН України;
 - б) голова журі;
 - в) член журі.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
 - Проаналізуйте, чи досягнуто складників перманентної мети, що сформульовані вами до розділу документа «Визначення переможців та лауреатів». Чи змінили б ви складники перманентної мети після опрацювання тексту першого розділу? Запишіть уточнені складники перманентної мети у відповідний рядок третьої колонки таблиці.
 - Поміркуйте, яку пораду ви дали б самій собі (самому собі), щоб стати успішною(им). Занотуйте її до порадника.

Завдання 2.11

- Опрацюйте розділи «Оприлюднення результатів конкурсних випробувань» та «Громадське спостереження» нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020».
- Проаналізуйте, чи досягнуто складників перманентної мети, що сформульовані вами до розділу документа «Визначення переможців та лауреатів». Чи змінили б ви складники перманентної мети після опрацювання тексту першого розділу? Запишіть уточнені складники перманентної мети у відповідний рядок третьої колонки таблиці.
- Поміркуйте, яку пораду ви дали б самій собі (самому собі), щоб стати успішною(им). Занотуйте її до порадника.

Завдання 2.12

- Прочитайте орієнтовний план відеорезюме учасника третього туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020».
- Поміркуйте, чи потрібно попрацювати вам особисто над формуванням та (чи) розвитком риторичних умінь.

Орієнтовний план відеорезюме учасника третього туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020»⁴⁴

У чому полягає Ваша педагогічна ідея?

Як Ви реалізуєте свою педагогічну ідею? Які технології, методи, прийоми, форми роботи Ви застосовуєте?

Чому, на Вашу думку, саме ця ідея є актуальною та ефективною?

Які Ваші основні досягнення? Чим Ви пишаєтеся?

Тривалість відеорезюме до 5 хвилин.

- Сформулюйте висновок про процес підготовки себе до участі у конкурсі «Учитель року».

Рівневий тестовий контроль

I рівень

1. *Всеукраїнський конкурс «Учитель року — 2020» проводиться:*
 - а) відповідно до Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 р. № 638 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 16 травня 2018 р. № 370);
 - б) відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 10.06.2019 р. № 798 «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020»;
 - в) на виконання Указу Президента України від 29 червня 1995 року № 489 «Про всеукраїнський конкурс «Учитель року».

⁴⁴ Відповідно до додатка 3 до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020»» від 23.08.2019 р. 1/11-7730.

2. Номінації всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020» визначаються:

- а) наказом Міністерства освіти і науки України;
- б) Законом України «Про освіту»;
- в) Законом України «Про інноваційну діяльність».

3. Участь педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в конкурсі:

- а) здійснюється на добровільних засадах незалежно від фаху;
- б) розгортається в трьох турах;
- в) забезпечується організаційним комітетом першого та другого турів;
- г) забезпечується організаційним комітетом першого, другого та третього турів.

4. Результати оцінювання конкурсних випробувань доводяться до відома учасників:

- а) кожного конкурсного дня;
- б) на наступний день після конкурсного випробування;
- в) відразу за всі конкурсні випробування.

5. Зведені відомості кожного конкурсного випробування, рейтингові листи підписуються всіма присутніми членами журі, а потім:

- а) у сканованому вигляді розміщуються на відповідних офіційних вебсайтах;
- б) розміщуються на стенді закладу освіти;
- в) у сканованому вигляді розсилаються до закладів освіти учасників конкурсних випробувань.

6. Відеозаписи конкурсних випробувань першого та другого турів:

- а) не розміщуються на відповідних офіційних вебсайтах;
- б) можуть розміщуватися на відповідних офіційних вебсайтах;
- в) розміщуються на відповідних офіційних вебсайтах.

7. Відеозаписи конкурсних випробувань третього туру:
- а) розміщуються на офіційній сторінці конкурсу;
 - б) не розміщуються на офіційній сторінці конкурсу;
 - в) можуть розміщуватися на офіційній сторінці конкурсу.

8. З метою формування незалежного уявлення про перебіг конкурсу присутність представників громадських організацій, засобів масової інформації є:

- а) можливою;
- б) необхідною;
- в) забороненою.

9. Під час конкурсних випробувань та процесу оцінювання в одному приміщенні можуть бути присутніми:

- а) не більше трьох представників від громадських організацій і двох — від засобів масової інформації;
- б) не більше двох представників від громадських організацій і двох — від засобів масової інформації;
- в) не більше двох представників від громадських організацій і трьох — від засобів масової інформації.

II рівень

1. Встановіть відповідність між стислим описом процесу та тим, як він здійснюється або хто його здійснює, складанням цифро-буквеного коду.

Стислий опис процесу

Опис здійснення процесу (Як? Хто?)

- 1. Оцінювання конкурсних випробувань здійснюється...
 - а) за бальною системою та критеріями, затвердженими відповідним журі;
- 2. У разі виникнення питань щодо результатів оцінювання конкурсних випробувань роз'яснення учасникам надається...
 - б) особисто кожним членом журі, який вносить бали до оціночного листа, підписує та здає його секретареві журі одразу після закінчення кожним учасником відповідного конкурсного випробування;
 - в) головою журі.

2. Встановіть відповідність між описом процесу та способом його реалізації складанням цифро-буквеного коду.

Опис процесів	Способи реалізації процесів
1. Результати оцінювання конкурсних випробувань доводяться до відома учасників...	а) на офіційній сторінці конкурсу;
2. Відеозаписи конкурсних випробувань третього туру розміщуються...	б) кожного конкурсного дня.

III рівень

1. Як діятиме журі у випадку однакової кількості балів за результатами відбіркового або/та фінального етапів відповідного туру конкурсу у двох учасників?
2. Які відеозаписи конкурсних випробувань розміщуються на офіційній сторінці конкурсу?
3. Як визначаються учасники фінального етапу на третьому турі конкурсу?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 29* «Рефлексія результатів мого навчання з теми «Правове підґрунтя проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року»».

Таблиця 29

Рефлексія результатів мого навчання з теми «Правове підґрунтя проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року»»

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020». Наказ МОН України від 10.06.2019 р. № 798.
2. Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2020». Наказ МОН України від 10.06.2019 р. № 798.
3. Осадченко І. Розв'язання педагогічних ситуацій — і наука, і мистецтво. Учитель початкової школи. 2017. № 7. С. 16–21.
4. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
5. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://gu.osvita.ua/legislation/>
6. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

III блок

Нормативно-правові основи змістово-процесуального призначення

Тема 8. Державний стандарт початкової освіти. Нормативно- інструктивний супровід організації освітнього процесу в початковій школі

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння Державного стандарту початкової освіти як нормативного документа, у якому визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, загальний обсяг навчального навантаження у базовому навчальному плані початкової освіти; оволодіння знаннями про: загальні результати навчання, типові освітні програми, мету початкової освіти, ціннісні орієнтири, цикли початкової освіти, ключові компетентності, вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти за освітніми галузями, нормативно-інструктивний супровід організації освітнього процесу в початковій школі, зокрема формувального оцінювання в міжнародному та вітчизняному досвіді, оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу; розвиток аналітичних умінь.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, зіставлення зарубіжного й вітчизняного досвіду.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Опрацювання контенту нормативно-правового документа «Державний стандарт початкової освіти».

II етап. Здійснення формульовального оцінювання в зарубіжному та вітчизняному досвіді (наказ МОН України № 1154 від 27.08.2019 р. «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу»).

Основні терміни та поняття: Державний стандарт початкової освіти, ключові компетентності, освітні галузі, оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу, формувальне оцінювання.

I етап. Опрацювання контенту нормативно-правового документа «Державний стандарт початкової освіти»

Завдання 1.1

- Прочитайте текст «Про Державний стандарт початкової освіти» та виконайте тестові завдання.

Про Державний стандарт початкової освіти

Державний стандарт початкової освіти визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, загальний обсяг їх навчального навантаження у базовому навчальному плані початкової освіти.

У Державному стандарті початкової освіти загальні результати навчання потлумачено як сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших

особистісних якостей здобувачів початкової освіти, що відповідають загальним цілям освітньої(их) галузі(ей).

Державний стандарт є основою для розроблення типових та інших освітніх програм. Освітні програми, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти.

Тестові завдання

1. *Державний стандарт початкової освіти визначає:*
 - а) конкретні результати навчання здобувача освіти;
 - б) вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти;
 - в) загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти у базовому навчальному плані початкової освіти.

 2. *Загальні результати навчання — це сукупність:*
 - а) поглядів і цінностей;
 - б) знань, умінь та навичок;
 - в) особистісних якостей;
 - г) способів мислення;
 - д) пізнавальної самостійності й активності.

 3. *Типові освітні програми розробляються на основі:*
 - а) Закону України «Про освіту»;
 - б) Державного стандарту початкової освіти;
 - в) методичних рекомендацій МОН України.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.2

- Прочитайте текст «Про мету початкової освіти та ціннісні орієнтири» та підготуйтеся попрацювати з текстом із пропусками.

Про мету початкової освіти та ціннісні орієнтири

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

У Державному стандарті обґрунтовано ціннісні орієнтири, на яких ґрунтується реалізація мети початкової освіти:

- визнання унікальності та обдарованості кожної дитини;
- цінність дитинства;
- радість пізнання;
- розвиток вільної особистості;
- міцного здоров'я та добробуту;
- забезпечення безпеки у результаті створення атмосфери довіри і взаємоповаги;
- утвердження людської гідності;
- плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до Української держави;
- формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу.

Текст з пропусками

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що метою початкової освіти є _____ розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та _____ умінь відповідно до _____ особливостей і потреб, формування _____, розвиток _____, творчості та допитливості.

У Державному стандарті обґрунтовано ціннісні орієнтири, на яких ґрунтується реалізація мети початкової освіти:

- визнання унікальності та _____ кожної дитини;
- цінність _____;
- радість _____;
- розвиток _____ особистості;
- міцного здоров'я та _____;
- забезпечення безпеки у результаті створення атмосфери _____;
- утвердження _____;
- плекання любові до _____, шанобливе ставлення до Української держави;
- формування активної громадянської позиції, відповідальності _____, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу.

- Проаналізуйте результат читання тексту з пропусками.
- Поміркуйте, чи можна стверджувати, що читання тексту з пропусками сприяло зануренню в зміст інформації, зіставленню двох текстів, встановленню зв'язків між словами, кращому запам'ятовуванню прочитаного.

Завдання 1.3

- Прочитайте текст «Про цикли і ключові компетентності» та виконайте тестові завдання.

Про цикли і ключові компетентності

Початкова освіта має два цикли (1–2 і 3–4 класи), що враховують вікові особливості розвитку дітей, їхні потреби та дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у досягненнях, обумовлених готовністю до здобуття освіти.

Державний стандарт передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі та з переважанням ігрових методів у першому циклі (1–2 класи) та на інтегровано-предметній основі у другому циклі (3–4 класи).

До ключових компетентностей належать:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 5) інноваційність;
- 6) екологічна компетентність;
- 7) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 8) навчання протягом життя;
- 9) громадянські та соціальні компетентності;
- 10) культурна компетентність;
- 11) підприємливість та фінансова грамотність.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями:

- мовно-літературна (українська мова, мови відповідних корінних народів і національних меншин; літератури; українська мова та література для корінних народів і національних меншин; іншомовна освіта);
- математична;
- природнича;
- технологічна;
- інформатична;
- соціальна і здоров'язбережувальна;
- громадянська та історична;
- мистецька;
- фізкультурна.

Тестові завдання

1. Цикли початкової освіти виокремлено на основі:
 - а) подолання розбіжностей у досягненнях учнів, обумовлених їхньою готовністю до здобуття освіти;
 - б) врахування вікових особливостей розвитку та потреб дітей;
 - в) вирівнювання готовності учнів до здобуття освіти.

2. Державний стандарт передбачає організацію освітнього процесу:
 - а) із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі;
 - б) на інтегровано-предметній основі у другому циклі (3–4 класи);
 - в) з переважанням ігрових методів у першому циклі (1–2 класи);

3. До ключових компетентностей належать:
 - а) вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання протягом життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність;
 - б) вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; уміння вчитися; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність;
 - в) володіння державною мовою; здатність спілкуватися мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; уміння вчитися; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність.

4. Такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами, є спільними для всіх:

- а) ключових компетентностей;
- б) предметних компетентностей;
- в) освітніх галузей.

5. Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за:

- а) освітніми галузями;
- б) навчальними предметами;
- в) навчальними закладами.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

II етап. Здійснення формульованого оцінювання в зарубіжному та вітчизняному досвіді (наказ МОН України № 1154 від 27.08.2019 р. «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу»)

Завдання 2.1

Прочитайте визначення понять «оцінка» та «оцінювання». Запишіть у відповідні колонки *табл. 30* основні словосполучення, що допомагають розрізнити ці поняття.

Результат зіставлення понять «оцінка» та «оцінювання»

Словосполучення, що стосуються поняття «оцінка»	Словосполучення, що стосуються поняття «оцінювання»

- Оцінка — вживається в педагогіці для характеристики результатів навчальної діяльності (навчальних досягнень) у 12-бальному вимірі; думка про обсяг і якість знань, умінь, навичок учня⁴⁵.
- Оцінювання — процес, діяльність експертів (вчителя) за заданими критеріями виявлення обсягу і якості результатів навчальної діяльності учнів чи класу в цілому⁴⁶.
- Оцінка — 1) оцінювальні судження в усній і письмовій формі щодо якості певної діяльності; 2) бали — кількісні вимірники, які визначаються критеріями та нормами оцінювання⁴⁷.
- Оцінювання — установлення ступеня відповідності виконаних школярами навчальних завдань вимогам щодо рівня їх якості. Дидактичні вимоги до оцінювання: об'єктивність, систематичність, урахування індивідуальних особливостей, мотивація учнів до вдосконалення своєї праці⁴⁸.
- Оцінка — оцінні судження щодо якості певної діяльності: бали, кількісні вимірники, які визначаються нормами оцінювання⁴⁹.
- Оцінка — визначення й вираження в умовних знаках-балах, а також в оцінювальних судженнях учителя

⁴⁵ Бондар В.І. Дидактика. Київ: Либідь, 2005. С. 252.

⁴⁶ Там само.

⁴⁷ Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручн. Київ: Грамота, 201. С. 493.

⁴⁸ Там само. С. 494.

⁴⁹ Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посібник. Київ, 2007. С. 644.

ступеня засвоєння учнями знань, умінь і навичок відповідно до вимог шкільних програм, рівня старанності і стану дисципліни⁵⁰.

- Оцінювання — це процес, що відбувається постійно: під час роботи на уроці, спостереження за навчальною діяльністю учня, аналізу відповідей, виконання ним різного роду робіт⁵¹.

Завдання 2.2

- Прочитайте текст «Про формувальне оцінювання» та складіть характеристику цього виду оцінювання.

Про формувальне оцінювання

О. Локшина узагальнює міркування зарубіжних учених про формувальне оцінювання як про «інтерактивне оцінювання учнівського прогресу, що дає змогу вчителям визначати потреби учнів, адаптуючи до них процес навчання, зокрема:

- швейцарський учений Ф. Перрену (Philippe Perrenoud, 1991) трактує формувальне оцінювання як будь-яке оцінювання, яке допомагає учневі навчатися та розвиватися», наголошуючи на активній ролі самого учня;
- новозеландські вчені Б. Коуві (Bronwen Cowie) та Б. Белл (Beverley Bell, 1999) — як двосторонній процес між учителем та учнем з метою оптимізації процесу навчання, підкреслюючи аспект співробітництва;
- британський учений П. Блек (Paul Black, 2000) — як діяльність учителя та учнів, що надає інформацію, яку можна використати як зворотний зв'язок для кореляції навчального процесу, підкреслюючи ідею важливості реагування в процесі навчання на запити дитини.

⁵⁰ Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. С. 296.

⁵¹ Енциклопедія освіти. Гол. ред. В.Г. Кремін. Київ: Юрінком Інтер. 2008. С. 630.

Вважається, що концепт формувального оцінювання зароджено в біхевіористській моделі навчання. У 1967 р. тодішній президент Американської асоціації з оцінювання М. Скрайвен (Michael Scriven), досліджуючи проблему оцінювання навчальних програм, уперше запропонував розрізняти формувальне й підсумкове оцінювання. Він вважав, що формувальне оцінювання повинно використовуватися для оптимізації розвитку та покращення об'єкта незалежно від того, чи йдеться про учня, програму, інший дидактичний «продукт». Тоді як підсумкове оцінювання — для оцінювання результатів досягнення об'єктом, який оцінюється (програми, особи тощо), поставлених цілей. Учений уперше наголосив на різниці між цілями обох функцій оцінювання та шляхами використання інформації, що отримується в результаті їх застосування.

У 1971 р. американці Б. Блум (Benjamin Bloom), Т. Хастінг (Thomas Hasting), Дж. Мадаус (George Madaus) у роботі «Посібник з формувального та підсумкового оцінювання навчання учнів», сповідуючи біхевіористські ідеї, завершили обґрунтування концепту формувального оцінювання, проголосивши його необхідним для діагностики засвоєння учнями навчального змісту»⁵².

Також О. Локшина зазначає, що «Брюссель розглядає формувальне оцінювання як засіб підняття стандартів освіти та рівня мотивації учнів до навчання. <...> У дослідженні Європейської комісії «Національне тестування учнів в Європі: цілі, організація та використання результатів» зазначається, що в усіх країнах Спільноти, формувальне оцінювання, застосовуючись вчителями на постійній основі як невід'ємна складова їхньої діяльності упродовж навчального року, орієнтоване на удосконалення процесу викладання та навчання шляхом отримання безпосереднього зворотного зв'язку між учителем та учнями.

⁵² Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.): монографія. Київ: Богданова А. М., 2009. С. 223–224.

Інтенсифікація використання формувального оцінювання у навчальному процесі шкіл країн ЄС забезпечується шляхом:

- створення відповідної законодавчої бази;
- здійснення методичного супроводу;
- надання ресурсної підтримки: забезпечення шкіл і вчителів належними ресурсами й технологіями для його застосування у навчальному процесі;
- інтеграції концепту формувального оцінювання до системи підготовки та підвищення кваліфікації вчителів»⁵³.

Завдання 2.3

- Прочитайте рядки із древньоіндійської байки та текст «Особливості запровадження формувального оцінювання».
- Поміркуйте, як можна пояснити сутність формувального оцінювання з використанням слів із древньоіндійської байки.

— Не можна посягати одне, а зібрати інше.

Із древньоіндійської байки

Особливості запровадження формувального оцінювання

У різних країнах світу, зокрема в Англії, Шотландії, Канаді, Італії, Данії, Новій Зеландії, Фінляндії, формувальне оцінювання розглядається як найбільш ефективний вид оцінювання, оскільки відповідає суспільним вимогам та навчальним потребам того, хто навчається. У той же час запровадження формувального оцінювання в кожній країні має свої особливості. Приміром:

- у Данії «наголошується на тому, що оцінювання має закладати основу для навчання кожного учня та планування цього навчання на майбутнє»⁵⁴;

⁵³ Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX — початок XXI ст.): монографія. Київ: Богдана А.М., 2009. С. 227.

⁵⁴ Там само. С. 227–228.

- у Сполученому Королівстві рекомендовано «зміщення акценту з підсумкового оцінювання на формувальне, що надає змогу поставити учня в центр навчального процесу»⁵⁵;
- у Франції формувальне оцінювання інтегровано в навчальний процес для «забезпечення покращання якості останнього, а також для допомоги учневі у навчанні, сприяти його впевненості у власних силах, надавати орієнтири, корисну інформацію на певних етапах навчання, сигналізувати про складнощі, забезпечити діалог “учитель—учень”, формувати стратегію успішного навчання, змістити процес відслідковування навчальних досягнень на індивідуальний рівень, проєктуючи учня у центр навчання»⁵⁶.

Британські вчені розробили 10 принципів формувального оцінювання. «Це:

- враховувати при плануванні уроків;
- фокусуватися на тому, як учні навчаються;
- вважати формувальне оцінювання центральним компонентом навчального процесу;
- розглядати вміння здійснювати формувальне оцінювання як ключове професійне вміння вчителя;
- бути конструктивним та делікатним, оскільки будь-яке оцінювання справляє серйозний емоційний вплив;
- мотивувати учня;
- забезпечити реалізацію навчальних цілей;
- надавати учням можливість отримувати конструктивну допомогу з боку вчителя для покращання навчальних результатів;
- розвивати навички учня для самооцінювання, що забезпечить самоуправління власним процесом навчання;
- вимірювати навчальні досягнення всіх учнів»⁵⁷.

⁵⁵ Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX — початок XXI ст.): монографія. Київ: Богдано-ва А.М., 2009. С. 228.

⁵⁶ Там само.

⁵⁷ Там само.

Французькі вчені пропонують «низку запитань, які можуть слугувати орієнтирами для конструювання моделі формувального оцінювання у кожному конкретному класі:

- *хто оцінює?* (потрібно пам'ятати, що досягнення учня оцінює не лише вчитель, а й сам учень оцінює власні досягнення);
- *як оцінювати?* (оцінювання проводиться на основі розроблених та затверджених критеріїв, які вчитель має пояснити учням на початку навчання);
- *що оцінювати?* (уміння презентувати набуті знання, спосіб виконання завдань, результати та спосіб їх досягнення, рівень опанування учнями компетентностей тощо);
- *мета оцінювання?* (діагностувати складнощі; мотивувати, підтримувати успіхи у досягненні навчальних цілей);
- *коли оцінювати?* (перед початком та в процесі навчання)»⁵⁸.

Завдання 2.4

- Опрацюйте зміст нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу» (Наказ МОН від 27.08.2019 р. № 1154) та визначте слова, які потрібно вставити в текст з пропусками.

Текст з пропусками

У нормативно-правовому документі «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу» визначено, що навчальні досягнення учнів других класів підлягають _____ (тематичному та завершальному) оцінюванню. Оцінювання результатів навчання учнів у другому класі здійснюється _____.

Формувальне оцінювання є невід'ємним складником освітнього процесу та здійснюється _____.

⁵⁸ Там само. С. 229.

Формувальне оцінювання здійснюється з метою _____ учнів, процесу опанування ними навчального досвіду, як основи компетентності, забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості.

Формувальне оцінювання передбачає організацію вчителем діяльності учнів щодо усвідомлення ними цілей та очікуваних результатів навчання, способів їх досягнення та визначення подальших навчальних дій щодо покращення досягнень за результатами _____.

Застосування формувального оцінювання уможливорює розв'язання таких освітніх завдань:

- підтримання бажання вчитися та прагнути _____ результатів;
 - сприяння _____ здобуття учнями освіти;
 - формування в учнів _____, усвідомлення своїх сильних сторін;
 - формування в учнів _____ і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху;
 - забезпечення _____ щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу;
 - здійснення _____ особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на _____.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».
 - Сформулюйте висновок про рівень складності завдання.
 - Для покращення отриманих результатів попрацюйте зі складниками перманентної мети та відповідними інформаційними блоками, сформованими на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

Складник перманентної мети

З'ясую, якому оцінюванню підлягають навчальні досягнення учнів другого класу.

Інформаційний блок⁵⁹

Навчальні досягнення учнів другого класу підлягають формувальному та підсумковому (тематичному та завершальному) оцінюванню. Оцінювання результатів навчання учнів у другому класі здійснюється вербально.

Складник перманентної мети

З'ясую, яка мета здійснення формувального оцінювання.

Інформаційний блок⁶⁰

Метою формувального оцінювання є відстеження особистісного розвитку учнів, процесу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості, є невід'ємним складником освітнього процесу та здійснюється постійно.

Формувальне оцінювання має:

- мотивувати, підтримувати, надихати учнів на успіх, саморозвиток і вдосконалення, вияв власних здобутків у навчальній діяльності;
- сприяти формуванню навичок застосування знань і вмінь під час виконання практико-орієнтованих завдань;
- спрямовуватися на виявлення проблем, запобігання їх нашаруванню;
- стимулювати бажання вчитися та прагнути досягти максимально можливих результатів;
- запобігати побоюванням помилитися.

Складник перманентної мети

З'ясую, що має бути передбачено учителем під час організації діяльності учнів з формувальним оцінюванням.

⁵⁹ Сформовано на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

⁶⁰ Там само.

Інформаційний блок⁶¹

Під час організації діяльності учнів з формувального оцінювання учителем має бути передбачено:

- 1) усвідомлення молодшими школярами цілей та очікуваних результатів навчання, способів їх досягнення;
- 2) визначення подальших навчальних дій щодо покращення результатів за результатами зворотного зв'язку.

Складник перманентної мети

З'ясую, розв'язання яких освітніх завдань уможливує запровадження формувального оцінювання.

Інформаційний блок⁶²

Запровадження формувального оцінювання уможливує розв'язання таких освітніх завдань:

- підтримання бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів навчання;
- сприяння оптимальному темпу здобуття освіти учнями;
- формування в учнів упевненості в собі, усвідомлення своїх сильних сторін;
- формування в учнів рефлексивного ставлення до власних помилок і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу;
- здійснення діагностування особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на кожному з етапів навчання.

Складник перманентної мети

З'ясую, що є об'єктами формувального оцінювання.

⁶¹ Сформовано на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

⁶² Там само.

Інформаційний блок⁶³

Об'єктами формувального оцінювання є:

- процес навчання;
- результат навчальної діяльності на певному етапі навчання.

Складник перманентної мети

З'ясую, за якими критеріями здійснюється формувальне оцінювання.

Інформаційний блок⁶⁴

Критерії формувального оцінювання визначаються:

- 1) учителем із поступовим залученням до цього процесу учнів;
- 2) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів.

Орієнтирами для визначення критеріїв формувального оцінювання є:

- 1) вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Державним стандартом початкової освіти до першого циклу навчання (1–2 класи);
- 2) очікуванні результати, зазначені в освітній програмі закладу загальної середньої освіти.

Складник перманентної мети

Дізнаюся, як не можна діяти під час запровадження формувального оцінювання.

Інформаційний блок⁶⁵

Під час запровадження формувального оцінювання не можна:

- протиставляти дітей один одному, оскільки оцінюються не діти, а їхня робота;
- обговорювати складнощі у навчанні конкретного учня в присутності інших учнів, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до учня та передумови булінгу.

⁶³ Сформовано на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

⁶⁴ Там само.

⁶⁵ Там само.

Складник перманентної мети

З'ясую, на що потрібно звернути увагу під час запровадження формувального оцінювання.

Інформаційний блок⁶⁶

Під час запровадження формувального оцінювання потрібно:

- звернути увагу на те, що стимул розвитку дитини має визначитися на основі зіставлення актуальної роботи учня (його дій, відповідей, міркувань, доробків тощо) з тим, як дитина працювала раніше;
- акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів;
- індивідуально обговорювати з учнем складнощі в навчанні;
- враховувати вплив індивідуальних особливостей учнів на їх темп здобуття освіти;
- дотримуватися гнучкого й динамічного календарно-тематичного планування освітнього процесу, зорієнтованого на сприяння поступу учнів за індивідуальною траєкторією навчання і розвитку .

Складник перманентної мети

З'ясую, як практично реалізується формувальне оцінювання.

Інформаційний блок⁶⁷

Формувальне оцінювання здійснюється на основі:

- педагогічного спостереження учителя за навчальною діяльністю учнів та її іншими видами;
- аналізу учнівських портфоліо, попередніх навчальних досягнень учнів, результатів їхніх діагностичних робіт;
- самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів;
- оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками;
- застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу.

⁶⁶ Сформовано на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

⁶⁷ Там само.

Складник перманентної мети

Дізнаюся, на що потрібно звертати увагу під час проведення педагогічного спостереження.

Інформаційний блок⁶⁸

Під час проведення педагогічного спостереження потрібно звертати увагу на зміни у :

- поведінці учня;
- його емоційних проявах;
- мотивації;
- вольових проявах;
- результативності навчальної діяльності (зниження, підвищення).

Складник перманентної мети

З'ясую, що має зазначатися в оцінному судженні, яким учитель характеризує процес навчання за формувального оцінювання.

Інформаційний блок⁶⁹

За формувального оцінювання в оцінному судженні учителя, який характеризує процес навчання, має зазначатися:

- прогрес учнів;
- поради щодо подолання утруднень (за їх наявності) у досягненні очікуваних результатів навчання відповідно до програмових вимог.

В оцінному судженні учителя не припускається:

- пониження гідності дитини;
- прирівнювання оцінних суджень до певних рівнів навчальних досягнень.

За формувального оцінювання неприпустимим є використання зірочок, квіточок, прапорців тощо, якщо їх отримання співвідноситься з певними балами чи певними рівнями навчальних досягнень здобувачів освіти.

⁶⁸ Сформовано на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

⁶⁹ Там само.

Складник перманентної мети

З'ясую, які документи свідчать про результати навчання учнів і підтверджують факт досягнення ними очікуваних результатів.

Інформаційний блок⁷⁰

Документами, які свідчать про результати навчання учнів і підтверджують факт досягнення ними очікуваних результатів є:

- робочі зошити учнів;
- робочі аркуші з виконаними роботами;
- зошити для діагностичних робіт (рекомендовано зберігати у школі);
- учнівські портфоліо (рекомендовано зберігати у школі).

Складник перманентної мети

Дізнаюся, чи відносяться дані про формувальне та підсумкове оцінювання результатів навчання учня до конфіденційної інформація.

Інформаційний блок⁷¹

Дані про формувальне та підсумкове оцінювання результатів навчання учня є конфіденційною інформацією. Ця інформація обговорюється лише під час індивідуальних зустрічей учителя з учнем/ученицею та його/її батьками або під час консультацій з фахівцями, які беруть участь у розробленні індивідуальної траєкторії розвитку учня.

Рівневий тестовий контроль

I рівень

1. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» термін «загальні результати навчання» вживаються у такому значенні:

⁷⁰ Сформовано на основі контенту нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

⁷¹ Там само.

- а) сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей здобувачів початкової освіти, що відповідають загальним цілям освітньої(-их) галузі(-ей);
- б) сукупність компетентностей здобувачів початкової освіти, що відповідають загальним цілям освітньої(-их) галузі(-ей);
- а) сукупність знань, умінь, навичок здобувачів початкової освіти, що відповідають загальним цілям освітньої(-их) галузі(-ей).

2. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» термін «змістова лінія» вживається у такому значенні:

- б) внутрішня структура кожної освітньої галузі;
- б) тематична єдність, яка окреслює внутрішню структуру та систематизує конкретні очікувані результати кожної освітньої галузі;
- б) конкретні очікувані результати кожної освітньої галузі.

3. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» термін «освітня галузь» вживається у такому значенні:

- а) зміст освіти, що відображає певну сферу вивчення або об'єднує споріднені сфери;
- б) певна сфера вивчення;
- в) складник змісту освіти, що відображає певну сферу вивчення або об'єднує споріднені сфери.

4. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Нормативно-правовий документ «Державний стандарт початкової освіти» — це основа для...

- а) розроблення типових та інших освітніх програм; освітні програми, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти;

- б) розроблення типових освітніх програм; освітні програми, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти;
- в) освітніх програм, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти.

5. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» констатовано, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до...

- а) вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвитку самостійності, творчості та допитливості;
- б) потреб, формування цінностей, розвитку самостійності, творчості та допитливості;
- в) особливостей і потреб, формування цінностей, розвитку самостійності, творчості та допитливості.

6. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» зазначено, що основою формування ключових компетентностей є...

- а) знання та вміння, які формуються в різному освітньому середовищі (школі, родині), різноманітних соціальних ситуаціях;
- б) досвід здобувачів освіти та вміння, які формуються в школі, родині, соціальних ситуаціях та обумовлюють формування ставлення до них;
- в) досвід здобувачів освіти, їх потреби, які мотивують до навчання, знання та вміння, які формуються в різному освітньому середовищі (школі, родині), різноманітних соціальних ситуаціях та обумовлюють формування ставлення до них.

II рівень

1. Встановіть відповідність між записом індексів у нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» та тим, що вони означають.

Опис запису індексів	Тлумачення запису
1. Скорочений буквенний запис...	а) означає порядковий номер загальної цілі, на реалізацію якої спрямований обов'язковий результат;
2. Цифра на початку індексу...	б) означає порядковий номер загального результату, з яким співвідноситься обов'язковий результат;
3. Перша цифра після буквенного запису до крапки...	в) означає порядковий номер року навчання (класу);
4. Цифра після крапки...	г) означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання.

2. Встановіть відповідність між назвою освітньої галузі та метою оволодіння її змістом, у якій вилучено пряме вказування на назву освітньої галузі, складанням цифро-буквенного коду.

Опис випадків	Мета оволодіння змістом освітньої галузі
1. Математична освітня галузь.	а) формування _____ компетентностей, здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві;

Опис випадків

Мета оволодіння змістом освітньої галузі

2. Інформатична освітня галузь.	б) формування _____ компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів;
3. Громадянська та історична освітня галузь.	в) формування _____ компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір.

III рівень

1. За якими освітніми галузями упорядковано в нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти?
2. Що забезпечує компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі?
3. Які ключові компетентності визначено в нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти»?
4. Які вміння, особистісні якості та психічні процеси в нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» визначено як такі, що є спільними для всіх ключових компетентностей?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 31* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Державний стандарт початкової освіти. Нормативно-інструктивний супровід організації освітнього процесу в початковій школі”».

Таблиця 31

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Державний стандарт початкової освіти.
Нормативно-інструктивний супровід організації
освітнього процесу в початковій школі»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього та четвертого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Державний стандарт початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688.
2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу. Наказ МОН України від 27.08.2019 р. № 1154.
3. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
4. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
5. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>
6. Про переліки навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2019/2020 навчальному році. Лист МОН України від 10 червня 2019 року № 1/9–365.

Тема 9. Статут як нормативно-правовий акт. Правове підґрунтя облаштування навчальних кабінетів початкової школи

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння: статуту як нормативно-правового акту, яким оформлюється створення закладу будь-якої форми власності, визначається його структура, функції, правовий статус, взаємовідносини з іншими закладами, організаціями, обумовлюється порядок реорганізації та припинення діяльності; володіння знаннями про: класифікацію статуту, його контент (розділи, спрямованість наповнення розділів), навчальний кабінет початкової школи, перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, розв'язання ситуації навчального характеру.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Міркування про сутність статуту, види та контент.

II етап. Аналіз засобів навчання та обладнання, систематизованих за загальним призначенням та освітніми галузями.

Основні терміни та поняття: статут, новий заклад освіти, реорганізований заклад освіти, типовий (примірний) статут, індивідуальний статут, засоби навчання, обладнання, комп'ютерне обладнання, пристосування, меблі, друковані засоби навчання, інструменти, моделі, прилади, об'єкти натуральні, муляжі, інвентар, демонстраційний примірник, комплект на клас, комплект для фронтальної роботи, комплект для роботи в групах.

І етап. Міркування про сутність статуту, види та контент

Завдання 1.1

- Прочитайте текст «Статут — це нормативно-правовий акт» та виконайте тестові завдання.

Статут — це нормативно-правовий акт

У виданні «Короткий тлумачний словник української мови» термін «статут» тлумачиться як «зведення правил, положень, що визначають устрій і діяльність якоїсь організації»⁷².

Статут — це нормативно-правовий акт, яким оформлюється створення закладу будь-якої форми власності, визначається його структура, функції, правовий статус, взаємовідносини з іншими закладами, організаціями, а також обумовлюється порядок реорганізації та припинення діяльності.

Будь-який заклад освіти (новий чи реорганізований) розпочинає свою діяльність після затвердження статуту чи внесення до нього змін.

Класифікація статутів:

— типові (примірні) статути — розробляють органи вищого рівня для однотипних за характером діяльності закладів освіти, наприклад: типовий статут закладів загальної середньої освіти, типовий статут закладів дошкільної освіти;

— індивідуальні статути — статути конкретних закладів освіти, складені на основі типових (примірних) статутів.

⁷² Короткий тлумачний словник української мови. Д.Г. Гринчишин, В.Л. Карпова, Л.М. Полюга, М.Л. Худаш, У.Я. Єдлінська; за редакцією Д.Г. Гричишина. Київ: Вид. центр «Просвіта». 2010. С. 514.

Тестові завдання

1. *Статут — це нормативно-правовий акт, яким оформлюється:*
 - а) створення закладу будь-якої форми власності;
 - б) реорганізація закладу будь-якої форми власності;
 - в) припинення діяльності закладу будь-якої форми власності.

2. *Статут визначає:*
 - а) взаємовідносини з іншими закладами, організаціями;
 - б) функції закладу будь-якої форми власності;
 - в) правовий статус закладу;
 - г) структуру закладу будь-якої форми власності.

3. *Реорганізований заклад освіти розпочинає свою діяльність після:*
 - а) затвердження статуту;
 - б) внесення змін до статуту;
 - в) перезатвердження статуту.

4. *Прикладом статуту може бути:*
 - а) типовий статут закладу загальної середньої освіти;
 - б) статут конкретного закладу освіти;
 - в) загальний статут.

Завдання 1.2

- Поміркуйте, чи можна зрозуміти, як працює той чи інший заклад освіти, прочитавши лише його статут.
- Прочитайте текст «Розділи статуту та їх контент» та перевірте власні міркування.

Розділи статуту та їх контент

Відповідно до Закону України «Про освіту» заклад освіти діє на підставі статуту, який затверджується засновником або уповноваженим ним органом. Структура статуту залежить від форми власності закладу освіти. Зазвичай документ має такі розділи:

- загальні положення;
- організація освітнього процесу;

- учасники освітнього процесу;
- управління закладом освіти;
- матеріально-технічна база;
- фінансово-господарська діяльність;
- міжнародне співробітництво;
- контроль за діяльністю навчального закладу;
- реорганізація або ліквідація навчального закладу.

Зміст статуту за розділами

- Загальні положення — форма власності освітнього закладу, юридична адреса, засновник закладу, мета функціонування закладу, головні завдання, нормативна база, права закладу освіти, поглиблене вивчення предметів, медичне обслуговування учнів, взаємовідносини закладу освіти з юридичними і фізичними особами.
- Організація освітнього процесу — особливості планування роботи закладу освіти, робочий навчальний план як основний документ, що регулює освітній процес, форма навчання, зарахування учнів до закладу освіти, переведення учня до іншого закладу освіти, зарахування до груп подовженого дня і відрахування дітей із них, встановлення режиму роботи груп подовженого дня, особливості навчального року (початок, кількість семестрів, їх тривалість, графік канікул, тривалість канікул, тривалість уроків, зміст, обсяг і характер домашніх завдань з кожного предмету та відповідно до класу навчання), особливості встановлення результативності навчання.
- Учасники освітнього процесу — зазначення категорій учасників освітнього процесу (як-от: учні (вихованці), керівники, педагогічні працівники, психологи, бібліотекарі, інші спеціалісти, батьки або особи, які їх замінюють), права і обов'язки учнів (вихованців), педагогічних та інших працівників; рада закладу освіти, її склад, особливості обрання, мета й основні завдання діяльності ради закладу освіти; особливості створення й функціонування піклувальної ради; обсяг педагогічного

- навантаження вчителів та особливості його визначення; діяльність педагогічної ради закладу освіти.
- Матеріально-технічна база закладу освіти — її склад, права власності, відшкодування збитків.
 - Фінансово-господарська діяльність — джерела формування кошторису закладу освіти, кошти фонду загального обов'язкового навчання, облік і використання коштів фонду загального обов'язкового навчання, контроль за правильним використанням коштів фонду загального обов'язкового навчання, порядок діловодства і бухгалтерського обліку в закладі освіти.
 - Міжнародне співробітництво — проведення міжнародного учнівського та педагогічного обміну в рамках освітніх програм, проєктів, встановлення прямих зв'язків з міжнародними організаціями та освітніми асоціаціями, укладання угод про співробітництво з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями інших країн.
 - Контроль за діяльністю закладу освіти — суб'єкти здійснення контролю, атестація як основна форма державного контролю за діяльністю закладу освіти; інспектування закладу освіти в період між атестаціями, зміст, види і періодичність перевірок.
 - Реорганізація або ліквідація закладу освіти — суб'єкт прийняття рішення, реорганізація закладу освіти злиттям, приєднанням, поділом, виділенням, особливості проведення ліквідації, діяльність ліквідаційної комісії.

Завдання 1.3

- Уявіть ситуацію: для порівняння було обрано два заклади загальної середньої освіти та здійснено порівняння їхніх статутів. Результат порівняння занесено до *табл. 32* «Спільне та відмінне в змісті статутів двох закладів загальної середньої освіти».
- Прочитайте зміст *табл. 32* та сформулюйте висновок про те, за якими розділами можуть різнитися статuti.

**Спільне та відмінне в змісті статутів двох закладів
загальної середньої освіти**

Подібний контент статутів	Відмінний контент статутів
<ul style="list-style-type: none"> – Нормативно-правові документи. – Мета закладів освіти. – Зміст завдань сформульовано по-різному, але прослідковується спільна спрямованість. – Українська мова навчання. – Права учасників освітнього процесу. – Медичне обслуговування учнів та відповідні умови для його організації здійснюються у порядку, визначеному законодавством України. – Наявність заборони щодо утворення та діяльності організаційних структур політичних партій, релігійних організацій, воєнізованих формувань. – Забезпечення виконання вимог державних стандартів освіти, єдність навчання і виховання. – Початок та завершення навчального року. Тривалість уроків. – Зміст, форми і порядок державної підсумкової атестації визначаються МОН України. – Учасники освітнього процесу. – Права учнів. – Права педагогічних працівників. – Обов'язковість атестації педагогічних працівників. – Керівництво здійснює директор закладу освіти. – Обов'язки директора. – Контроль за діяльністю закладу освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> – Вивчення іноземних мов. – Різна варіативна складова. – Створення класів з поглибленим вивченням певних предметів. – Різні умови роботи групи подовженого дня. – Поділ класів на групи з окремих предметів. – Тривалість перерв. – Щоденна кількість і послідовність навчальних занять. – Правила зарахування учнів. – Обов'язки педагогічних працівників. – Права батьків. – Збори батьків. – Рада закладу освіти. – Обов'язки педагогічної ради. – Матеріально-технічна база. – Фінансово-господарська діяльність. – Міжнародне співробітництво.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

II етап. Аналіз засобів навчання та обладнання, систематизованих за загальним призначенням та освітніми галузями

Завдання 2.1

- Наказом МОН України «Про затвердження Примірного переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи» від 13.02.2018 р. № 137 затверджено найменування засобів навчання та обладнання. Опрацюйте цей документ. З'ясуйте:
 - 1) що позначено абрєвіатурами *Д, К, Ф, Г*;
 - 2) яким чином систематизовано засоби навчання та обладнання.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.2

- До кожної із позицій систематизованих засобів навчання та обладнання доберіть засіб, який, на вашу думку, є конче необхідним для освітнього процесу в початковій школі. Під час виконання завдання використовуйте зміст нормативно-правового документа «Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи», затвердженого наказом МОН України від 13.02.2018 р. № 137.

**Засоби навчання та обладнання
систематизовано таким чином:**

- 1) обладнання загального призначення:
 - комп'ютерне обладнання — _____;
 - пристосування — _____;
 - меблі — _____;
- 2) мовно-літературна освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
- 3) іншомовна освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
- 4) математична освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
 - інструменти — _____;
 - моделі — _____;
 - прилади і пристосування — _____;
- 5) природнича освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
 - об'єкти натуральні — _____;
 - моделі — _____;
 - муляжі — _____;
 - прилади і пристосування — _____;
 - інвентар — _____;
- 6) технологічна освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
 - об'єкти натуральні — _____;
 - прилади і пристосування — _____;
 - інструменти — _____;
- 7) інформатична освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
- 8) соціальна і здоров'язбережна освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
- 9) громадянська та історична освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
 - об'єкти натуральні — _____;
- 10) мистецька освітня галузь:
 - друковані засоби навчання — _____;
 - моделі та муляжі — _____;
 - прилади та пристосування — _____;
 - обладнання загального призначення — _____;
 - інструменти — _____;

I рівень

1. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Статут — це нормативно-правовий акт, яким...

- а) оформлюється створення закладу будь-якої форми власності, визначається його структура, функції, правовий статус, взаємовідносини з іншими закладами, організаціями;
- б) оформлюється створення закладу будь-якої форми власності, визначається його структура, функції, правовий статус, взаємовідносини з іншими закладами, організаціями, а також обумовлюється порядок реорганізації та припинення діяльності;
- в) визначається структура закладу будь-якої форми власності, функції, правовий статус, взаємовідносини з іншими закладами, організаціями, а також обумовлюється порядок реорганізації та припинення діяльності.

2. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Розрізняють статути...

- а) типові (примірні) та індивідуальні;
- б) типові (примірні) та фахові;
- в) індивідуальні та колективні.

3. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

У розділі статуту «Загальні положення» зазначається інформація про...

- а) форму власності освітнього закладу, юридичну адресу, засновника закладу, мету функціонування закладу, головні завдання, нормативну базу, права закладу освіти, поглиблене вивчення предметів, медичне обслуговування учнів, міжнародне співробітництво;
- б) форму власності освітнього закладу, юридичну адресу, засновника закладу, мету функціонування закладу, головні завдання, нормативну базу, права закладу освіти, організацію освітнього процесу, медичне обслуговування учнів, взаємовідносини закладу освіти з юридичними і фізичними особами;

- в) форму власності освітнього закладу, юридичну адресу, засновника закладу, мету функціонування закладу, головні завдання, нормативну базу, права закладу освіти, поглиблене вивчення предметів, медичне обслуговування учнів, взаємовідносини закладу освіти з юридичними і фізичними особами.

4. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

У розділі статуту «Матеріально-технічна база закладу освіти» зазначається інформація про...

- а) склад матеріально-технічної бази закладу освіти;
- б) права власності;
- в) відшкодування збитків.

5. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

У розділі статуту «Контроль за діяльністю закладу освіти» зазначається інформація про...

- а) суб'єкти здійснення контролю;
- б) атестацію як основну форму державного контролю за діяльністю закладу освіти;
- в) інспектування закладу освіти в період між атестаціями;
- г) зміст, види і періодичність перевірок.

6. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

У розділі статуту «Організація освітнього процесу» зазначається інформація про...

- а) особливості планування роботи закладу освіти, робочий навчальний план як основний документ, що регулює освітній процес;
- б) форму навчання;
- в) зарахування учнів до закладу освіти, переведення учня до іншого закладу освіти, зарахування до груп подовженого дня і відрахування дітей із них, встановлення режиму роботи груп подовженого дня;
- г) особливості навчального року (початок, кількість семестрів, їх тривалість, графік канікул, тривалість канікул, тривалість уроків, зміст, обсяг і характер домашніх завдань з кожного предмету та відповідно до класу навчання);
- д) особливості встановлення результативності навчання;
- е) методичні рекомендації батькам.

II рівень

1. Встановіть відповідність між назвою розділу статуту та його контентом.

Назва розділів статуту	Контент розділів статуту
1. Міжнародне співробітництво.	а) джерела формування кошторису закладу освіти, кошти фонду загального обов'язкового навчання, облік і використання коштів фонду загального обов'язкового навчання, контроль за правильним використанням коштів фонду загального обов'язкового навчання, порядок діловодства і бухгалтерського обліку в закладі освіти;
2. Учасники освітнього процесу.	б) проведення міжнародного учнівського та педагогічного обміну в рамках освітніх програм, проєктів, встановлення прямих зв'язків з міжнародними організаціями та освітніми асоціаціями, укладання угод про співробітництво з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями інших країн;
3. Фінансово-господарська діяльність.	в) зазначення категорій учасників освітнього процесу (як-от: учні (вихованці), керівники, педагогічні працівники, психологи, бібліотекарі, інші спеціалісти, батьки або особи, які їх замінюють), права і обов'язки учнів (вихованців), педагогічних та інших працівників; рада закладу освіти, її склад, особливості обрання, мета й основні завдання діяльності ради закладу освіти; особливості створення й функціонування піклувальної ради; обсяг педагогічного навантаження вчителів та особливості його визначення; діяльність педагогічної ради закладу освіти.

2. Встановіть відповідність між назвою складової систематизації засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи та загальними назвами їх контентного наповнення.

Назва складової систематизації засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи	Загальні назви контентного наповнення
1. Технологічна освітня галузь.	а) комп'ютерне обладнання, пристосування, меблі;
2. Обладнання загального призначення.	б) друковані засоби навчання, інструменти, моделі, прилади і пристосування;
3. Мовно-літературна освітня галузь / іншомовна освітня галузь.	в) друковані засоби навчання, об'єкти натуральні, моделі, муляжі, прилади і пристосування, інвентар;
4. Математична освітня галузь.	г) друковані засоби навчання, об'єкти натуральні, прилади і пристосування, інструменти;
5. Природнича освітня галузь.	д) друковані засоби навчання, моделі та муляжі, прилади та пристосування, обладнання загального призначення, інструменти;
6. Мистецька освітня галузь.	е) друковані засоби навчання.

III рівень

1. Чи зобов'язаний заклад освіти, що має ліцензію на провадження освітньої діяльності, забезпечувати на своєму веб-сайті (у разі його відсутності — на вебсайтах своїх засновників) відкритий доступ до статуту закладу освіти?

2. Ким затверджуються такі нормативно-правові документи?
- статутом закладу загальної середньої освіти;
 - статутом Національного агентства кваліфікацій.

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 33* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Статут як нормативно-правовий акт. Правове підґрунтя облаштування навчальних кабінетів початкової школи”».

Таблиця 33

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Статут як нормативно-правовий акт. Правове підґрунтя
облаштування навчальних кабінетів початкової школи»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Про затвердження Примірного переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи. Наказ МОН України від 13.02.2018 р. № 137.
2. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
3. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
4. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

Тема 10. Правове підґрунтя інноваційної освітньої діяльності

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння освітніх інновацій як новостворених (застосованих) або вдосконалених освітніх, навчальних, виховних, психолого-педагогічних та управлінських технологій, методів, моделей, продукції, а також як освітніх та технічних рішень у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності; оволодіння знаннями про процес та результат здійснення інноваційної освітньої діяльності на трьох рівнях (всеукраїнському, регіональному, рівні навчального закладу); розвиток аналітичних умінь.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, упорядкування інформації, виконання тестових завдань.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Міркування про сутність терміна «інновації» та похідних від нього словосполучень (з використанням статей Закону України «Про інноваційну діяльність»).

II етап. Аналіз рівнів інноваційної освітньої діяльності відповідно до нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».

Основні терміни та поняття: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний продукт, інноваційна продукція, інноваційний проект, пріоритетний інноваційний проект, інноваційне підприємство, інноваційна інфраструктура, інноваційна освітня діяльність, інноваційний освітній продукт, освітні інновації, об'єкти інноваційної освітньої діяльності, інноваційна освітня діяльність всеукраїнського рівня, інноваційна освітня діяльність регіонального рівня, інноваційна освітня діяльність рівня закладу освіти, експеримент, інноваційний освітній проект.

*І етап. Міркування про сутність терміна «інновації»
та похідних від нього словосполучень
(з використанням статей Закону України
«Про інноваційну діяльність»)*

Завдання 1.1

- Що, на вашу думку, позначають терміном «інновації»?
- Утворіть словосполучення з терміном «інновації» та розкрийте значення кожного з них.
- Складіть перелік з термінів, значення яких ви можете самостійно пояснити.

Перелік термінів, значення яких я можу пояснити: ...

Завдання 1.2

- Прочитайте статтю 1 «Визначення термінів» Закону України «Про інноваційну діяльність». Зіставте складений вами перелік з переліком термінів, які тлумачаться у цьому законі.
- Перевірте, як ви запам'ятали зміст визначень термінів «інновації», «інноваційна діяльність», «інноваційний продукт», «інноваційна продукція», «інноваційний проект», «пріоритетний інноваційний проект», «інноваційне підприємство», «інноваційна інфраструктура. Установіть відповідність між термінами та їх визначеннями у такий спосіб: 1 г; ...

Терміни

1. Інновації.
2. Інноваційна діяльність.
3. Інноваційний продукт.
4. Інноваційна продукція.
5. Інноваційний проект.
6. Пріоритетний інноваційний проект.
7. Інноваційне підприємство.

Визначення термінів

- а) результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим Законом України «Про інноваційну діяльність»;
- б) інноваційний проект, що реалізується в рамках пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;

- в) підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг;
 - г) новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;
 - д) нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам, встановленим Законом України «Про інноваційну діяльність»;
 - е) сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо);
 - ж) комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції;
 - з) діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.
- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.3

- Прочитайте визначення термінів «інноваційна освітня діяльність у системі освіти», «інноваційний освітній продукт», «освітні інновації», «об'єкти інноваційної освітньої діяльності», «суб'єкти інноваційної освітньої діяльності», які наведено в I розділі «Загальні положення» нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», затвердженого наказом МОН України від 11.07.2017 р. № 994,

та впорядкуйте ці терміни у послідовність, що розпочинається терміном «суб'єкти інноваційної освітньої діяльності».

Суб'єкти інноваційної освітньої діяльності → _____ →

_____ → _____ →

_____.

Інноваційна освітня діяльність в системі освіти — це діяльність, що спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень та розробок.

Інноваційний освітній продукт — це результат науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України «Про інноваційну діяльність».

Освітні інновації — це новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, освітні, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності.

Об'єкти інноваційної освітньої діяльності — це нові емпіричні та/або теоретичні знання, навчальний та виховний процеси, освітні (педагогічні), дидактичні, виховні, управлінські системи, моделі, методи, інноваційні освітні програми і проекти, інші інтелектуальні продукти, засоби навчання та обладнання, організаційні та адміністративні рішення, а також рішення іншого характеру, що істотно поліпшують якість освіти, результативність та ефективність освітньої діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників, навчальних закладів.

Суб'єкти інноваційної освітньої діяльності — це фізичні та юридичні особи: педагогічні, науково-педагогічні працівники навчальних закладів, наукові працівники, працівники органів управління освітою, навчальні заклади, наукові установи, підприємства, установи та організації, що надають освітні послуги.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

II етап. Аналіз рівнів інноваційної освітньої діяльності відповідно до нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»

Завдання 2.1

Опрацюйте текст «Рівні здійснення інноваційної освітньої діяльності» та заповніть першу колонку *табл. 34* «Рівні та зміст інноваційної освітньої діяльності».

Таблиця 34

Рівні та зміст інноваційної освітньої діяльності

Рівні здійснення інноваційної освітньої діяльності	Зміст інноваційної освітньої діяльності
	<p>Розроблення та використання в установленому законодавством порядку:</p> <ul style="list-style-type: none">— освітніх, навчальних, виховних, управлінських систем;— інваріантної складової змісту початкової освіти;— експериментальних навчальних програм, підручників, посібників, розроблених у процесі експерименту і спрямованих на поліпшення результатів освітньої діяльності;— освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою
	<p>Використання освітніх інновацій, перевірених у ході експериментів всеукраїнського та регіонального рівнів.</p> <p>Розроблення, експериментальна перевірка варіативної частини змісту вищої (зокрема післядипломної педагогічної) освіти</p>

Рівні здійснення інноваційної освітньої діяльності	Зміст інноваційної освітньої діяльності
	<p>Розроблення та використання:</p> <ul style="list-style-type: none"> — варіативної складової змісту початкової освіти; — освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою; — науково-методичного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчально-виховного процесу

Рівні здійснення інноваційної освітньої діяльності⁷³

Інноваційна освітня діяльність здійснюється на трьох рівнях:

- всеукраїнському;
- рівні окремої адміністративно-територіальної одиниці, який названо регіональним рівнем;
- рівні навчального закладу.

Рівень інноваційної освітньої діяльності визначається її змістом та масштабністю змін, що будуть внесені у систему освіти внаслідок удосконалення педагогічної діяльності, використання запропонованої освітньої інновації.

Інноваційна освітня діяльність на всеукраїнському рівні здійснюється у системі освіти України і передбачає розроблення та використання в установленому законодавством порядку (стосовно початкової освіти):

- освітніх, навчальних, виховних, управлінських систем;
- інваріантної складової змісту початкової освіти;
- експериментальних навчальних програм, підручників, посібників, розроблених у процесі експерименту

⁷³ Текст складено на основі нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», затвердженого наказом МОН України від 11.07.2017 р. № 994.

і спрямованих на поліпшення результатів освітньої діяльності;

- освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою;
- науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчально-виховного процесу у навчальних закладах;
- форм і засобів співпраці між органами управління освітою, адміністрацією навчальних закладів, педагогічними працівниками, учнями та батьками, технологій взаємодії з інститутами громадянського суспільства, врахування та формування громадської думки щодо перегворень у галузі освіти.

Інноваційна освітня діяльність на регіональному рівні здійснюється в системі освіти окремого регіону і передбачає розроблення та використання:

- варіативної складової змісту початкової освіти;
- освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою;
- науково-методичного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчально-виховного процесу.

Інноваційна освітня діяльність на рівні навчального закладу передбачає використання освітніх інновацій, перевірених у ході експериментів всеукраїнського та регіонального рівнів, а також розроблення, експериментальної перевірки варіативної частини змісту вищої (зокрема післядипломної педагогічної) освіти.

Умовами здійснення інноваційної освітньої діяльності є: 1) дотримання законодавства України, вимог державних стандартів освіти; 2) наявність відповідного ресурсного забезпечення та ефективне його використання; 3) збереження життя і здоров'я суб'єктів інноваційної освітньої діяльності; 4) погодження учасників навчально-виховного процесу, органів управління освітою на здійснення інноваційної освітньої діяльності.

Завдання 2.2

- Опрацюйте розділ II «Розроблення освітніх інновацій» нормативно-правового документа «Положення про порядок

здійснення інноваційної освітньої діяльності». Визначте слова та словосполучення, які потрібно вставити на місці пропусків.

1. Розроблення освітніх інновацій включає: опис та обґрунтування запропонованих ідей та підходів, чітке і повне розкриття їх змісту, _____ результатів; перевірку їх ефективності шляхом проведення експерименту або реалізації інноваційного освітнього (науково-педагогічного, науково-психологічного, психолого-педагогічного) проєкту.

2. _____ є комплексний метод дослідження, який забезпечує об'єктивну і доказову перевірку висунутої на початку дослідження гіпотези і дає змогу з'ясувати необхідні умови реалізації запропонованої інновації.

3. _____ є процедура і комплекс усіх необхідних заходів щодо створення і реалізації інноваційного освітнього продукту.

4. З ініціативою щодо проведення експерименту виступає _____, що має намір запропонувати нові освітні ідеї, педагогічні та управлінські технології, удосконалити освітню діяльність.

5. Ініціатива реалізується шляхом організації та проведення у навчальних закладах _____ всеукраїнського, регіонального рівнів та в окремому закладі вищої освіти (зокрема закладі післядипломної педагогічної освіти).

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.3

Прочитайте пункти 5–13 розділу II «Розроблення освітніх інновацій» нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та знайдіть відповіді на складники перманентної мети, які відображено в *табл. 35*.

Поставте умовну позначку «+» у другій колонці таблиці «Результати досягнення складників перманентної мети» у разі усвідомленого й самостійного формулювання відповіді на запитання, зазначеного в змісті перманентної мети.

Таблиця 35

Результат досягнення складників перманентної мети

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
1. Дізнаюся, хто приймає рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) всеукраїнського рівня	
2. З'ясую, хто приймає рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) регіонального рівня	
3. Дізнаюся, на підставі яких документів приймається рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) всеукраїнського рівня	
4. Дізнаюся, на підставі яких документів приймається рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) регіонального рівня	
5. З'ясую, що включає в себе заявка на проведення експерименту (або реалізацію Проєкту)	
6. З'ясую, що має містити програма експерименту (або реалізації Проєкту)	
7. З'ясую, хто готує звіт про виконання програми кожного етапу експерименту (або реалізації Проєкту)	

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
8. З'ясую, що має включати в себе проміжний звіт	
9. Дізнаюся, чи можуть вноситися зміни до програми експерименту	
10. Дізнаюся, чи може здійснюватися розширення бази проведення експерименту	
11. З'ясую, де оприлюднюються результати проведення експерименту	
12. З'ясую, де створюються банки освітніх інновацій	
13. Дізнаюся, чи забезпечується вільний доступ до освітніх інновацій, розроблених та рекомендованих до використання в Україні	

Завдання 2.4

- Прочитайте розділ III «Використання освітніх інновацій» нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та виконайте тестові завдання.

Тестові завдання

1. Рішення про запровадження освітніх інновацій у систему освіти України на всеукраїнському рівні приймає:
 - а) МОН України на підставі висновків відповідної комісії Науково-методичної ради;
 - б) відповідний орган управління освітою;
 - в) відповідна комісія Науково-методичної ради.

2. У спеціальних банках освітніх інновацій зберігається:
 - а) інформація про процес розгляду освітніх інновацій;
 - б) інформація про розробку освітніх інновацій;
 - в) інформація про освітні інновації, їх розробку.

3. Банки освітніх інновацій створюються в:
 - а) державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти», органах управління освітою;
 - б) бібліотеках;
 - в) різних наукових установах.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Рівневий тестовий контроль

І рівень

1. *Вкажіть правильну відповідь.*
 - А. Інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.
 - Б. Інновації — це новостворені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.
 - В. Інновації — це вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

2. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Інноваційною освітньою діяльністю у системі освіти є...

- а) результат наукових досліджень та розробок;
- б) дії з використання у сфері освіти результатів наукових досліджень та розробок;
- в) діяльність, що спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень та розробок.

3. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Інноваційним освітнім продуктом є...

- а) результат науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України «Про інноваційну діяльність»;
- б) результат науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України «Про освіту»;
- в) процес науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України «Про інноваційну діяльність».

4. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Освітніми інноваціями є...

- а) новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція; освітні та технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності;
- б) новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні технології, методи, моделі, продукція; освітні та технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності;
- в) новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські методи; освітні та технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності.

5. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Об'єктами інноваційної освітньої діяльності є...

- а) нові емпіричні та/або теоретичні знання;
- б) навчальний та виховний процеси;
- в) освітні (педагогічні), дидактичні, виховні, управлінські системи, моделі, методи;
- г) інноваційні освітні програми і проекти, інші інтелектуальні продукти;
- д) засоби навчання та обладнання;
- е) організаційні та адміністративні рішення, а також рішення іншого характеру, що істотно поліпшують якість освіти, результативність та ефективність освітньої діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників, навчальних закладів.

6. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Умовами здійснення інноваційної освітньої діяльності є...

- а) дотримання законодавства України, вимог державних стандартів освіти;
- б) наявність відповідного ресурсного забезпечення та ефективного його використання;
- в) збереження життя і здоров'я суб'єктів інноваційної освітньої діяльності;
- г) погодження учасників навчально-виховного процесу, органів управління освітою на здійснення інноваційної освітньої діяльності.

7. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Розроблення освітніх інновацій включає...

- а) опис та обґрунтування запропонованих ідей та підходів, чітке і повне розкриття їх змісту, очікуваних результатів;
- б) перевірку ефективності ідей та підходів шляхом проведення експерименту;
- в) перевірку ефективності ідей та підходів шляхом реалізації інноваційного освітнього (науково-педагогічного, науково-психологічного, психолого-педагогічного) проекту.

II рівень

1. Встановіть відповідність між рівнем здійснення інноваційної освітньої діяльності та її змістом.

Рівні здійснення інноваційної освітньої діяльності	Зміст інноваційної освітньої діяльності
1. Інноваційна освітня діяльність на всеукраїнському рівні.	а) розроблення та використання варіативної складової змісту загальної середньої освіти; освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою; науково-методичного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчально-виховного процесу;
2. Інноваційна освітня діяльність на регіональному рівні.	б) використання освітніх інновацій, перевірених у ході експериментів всеукраїнського та регіонального рівнів;
3. Інноваційна освітня діяльність на рівні закладу освіти.	в) розроблення та використання в установленому законодавством порядку освітніх, навчальних, виховних, управлінських систем;
	г) інваріантної складової змісту загальної середньої освіти; експериментальних навчальних програм, підручників, посібників, розроблених у процесі експерименту і спрямованих на поліпшення результатів освітньої діяльності; освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління освітою; науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчально-виховного процесу у навчальних закладах.

2. Встановіть відповідність між рівнем (всеукраїнський / регіональний) прийняття рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) та переліком необхідних документів.

**Рівні прийняття рішення
про організацію та проведення
експерименту (або реалізацію
Проєкту)**

Перелік документів

1. Рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) всеукраїнського рівня, яке приймає Міністерство освіти і науки України на підставі...	а) клопотання відповідних органів управління освітою;
2. Рішення про організацію та проведення експерименту (або реалізацію Проєкту) регіонального рівня, яке приймають органи управління освітою на підставі...	б) заявки на проведення експерименту (або реалізацію Проєкту), програми експерименту (або реалізації Проєкту), які розробляє науковий керівник;
	в) висновку відповідної комісії Науково-методичної ради МОН;
	г) клопотання відділів (управлінь) освіти районних та міських державних адміністрацій, об'єднаних територіальних громад, заявки на проведення експерименту (або реалізацію Проєкту);
	д) висновку експертної комісії, утвореної органом управління освітою.

III рівень

1. Яка ланка системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні видає наказ про проведення експерименту (або реалізацію Проекту)
 - всеукраїнського рівня?
 - регіонального рівня?
2. Хто готує звіт про виконання програми кожного етапу експерименту (або реалізації Проекту)?
3. Ким здійснюється експертиза виконання програми кожного етапу експерименту (або реалізації Проекту)
 - всеукраїнського рівня?
 - регіонального рівня?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 36* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Правове підґрунтя інноваційної освітньої діяльності”».

Таблиця 36

Рефлексія результатів мого навчання з теми «Правове підґрунтя інноваційної освітньої діяльності»

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. Наказ МОН України від 11.07.2017 р. № 994.
2. Про інноваційну діяльність. Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002. № 36. С. 266. (Із змінами, внесеними згідно із законами, прийнятими в період з 26.12.2002 р. по 2014 р.).
3. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
4. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
5. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

Тема 11. Правове підґрунтя реалізації інклюзивної освіти в початковій школі

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння сутності змін в еволюції соціального ставлення до дітей з обмеженими можливостями; оволодіння знаннями про: мейнстрімінг, інтеграцію та інклюзію як основні підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я; сутність інклюзивної освіти; команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами та її діяльність; взаємодію вчителів початкових класів з батьками дитини з особливими освітніми потребами, практичними психологами і вчителями-дефектологами інклюзивно-ресурсних центрів; розвиток аналітичних умінь.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, розв'язання ситуацій професійного характеру.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Міркування про еволюцію в соціальному ставленні до дітей з обмеженими можливостями.

II етап. Аналіз роботи команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти відповідно до складників перманентної мети.

III етап. Міркування про взаємодію вчителів початкових класів з батьками дитини з особливими освітніми потребами, практичними психологами, вчителями-дефектологами інклюзивно-ресурсних центрів.

Основні терміни та поняття: інклюзивна освіта, мейнстрімінг, інтеграція, інклюзія, інклюзивне навчання, дитина з особливими освітніми проблемами (дитина з ООП), команда

психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (Команда супроводу), інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ), індивідуальна програма розвитку (ІПР).

І етап. Міркування про еволюцію в соціальному ставленні до дітей з обмеженими можливостями

Завдання 1.1

- Поміркуйте, чи завжди соціальне ставлення до дітей з обмеженими можливостями було однаковим?
- Якими прикметниками ви охарактеризували б це ставлення?
- Поміркуйте, які слова пропущено в ряді змін у соціальному ставленні до дітей з обмеженими можливостями.

Зміни у соціальному ставленні до дітей з обмеженими можливостями відбувалися в такій послідовності: від _____ → до соціальної зневаги → від соціальної зневаги → до соціальної _____ → від соціальної адаптації → до соціальної інтеграції → від рівних _____ → до рівних _____.

- Які підходи щодо надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я сучасної світової освітньої політики вам відомі? У яких із них ви задіяні?

Завдання 1.2

- Прочитайте текст «Еволюція соціального ставлення до дітей з обмеженими можливостями» та перевірте правильність власних міркувань про зміни у соціальному ставленні до дітей з обмеженими можливостями та про підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я, які реалізуються в сучасній світовій освітній політиці.

Еволюція соціального ставлення до дітей з обмеженими можливостями⁷⁴

Інклюзивна освіта — це закономірний етап розвитку освітньої системи, який пов'язаний з переосмисленням суспільством і державою ставлення до осіб з обмеженими можливостями здоров'я, з визначенням їхнього права на одержання рівних з іншими можливостей.

Основні етапи еволюції соціального ставлення до дітей з обмеженими можливостями:

I етап — від байдужості до соціальної зневаги дітей з відхиленнями розвитку;

II етап — від соціальної зневаги до усвідомлення можливості соціальної інтеграції й адаптації дітей з відхиленнями розвитку шляхом освіти;

III етап — від соціальної адаптації шляхом освіти до соціальної інтеграції дітей з відхиленнями розвитку;

IV етап — від рівних прав до рівних можливостей.

У сучасній світовій освітній політиці реалізуються такі підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я:

- 1) мейнстримінг (mainstreaming);
- 2) інтеграція (integration);
- 3) інклюзія (inclusion).

У сучасній українській освітній практиці запроваджується інклюзивна освіта та використовується термін «дитина з особливими освітніми потребами».

Відповідно до стаття 19 «Освіта осіб з особливими освітніми потребами» Закону України «Про освіту» категорії осіб з особливими освітніми потребами визначаються актами Кабінету Міністрів України.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

⁷⁴ Текст складено на основі змісту такого видання: Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ: «Самміт-книга», 2008. 272 с.

Завдання 1.3

- Прочитайте текст «Про мейнстримінг». Передайте сутність мейнстримінгу за допомогою малюнка.

Про мейнстримінг

Мейнстримінг (*англ. mainstreaming* — загальний потік) передбачає розширення соціальних контактів між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми однолітками. Здебільшого — це позаурочна форма спілкування: участь у спільних масових заходах, літніх таборах, клубах за інтересами тощо. Ці стосунки характеризуються нетривалістю та обмеженістю⁷⁵.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.4

- Прочитайте текст «Про інтеграцію в спеціальній педагогіці» та виконайте тестові завдання.

Про інтеграцію в спеціальній педагогіці

У спеціальній педагогіці термін «інтеграція» (*integration*) використовується стосовно локальної проблеми:

- інтеграція дітей з порушенням опорно-рухового апарату в суспільство;
- інтеграція осіб з інтелектуальними порушеннями в систему сучасних суспільних відносин.

В узагальненому вигляді терміном «інтеграція» (*integration*) позначається один із важливих напрямів підготовки осіб з обмеженими можливостями до самостійного життя.

Проблема інтеграції дітей з обмеженими можливостями здоров'я у суспільство викликана:

- наявністю у них відхилень у фізичному і психічному розвитку;

⁷⁵ Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

- недосконалістю самої системи соціальних стосунків, яка в силу певної жорсткості вимог до своїх потенційних суб'єктів є недоступною для дітей з обмеженими життєдіяльністю.

Існує два підходи до інтеграції осіб з порушеннями психологічного розвитку у суспільство⁷⁶:

- I підхід — передбачає пристосування індивідів до життя у суспільстві, його адаптацію до оточуючих умов;
- II підхід — передбачає: 1) підготовку дитини з обмеженими можливостями здоров'я до життя в суспільстві; 2) підготовку суспільства до її прийняття. Формування відповідних правових основ держави, що регламентують сприятливі умови для інтеграції, формування позитивних стосунків між усіма членами суспільства, вплив суспільства і соціального середовища на особистість дитини з відхиленнями у розвитку та активну участь у цьому процесі самої дитини.

Відповідно до зарубіжного досвіду інтегроване навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку у масових загальноосвітніх навчальних закладах може здійснюватися за такими моделями:

- повна інтеграція — форма навчання рекомендована тим дітям, які за рівнем психофізичного розвитку відповідають віковій нормі й психологічно готові до спільного навчання зі здоровими однолітками;
- часткова інтеграція — передбачає перебування дитини з обмеженими можливостями здоров'я серед здорових однолітків у закладі освіти лише частину дня (найчастіше другу половину дня);
- комбінована інтеграція — форма навчання рекомендована тим дітям, у яких психофізичний розвиток наближений до вікової норми, але їхнє навчання в умовах масового закладу обов'язково має

⁷⁶ Там само.

супроводжуватися корекційною допомогою відповідних фахівців, зокрема вчителя-дефектолога спеціального класу;

- тимчасова інтеграція — всі школярі спеціального класу (закладу) незалежно від стану психофізичного розвитку об'єднуються кілька разів на місяць для проведення спільних заходів.

Інтегроване навчання як форма надання освітніх послуг може співвідноситися лише з повною та частковою моделями інтеграції.

Тестові завдання

1. У спеціальній педагогіці терміном «інтеграція» позначається інтеграція дітей:

- а) з порушенням опорно-рухового апарату в суспільство;
- б) з інтелектуальними порушеннями в систему сучасних суспільних відносин;
- в) з порушенням опорно-рухового апарату в суспільство та з інтелектуальними порушеннями в систему сучасних суспільних відносин.

2. Підходами до інтеграції осіб з порушеннями психологічного розвитку у суспільство є:

- а) пристосування індивідів до життя у суспільстві, його адаптацію до оточуючих умов;
- б) підготовка дитини з обмеженими можливостями здоров'я до життя в суспільстві та підготовку суспільства до її прийняття;
- в) підготовка дитини з обмеженими можливостями здоров'я до життя в суспільстві та постійна турбота про її здоров'я.

3. Оберіть моделі інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку у масових загальноосвітніх навчальних закладах:

- а) повна, часткова, комбінована, тимчасова;
- б) адаптована, повна, часткова, комбінована;
- в) повна, часткова, комбінована, вирівнювальна.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.5

- Прочитайте текст «Про інклюзію» та визначте слова, які потрібно вставити в текст з пропущками.

Про інклюзію

Інклюзивна освіта — це гнучка, індивідуалізована система навчання з психолого-педагогічною підтримкою дітей і молоді з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи, яка знаходиться поблизу місця проживання⁷⁷.

У Законі України «Про освіту» у розділі I «Загальні положення» наведено визначення термінів:

- «інклюзивне навчання» — система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників;
- «інклюзивне освітнє середовище» — сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Отже, інклюзивне навчання (*inclusion* — включення) передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізіологічного розвитку.

Інклюзивне освітнє середовище змінює роль педагога звичайного навчального закладу, який має:

- сприймати учнів з особливими освітніми потребами, як й інших дітей у класі;

⁷⁷ Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

- залучати їх до спільних видів діяльності, ставлячи децю інші завдання;
- залучати учнів до колективних форм навчання і групового виконання завдань;
- забезпечувати участь у грі, проєктах тощо.

Текст з пропусками

Інклюзивна освіта — це гнучка, індивідуалізована система навчання з _____ підтримкою дітей і молоді з особливостями _____ розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи, яка знаходиться _____.

У Законі України «Про освіту» у розділі I «Загальні положення» наведено визначення термінів:

- «інклюзивне навчання» — система _____, гарантованих державою, що базується на принципах _____, врахування _____ людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників;
- «інклюзивне освітнє середовище» — сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для _____ навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інклюзивне навчання (*inclusion* — включення) передбачає створення _____, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізіологічного розвитку.

Інклюзивне освітнє середовище змінює _____ педагога звичайного навчального закладу, який має:

- сприймати учнів з особливими освітніми потребами, як й інших дітей у класі;
- залучати їх до _____, ставлячи _____ завдання;
- залучати учнів до _____ форм навчання і _____ виконання завдань;
- забезпечувати _____ у грі, проєктах тощо.

**II етап. Аналіз роботи команди
психолого-педагогічного супроводу дитини
з особливими освітніми потребами
в закладі загальної середньої освіти
відповідно до складників перманентної мети**

Завдання 2.1

- Розгляньте складники перманентної мети, зазначені в першій колонці *табл. 37*.
- Опрацюйте текст розділу «Загальні положення» нормативно-правового документа «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», затвердженого наказом МОН України від 08.06.18 р. № 609.
- Поставте умовну позначку «+» у другій колонці таблиці «Результати досягнення складників перманентної мети» у разі отримання результату, іншими словами усвідомленого й самостійного формулювання відповіді на запитання, зазначеного в змісті перманентної мети.

Таблиця 37

Результат досягнення складників перманентної мети

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
1. З'ясую, чим відрізняється індивідуальна навчальна програма (ІНП) від індивідуального освітнього плану (ІОП)	
2. Дізнаюся, чим я маю користуватися в роботі: індивідуальною навчальною програмою (ІНП), індивідуальним освітнім планом (ІОП), чи й індивідуальною навчальною програмою (ІНП), й індивідуальним освітнім планом (ІОП)	

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
3. З'ясую, хто має затвердити персональний склад команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти (далі — Команди супроводу)	
4. Встановлю, чи потрібно закладу освіти розробляти власне положення про Команду супроводу. Якщо відповідь «так», то на основі якого документа складається це положення	

Завдання 2.2

- Розгляньте складники перманентної мети, зазначені в першій колонці *табл. 38*.
- Опрацюйте текст розділу «Основні функції учасників команди супроводу» нормативно-правового документа «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».
- Поставте умовну позначку «+» у другій колонці таблиці «Результати досягнення складників перманентної мети», якщо мету досягнуто.

Таблиця 38

Результат досягнення складників перманентної мети

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
1. З'ясую, що є вирішальним під час визначення складу Команди супроводу	

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
2. Дізнаюся, хто входить до складу Команди супроводу	
3. З'ясую, чи можуть входити до складу Команди супроводу залучені фахівці, батьки або законні представники дитини з особливими освітніми потребами (далі — дитина з ООП)	
4. Встановлю, з дотриманням яких принципів має бути організована діяльність Команди супроводу	
5. З'ясую, які завдання має виконувати Команда супроводу	
6. Дізнаюся, які функції виконує адміністрація закладу освіти у складі Команди супроводу	
7. Дізнаюся, які функції виконує практичний психолог як член Команди супроводу	
8. Дізнаюся, які функції виконує соціальний педагог як член Команди супроводу	
9. Дізнаюся, які функції виконує психолог як член Команди супроводу	
10. Дізнаюся, які функції виконують вчителі-дефектологи (вчитель-логопед, сурдопедагог, тифлопедагог, олігофренопедагог) як члени Команди супроводу	
11. Дізнаюся, які функції виконує вчитель початкових класів як член Команди супроводу	

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
12. Дізнаюся, які функції виконує асистент вчителя початкових класів як член Команди супроводу	
13. Дізнаюся, які функції виконують батьки дитини з ООП як члени Команди супроводу	
14. Дізнаюся, які функції виконує медичний працівник як член Команди супроводу	

Завдання 2.3

- Розгляньте складники перманентної мети, зазначені в першій колонці *табл. 39*.
- Опрацюйте текст розділу «Організація роботи команди супроводу» нормативно-правового документа «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».
- Поставте умовну позначку «+» у другій колонці таблиці «Результати досягнення складників перманентної мети», якщо мету досягнуто.

Таблиця 39

Результат досягнення складників перманентної мети

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
1. З'ясую, на кого покладається керівництво Команди супроводу та хто несе відповідальність за виконання покладених на Команду супроводу завдань та розподіл функцій між її учасниками	

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
2. Дізнаюся, у який час має здійснюватися робота Команди супроводу	
3. Дізнаюся, скільки має бути проведено засідань Команди супроводу впродовж навчального року	
4. З'ясую, чи можуть скликатися позачергові засідання Команди супроводу; хто може ініціювати позачергове засідання Команди супроводу	
5. Дізнаюся, яка процедура проведення засідання Команди супроводу: хто головує, як приймається рішення, чи призначається секретар засідання, хто підписує протокол засідання	

Завдання 2.4

- Розгляньте складники перманентної мети, зазначені в першій колонці *табл. 40*.
- Опрацюйте текст розділу «Організація надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дитині з особливими освітніми потребами» нормативно-правового документа «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».
- Поставте умовну позначку «+» у другій колонці таблиці «Результати досягнення складників перманентної мети», якщо мету досягнуто.

Результат досягнення складників перманентної мети

Складники перманентної мети	Досягнення перманентної мети / місце для умовної позначки «+» та запису ключових слів
1. З'ясую, з урахуванням чого має бути складено індивідуальну програму розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами (ООП)	
2. З'ясую, скільки часу відводиться на складання індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з ООП	
3. Дізнаюся, чи потрібно погоджувати індивідуальну програму розвитку (ІПР) з батьками дитини з ООП	
4. З'ясую, чи здійснюється коригування ІПР, скільки разів на рік	
5. З'ясую, чи визначає Команда супроводу способи адаптації (у разі необхідності модернізації) освітнього середовища, навчальних матеріалів; з урахуванням чого здійснюється адаптація	
6. З'ясую, у якій формі можуть надаватися психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги	
7. З'ясую, чи може надавати методичну допомогу Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ)	
8. З'ясую, хто формує розклад корекційно-розвиткових занять дитини з ООП; чи узгоджується розклад занять з батьками дитини; хто проводить корекційно-розвиткові заняття	

III етап. Міркування про взаємодію вчителів початкових класів з батьками дитини з особливими освітніми потребами, практичними психологами, вчителями-дефектологами інклюзивно-ресурсних центрів

Завдання 3.1

- Уявіть ситуацію: до закладу освіти звернулися батьки дитини з особливими освітніми потребами. Поміркуйте, як потрібно діяти.
- Перевірте власні міркування, прочитавши інформацію з нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти» (додаток до листа МОН України «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.» від 26.06.2019 р. № 1/9–409).

З Методичних рекомендацій щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти

Право обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми освіти відповідного рівня мають батьки дитини (стаття 55 Закону України «Про освіту»). У разі звернення особи з ООП або її батьків до закладу освіти інклюзивна група або клас утворюється в обов'язковому порядку (стаття 20 Закону України «Про освіту»).

У 2019–2020 н.р. інклюзивні або спеціальні класи утворюються на підставі заяви батьків дитини з ООП, до якої додається висновок інклюзивно-ресурсного центру (далі — ІРЦ). Висновок лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я не може бути підставою для організації інклюзивного навчання для дитини з ООП.

Термін дії висновку ІРЦ не обмежений у часі, крім випадків, коли рекомендовано та визначено дату повторного вивчення.

Завдання 3.2

- Уявіть ситуацію: потрібно визначити особливі освітні потреби дитини. Як у цьому випадку потрібно діяти?
- Перевірте власні міркування, прочитавши інформацію про процес визначення особливих освітніх потреб дитини, яку відображено у нормативно-правовому документі «Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти» (додаток до листа МОН України «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.» від 26.06.2019 р. № 1/9–409).

Про процес визначення особливих освітніх потреб дитини

Визначення особливих освітніх потреб дитини здійснюється практичними психологами та вчителями-дефектологами ІРЦ за наслідками проведеної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини (далі — комплексна оцінка).

Комплексна оцінка може проводитися за ініціативою батьків дитини або рекомендацією педагогічних працівників закладу освіти на підставі заяви батьків.

Комплексна оцінка не може проводитися примусово.

Висновок про комплексну оцінку має рекомендаційний характер і не є підставою для скерування органом управління освітою дитини в ООП до певного закладу освіти, зокрема до спеціалізованої школи чи навчально-реабілітаційного центру.

Якщо особливі освітні потреби дитини визначаються фахівцями ІРЦ, то організація інклюзивного навчання забезпечується командою психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі освіти (далі — Команда супроводу).

На перше організаційне засідання Команди супроводу бажано запрошувати фахівців ІРЦ для отримання детальних рекомендацій щодо розроблення ІПР та особливостей організації інклюзивного навчання. Основними функціями ІРЦ є проведення комплексної оцінки, консультування

батьків та педагогічних працівників щодо організації навчання та виховання дітей з ООП.

На відміну від ІРЦ обласні ресурсні центри підтримки інклюзивної освіти не проводять комплексну оцінку розвитку дітей. Такими центрами надається навчально-методична допомога педагогічним працівникам, аналізується стан організації навчання дітей з ООП в області тощо.

З метою корегування та визначення прогресу розвитку дитини Команда супроводу переглядає ІПР двічі на рік, у разі потреби частіше. Діяльність дитини оцінюється не лише з позиції набутих знань, а перш за все — з позиції прогресивного розвитку.

Рівневий тестовий контроль

І рівень

1. Оберіть варіант для доповнення речення.

Відповідно до нормативно-правового документа «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» терміном «індивідуальна навчальна програма» позначено...

- а) документ (частина індивідуальної програми розвитку (ІПР)), який окреслює коло знань, умінь та навичок, що підлягають засвоєнню з кожного окремого предмету у процесі навчання у закладі загальної середньої освіти з метою реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими освітніми потребами; містить перелік тем матеріалу, що вивчається, рекомендації щодо кількості годин на кожную тему, час, відведений на вивчення всього курсу;
- б) рекомендації щодо реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими освітніми потребами на основі засвоєння навчального матеріалу з кожного окремого предмету у процесі навчання у закладі загальної

середньої освіти; містить перелік тем матеріалу, що вивчається, рекомендації щодо кількості годин на кожну тему, час, відведений на вивчення всього курсу;

- в) рекомендації щодо організації навчання дитини з особливими освітніми потребами, коментар щодо засвоєння нею навчального матеріалу з кожного окремого предмету у процесі навчання у закладі загальної середньої освіти із зазначенням переліку тем матеріалу, що вивчається, рекомендацій щодо кількості годин на кожну тему та часу, відведеного на вивчення всього курсу.

2. *Вкажіть правильну відповідь:*

- а) індивідуальний освітній план — це рекомендації щодо темпу засвоєння дитиною з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти компонентів освітньої програми з метою реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії;
- б) індивідуальний освітній план — це документ (частина індивідуальної програми розвитку (ІПР)), що визначає послідовність, форму і темп засвоєння дитиною з особливими освітніми потребами компонентів освітньої програми з метою реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії;
- в) індивідуальний освітній план — це документ (частина індивідуальної програми розвитку (ІПР)), що визначає послідовність, форму і темп засвоєння дитиною з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти компонентів освітньої програми з метою реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії.

3. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Персональний склад Команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами затверджується наказом...

- а) керівника закладу освіти, в якому здобувають освіту діти з особливими освітніми потребами;
- б) відповідного відділу освіти;
- в) МОН України.

4. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Команда супроводу дитини з особливими освітніми потребами співпрацює з інклюзивно-ресурсним центром (ІРЦ) з питань...

- а) надання корекційно-розвиткових послуг;
- б) методичного забезпечення діяльності дитини з особливими освітніми потребами;
- в) надання психолого-педагогічних послуг.

5. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Основними принципами діяльності Команди супроводу є...

- а) повага до індивідуальних особливостей дитини з особливими освітніми потребами;
- б) дотримання інтересів дитини з особливими освітніми потребами, недопущення дискримінації та порушення її прав;
- в) командний підхід;
- г) активна співпраця з батьками дитини з особливими освітніми потребами, залучення їх до освітнього процесу та розробки індивідуальної програми розвитку (ІПР);
- д) конфіденційність та дотримання етичних принципів;
- е) міжвідомча співпраця.

6. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами...

- а) погоджується батьками;
- б) затверджується керівником закладу освіти;
- в) погоджується батьками та затверджується керівником закладу освіти.

II рівень

1. *Встановіть відповідність між діями Команди супроводу та їх часовою реалізованістю. Окремо зазначте букви, які відповідають зайвим даним.*

Опис дій Команди супроводу	Варіанти часової реалізованості дій
1. Відповідно до висновку інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ), індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності), результатів психолого-педагогічного вивчення дитини Команда супроводу складає індивідуальну програму розвитку дитини...	а) двічі на рік (у разі потреби частіше); б) впродовж 2-х тижнів з моменту початку освітнього процесу; в) тричі на рік (у разі потреби частіше); г) впродовж 3-х тижнів з моменту початку освітнього процесу.
2. Команда супроводу переглядає індивідуальну програму розвитку з метою її коригування та визначення прогресу дитини з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти...	

2. *Встановіть відповідність між учасниками Команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами та основними функціями, які кожен із них має виконувати.*

Учасники Команди супроводу	Основні функції
1. Адміністрація закладу освіти (директор або заступник директора з навчально-виховної роботи).	а) соціально-педагогічний патронаж дитини з особливими освітніми потребами та її батьків;

Учасники Команди супроводу

Основні функції

2. Практичний психолог.	б) формування Команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами;
3. Соціальний педагог.	в) забезпечення освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами з урахуванням особливостей її розвитку та індивідуальної програми розвитку (ІПР);
4. Вчителі-дефектологи.	г) вивчення та моніторинг психічного розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
5. Вчитель початкових класів.	д) надання корекційно-розвиткових послуг дитині з особливими освітніми потребами згідно індивідуальної програми розвитку (ІПР);
6. Асистент вчителя.	е) доведення інформації про дитину (стиль, спосіб навчання, успіхи, труднощі у виконанні домашніх завдань);
7. Батьки дитини з особливими освітніми потребами.	ж) інформування учасників Команди супроводу про стан здоров'я дитини та її фізичні особливості;
8. Медичний працівник закладу освіти.	з) участь в організації освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами.

III рівень

1. Як приймається рішення на засіданнях Команди супроводу?
2. Чи потрібно закладу освіти розробляти власне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 41* «Рефлексія результатів мого навчання з теми «Правове підґрунтя реалізації інклюзивної освіти в початковій школі»».

Таблиця 41

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Правове підґрунтя реалізації інклюзивної освіти
в початковій школі»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого, другого, третього етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ МОН України від 08.06.18 р. № 609.
2. Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р. Лист МОН України від 26.06.2019 р. № 1/9–409.
3. Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти; додаток до листа «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.» МОН України від 26.06.2019 р. № 1/9–409.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг. Закон України від 06.09.2018 р. № 2541-VIII.
5. Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2018 р. № 545 (із змінами).
6. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 (із змінами).
7. Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 р. № 88 (із змінами).
8. Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій. Спільний наказ Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 28.06.1993 р. № 43.
9. Щодо функцій асистента вчителя. Лист МОН України від 25.09.2012 р. № 1/9–675.
10. Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 617.
11. Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 р. № 530.
12. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
13. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
14. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

IV блок

Нормативно-правові основи працевлаштування

Тема 12. Трудовий договір: правовідносини між роботодавцем і працівником

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ: МЕТА, УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ,
ЕТАПИ ОПРАЦЮВАННЯ ЗМІСТУ ТЕМИ, ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Мета: розуміння трудового договору як угоди між працівником і роботодавцем, згідно з умовами якої працівник зобов'язується виконувати визначену угодою роботу, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець — виплачувати заробітну плату та забезпечувати умови праці, передбачені законодавством, колективним договором і угодою сторін; оволодіти знаннями про види трудових договорів (безстроковий трудовий договір; трудовий договір, укладений на визначений строк; трудовий договір, укладений на час виконання певної роботи; контракт); форми укладення трудового договору (усна, письмова); порядок укладання трудового договору; строк дії трудового договору; умови допуску працівника до роботи; цивільно-правовий договір, види цивільно-правових договорів (договір підяду, договір про надання послуг, договір про перевезення, договір найму тощо), особливості роботи за цивільно-правовим договором у порівнянні з трудовим договором; розвиток аналітичних умінь.

Умови досягнення мети: внутрішня потреба в пізнанні нової професійно спрямованої інформації, вияв пізнавальної активності й самостійності, акцентування уваги на розвитку словесно-логічного мислення, здійснення аналітичної діяльності на основі текстів тематичного спрямування, запитальної діяльності, розв'язання ситуацій професійного характеру, виконання тестових завдань.

Етапи опрацювання змісту теми

I етап. Виконання ролей «роботодавець», «працівник».

II етап. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків відповідно до правовідносин за трудовим договором та договором цивільно-правовим.

Основні терміни та поняття: трудовий договір, безстроковий трудовий договір, трудовий договір, укладений на визначений строк, трудовий договір, укладений на час виконання певної роботи, контракт, усна форма укладення трудового договору, письмова форма укладення трудового договору, безстроковий трудовий договір, строковий трудовий договір, цивільно-правовий договір.

I етап. Виконання ролей «роботодавець», «працівник»

Завдання 1.1

- Уявіть дві ситуації:
 - I ситуація: ви — директор закладу освіти, тобто роботодавець.
 - II ситуація: ви працівник, який влаштовується працювати в заклад освіти.

Що, на вашу думку, має знати роботодавець про трудовий договір, а що — працівник? Які дії кожен із них має виконати?

Завдання 1.2

- Опрацюйте текст «Про трудовий договір» та візуалізуйте (зобразіть) інформацію у схемі чи рисунку «Головне про трудовий договір для роботодавця і працівника».

Про трудовий договір

Трудові відносини з працівником починаються з прийняття на роботу та оформлення трудового договору.

Трудовий договір є угодою між працівником і роботодавцем, згідно з умовами якої працівник зобов'язується виконувати визначену цією угодою роботу, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець — виплачувати заробітну плату та забезпечувати умови праці, передбачені законодавством, колективним договором і угодою сторін.

Законодавчо передбачено такі види трудових договорів:

- 1) безстроковий трудовий договір;
- 2) трудовий договір, укладений на визначений строк;
- 3) трудовий договір, укладений на час виконання певної роботи;
- 4) контракт.

При цьому визначено дві форми укладення трудового договору:

- 1) усна;
- 2) письмова.

Зазвичай трудовий договір укладається в письмовій формі.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.3

- Опрацюйте текст «Порядок укладання трудового договору» та виконайте тестові завдання.
- За результатами виконання тестових завдань сформулюйте висновок про власну готовність до дій з укладання трудового договору в ролях «роботодавець» та «працівник».

Порядок укладання трудового договору

Трудовий договір не може містити умови, що погіршують становище працівника, порівняно з нормами чинного законодавства.

Сторонами трудового договору є фізична особа (громадянин) і роботодавець.

Трудовий договір не може бути укладений з громадянином, який має медичний висновок про протипоказання запропонованої роботи за станом здоров'я.

Також не допускається укладення трудового договору з особою, позбавленою такого права в судовому порядку.

Роботодавець має право встановлювати обмеження щодо спільної роботи родичів, якщо в процесі виконання трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному.

Працівник зобов'язаний особисто виконувати доручену йому роботу і не має права передоручати її іншій особі, крім визначених законодавством випадків.

Роботодавець не має права вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.

Додержання письмової форми трудового договору є обов'язковим у разі:

- організованого набору працівників;
- укладення договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я;
- укладення контракту;
- якщо на цьому наполягає працівник;
- укладення договору з неповнолітніми;
- в інших передбачених законодавством випадках.

При укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний надати паспорт або інший документ, що посвідчує особу, і трудову книжку. Якщо для цієї роботи (посади) законодавчо встановлено вимоги щодо освіти, кваліфікації, стану здоров'я тощо, необхідне також надання документів, що підтверджують відповідність цим вимогам.

Забороняється вимагати надання відомостей і документів, не передбачених законодавчо.

Укладення трудового договору оформляється наказом або розпорядженням роботодавця, складеним, зазвичай, на підставі поданої працівником заяви.

Не може бути відмовлено в укладенні трудового договору особі, запрошеній за переведенням з іншого підприємства.

Не допускається необґрунтована відмова у прийнятті на роботу чи будь-яке пряме або непряме встановлення переваг залежно від походження, соціально-майнового стану, расово-національної належності, статі, мови, політично-релігійних переконань, місця проживання тощо.

Тестові завдання

1. У трудовому договорі роботодавець має право встановлювати обмеження щодо спільної роботи родичів, якщо в процесі виконання трудових обов'язків вони:

- а) безпосередньо підпорядковані один одному;
- б) безпосередньо підконтрольні один одному;
- в) працюватимуть в одному відділі.

2. Працівник зобов'язаний особисто виконувати доручену йому роботу і не має права:

- а) передоручати її іншій особі;
- б) передоручати її іншим особам;
- в) передоручати її іншій особі, крім визначених законодавством випадків.

3. Укладення трудового договору оформляється:

- а) наказом роботодавця, складеним, зазвичай, на підставі поданої працівником заяви;
- б) розпорядженням роботодавця, складеним, зазвичай, на підставі поданої працівником заяви;
- в) наказом або розпорядженням роботодавця, складеним, зазвичай, на підставі поданої працівником заяви.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.4

- Прочитайте текст «До початку роботи» та складіть пам'ятку для роботодавця, який розпочинає трудові відносини з певним працівником.

До початку роботи

Працівник може бути допущений до роботи лише за умови:

- укладення трудового договору, оформленого наказом або розпорядженням власника чи уповноваженого ним органу;
- повідомлення органів ДФСУ про прийняття працівника на роботу у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (Постанова № 413).

До початку виконання працівником трудових обов'язків роботодавець повинен:

- визначити робоче місце і забезпечити працівника всіма необхідними для роботи засобами;
- ознайомити працівника з правилами внутрішнього трудового розпорядку та з положеннями колективного договору;
- проінструктувати працівника з техніки безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці й протипожежної охорони;
- роз'яснити працівникові його права, обов'язки, пільги, компенсації та проінформувати під розписку про умови праці.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 1.5

- Прочитайте текст «Строк дії трудового договору» та в довільний спосіб візуалізуйте (унаочніть) зміст інформації.

Строк дії трудового договору

Строк дії трудового договору визначається залежно від його виду.

Безстроковий трудовий договір вважається укладеним на невизначений строк.

Під час укладення строкового трудового договору і контракту строк дії визначається сторонами в самому договорі (контракті).

Укладений на час виконання певної роботи трудовий договір діє до моменту завершення цієї роботи.

Якщо після закінчення строку, зазначеного в трудовому договорі, жодна зі сторін не вимагає його припинення і трудові відносини фактично тривають, дія договору вважається продовженою на невизначений строк. Також укладеним на невизначений строк вважається трудовий договір (крім випадків, передбачених пунктом 2 статті 23 Кодексу законів про працю України) переукладений один або більше разів (стаття 39 Кодексу законів про працю України).

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

II етап. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків на матеріалі про правовідносини за трудовим договором та цивільно-правовим

Пригадайте: причина — це те, що утворює щось. Наслідок — кінцевий підсумок, що завершує собою що-небудь.

Встановити причинно-наслідковий зв'язок — це:

- визначити причину та подумки назвати її;
- визначити наслідок та подумки проговорити його;

- назвати спочатку причину, а потім наслідок, тобто потрібно назвати причину, а потім сказати про те, що утворилося або може утворитися.

Завдання 2.1

- Уявіть ситуацію: ви — працівник, який влаштовується працювати в заклад освіти. Який договір вам потрібно укласти з роботодавцем, щоб отримувати заробітну плату за:

- 1) виконуваний процес?
- 2) результат роботи?

Відповідь сформулюйте, встановивши причинно-наслідковий зв'язок.

- Прочитайте речення та встановіть правильність виконання завдання.

Головна відмінність цивільно-правових договорів від трудових договорів полягає в тому, що за трудовим договором оплачується процес праці, а за цивільно-правовим — його результат.

Завдання 2.2

- Прочитайте текст «Про цивільно-правовий договір» та складіть пам'ятку для працівника, який укладатиме цивільно-правовий договір.

Про цивільно-правовий договір

Відповідно до Цивільного кодексу України найпоширенішими видами цивільно-правових договорів є:

- договори підряду;
- договори про надання послуг;
- договори перевезення;
- договори найму.

Цивільно-правові договори можуть укладатися як з працівниками, так і з особами, які не перебувають у трудових відносинах з підприємством.

Правовідносини, які виникають під час укладення цивільно-правового договору, регулюються цивільним

законодавством. Тобто норми Кодексу законів про працю на такий вид відносин не поширюються.

Для осіб, які працюють за цивільно-правовим договором, не передбачено соціальні гарантії (щорічна відпустка, оплата тимчасової непрацездатності тощо), крім випадків добровільного страхування в соціальних фондах.

На осіб, які виконують роботи за цивільно-правовим договором, трудові книжки не ведуться.

Усі ризики, пов'язані з виконанням цивільно-правового договору, бере на себе виконавець.

Крім того, виконавець за цивільно-правового договору:

— не підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку;

— самостійно організовує свою роботу;

— може за наявності відповідного положення в договорі залучати третіх осіб або передоручати роботу (її частину) субпідрядникам.

Розрахунок з виконавцем проводиться відповідно до умов договору, як звичайно, за результатами його виконання, з оформленням акту приймання-передачі (акту виконаних робіт, наданих послуг).

Розмір винагороди за цивільно-правовим договором визначається сторонами за спільною домовленістю. Жодних законодавчо встановлених мінімальних/максимальних розмірів винагороди не передбачено.

- Здійсніть самоперевірку правильності виконання завдання з використанням розділу навчального посібника «Дані для самоперевірки».

Завдання 2.3

- Прочитайте фрагмент нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти» та з'ясуйте, на підставі якого договору штатними працівниками закладу або залученими фахівцями можуть надаватися психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.

Фрагмент нормативно-правового документа «Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти»

У додатку до листа «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.» МОН України від 26.06.2019 р. № 1/9–409 «Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти» зазначається, що «психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги здійснюються шляхом проведення індивідуальних і групових занять, які можуть надаватися як штатними працівниками закладу, так і залученими фахівцями, в тому числі: працівниками інклюзивно-ресурсних центрів, спеціальних шкіл, навчально-реабілітаційних центрів, логопедичних пунктів та інших закладів, на підставі цивільно-правових договорів. При цьому оплата праці залучених фахівців здійснюється за рахунок коштів державної субвенції відповідно до пункту 6 Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 р. № 88 (із змінами) (далі — Порядок та умови надання субвенції).

Примірний перелік додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) для осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти визначено у додатках Порядку та умов надання субвенції.

Звертаємо увагу, що, крім основної роботи й роботи за сумісництвом, працівники закладів та установ освіти можуть залучатися до педагогічної роботи на умовах погодинної оплати праці, яка не є сумісництвом згідно з Положенням про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій, затвердженим спільним наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 28.06.1993 р. № 43.

На відміну від роботи за сумісництвом, яка виконується лише у вільний від основної роботи час, педагогічна робота з погодинною оплатою праці в обсязі не більше 240 годин

на рік може виконуватися в межах основного робочого часу працівника з дозволу керівника державного підприємства, установи і організації без утримання заробітної плати.

Оплата праці фахівців за проведення (надання) додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) здійснюється за ставками погодинної оплати праці працівників усіх галузей економіки за проведення навчальних занять у розмірах, передбачених для доцента або кандидата наук, які проводять навчальні заняття з учнями шкіл, установленими в додатку 5 до Постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 року № 1298, підвищеними на 20 відсотків за роботу з особами з особливими освітніми потребами.

Відповідні зміни щодо підвищення ставки погодинної оплати праці на 20 % за роботу з особами з особливими освітніми потребами внесені Постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року № 129»⁷⁸.

Рівневий тестовий контроль

І рівень

1. Оберіть варіант для доповнення речення.

Трудовий договір є угодою між працівником і роботодавцем, згідно з умовами якої...

- а) працівник зобов'язується виконувати визначену цією угодою роботу з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець — виплачувати заробітну плату та забезпечувати умови праці, передбачені законодавством, колективним договором і угодою сторін;
- б) працівник зобов'язується виконувати визначену цією угодою роботу з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець — виплачувати заробітну плату, передбачену законодавством, колективним договором і угодою сторін;

⁷⁸ Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти: додаток до листа «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.» МОН України від 26.06.2019 р. № 1/9-409. С. 4.

- в) працівник зобов'язується виконувати визначену цією угодою роботу з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець — забезпечувати умови праці, передбачені законодавством, колективним договором і угодою сторін.

2. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Законодавчо передбачено такі види трудових договорів:

- а) безстроковий трудовий договір;
- б) трудовий договір, укладений на визначений строк;
- в) трудовий договір, укладений на час виконання певної роботи;
- г) контракт.

3. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Трудовий договір не може містити умови, що...

- а) погіршують становище працівника порівняно з нормами чинного законодавства;
- б) знижують заробітну плату працівника;
- в) погіршують житлові умови працівника.

4. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

При укладенні трудового договору працівник освіти зобов'язаний надати...

- а) паспорт або інший документ, що посвідчує особу;
- б) трудову книжку;
- в) документи, що підтверджують освіту, наявність наукового ступеня, вченого звання;
- г) довідку про стан здоров'я.

5. *Оберіть варіант для доповнення речення.*

Якщо після закінчення строку, зазначеного в трудовому договорі, жодна зі сторін не вимагає його припинення і трудові відносини фактично тривають, дія договору вважається...

- а) продовженою на невизначений строк;
- б) продовженою на такий же строк;
- в) продовженою на один рік.

6. *Оберіть варіанти для доповнення речення.*

Найпоширенішими видами цивільно-правових договорів є:

- а) договори підряду;
- б) договори про надання послуг;
- в) договори перевезення;
- г) договори найму.

II рівень

1. *Встановіть відповідність між видом договору та особливостями оплати праці. Окремо зазначте букву, якою позначено зайві дані.*

Вид договору	Особливості оплати праці
1. Трудовий договір.	а) оплачується процес праці;
2. Цивільно-правовий договір.	б) оплачується результат праці; в) оплачується процес праці та її результат.

2. *Встановіть відповідність між такими діями, як допуск до роботи та початок виконання працівником трудових обов'язків та складниками цих дій.*

Назва дій	Складники дій
1. Допуск до роботи.	а) укласти трудовий договір оформленням власником чи уповноваженим ним органом наказу або розпорядження;
2. Початок виконання працівником трудових обов'язків.	б) визначити робоче місце і забезпечити працівника всіма необхідними для роботи засобами;

Назва дій

Складники дій

- в) повідомити органи ДФСУ про прийняття працівника на роботу з дотриманням встановленого порядку;
- г) ознайомити працівника з правилами внутрішнього трудового розпорядку та з положеннями колективного договору;
- д) проінструктувати працівника з техніки безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і протипожежної охорони;
- е) роз'яснити працівникові його права, обов'язки, пільги, компенсації та проінформувати під розписку про умови праці.

III рівень

1. Чи передбачено соціальні гарантії (щорічна відпустка, оплата тимчасової непрацездатності тощо) для осіб, що працюють за цивільно-правовим договором?
2. Чи ведуться трудові книжки на осіб, які працюють за цивільно-правовим договором?
3. Хто несе ризики, пов'язані з виконанням цивільно-правового договору?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть другу колонку *табл. 42* «Рефлексія результатів мого навчання з теми “Трудовий договір: правовідносини між роботодавцем і працівником”».

**Рефлексія результатів мого навчання з теми
«Трудовий договір: правовідносини
між роботодавцем і працівником»**

Запитальна спрямованість рефлексивних міркувань	Результат рефлексивних міркувань
Якими знаннями я оволодів(ла)?	Знаю:
Які вміння я сформував(ла)?	Умію:

2. Проаналізуйте, чи все ви усвідомили, виконуючи завдання першого та другого етапів. Занотуйте в таблицю «Планування напрямів інформальної освіти» (с. 301–303) запитання, які потребують подальшого опрацювання, більш детального вивчення.

Джерела для інформальної освіти

1. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
2. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
3. Нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/>
4. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/index>

Дані для самоперевірки

Тема 1.

Право як суспільний інститут.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти

Завдання 1.2. Буквені коди складено правильно.

Завдання 2.2. Правильне виконання тестових завдань: 1 а; 2 б.

Рівневий тестовий контроль:

I рівень: 1 в; 2 а; 3 б; 4 в; 5 в; 6 а.

II рівень: 1) 1 е, 2 в, 3 г, 4 а, 5 д, 6 б; 2) 1б, 2в, 3а; 3) 1б;
4) Невід'ємними складниками системи освіти є: дошкільна освіта, повна загальна середня освіта, позашкільна освіта, спеціалізована освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, вища освіта, освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

III рівень:

1. До Державного стандарту початкової освіти.
2. Обрання необхідних рівнів із повного переліку рівнів освіти та відповідних їм рівнів Національної рамки кваліфікації (далі — НРК):

- дошкільна освіта, яка відповідає нульовому рівню НРК;
- початкова освіта, яка відповідає першому рівню НРК;
- базова середня освіта, яка відповідає другому рівню НРК;
- профільна середня освіта, яка відповідає третьому рівню НРК;
- перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає другому рівню НРК;
- другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає третьому рівню НРК;
- третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає четвертому рівню НРК;
- фахова передвища освіта, яка відповідає п'ятому рівню НРК;
- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, який відповідає шостому рівню НРК;
- перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, який відповідає сьомому рівню НРК;
- другий (магістерський) рівень вищої освіти, який відповідає восьмому рівню НРК;
- третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти, який відповідає дев'ятому рівню НРК;
- науковий рівень вищої освіти, який відповідає десятому рівню НРК.

Тема 2.

Державна мовна політика та державна мова у сфері освіти: правове підґрунтя

Завдання 1.2

1. Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова.
2. Статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації.
3. Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.
4. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією України.
5. Порядок функціонування і застосування державної мови визначається виключно законом.
6. Навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисне застосування її з порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, а також створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Завдання 1.3

Стаття 2.

Сфера дії Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

1. Цей Закон регулює функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України.

2. Дія цього Закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів.
3. Порядок застосування кримськотатарської мови та інших мов корінних народів, національних меншин України у відповідних сферах суспільного життя визначається законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Завдання 2.3

Слова, які потрібно додати до тексту виділено курсивом.

У статті 21 «Державна мова у сфері освіти» зазначено, що мовою освітнього процесу в закладах освіти є *державна мова*.

Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із *державною мовою, мовою відповідної національної меншини України*.

У статті 22 «Державна мова у сфері науки» зазначено, що мовою науки в Україні є державна мова. Мовою публічних наукових заходів (наукові конференції, круглі столи, симпозіуми, семінари, наукові школи тощо) може бути *державна мова та/або англійська мова*.

Застосування української мови як державної у власних назвах та іменах розглянуто в *розділі VI*.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 в; 2 а, б; 3 а; 4 а, б; 5 б.

II рівень: 1) 1 в, 2 а, 3 б; 2) 2 а, 1 в, 3 г, 4 д, 5 б.

Тема 3.

Професійний стандарт «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»

Завдання 1.3. Загальної; з; без; регулює; функцій; позначення; середньої; 6; А, Б, В; 7; Г, Д, Є, Ж; 8; функції 3.

Завдання 2.3

Код помилок-замін:

- 1) «6 рівень НРК» замінено на «6 ступень НРК»;
- 2) «підтримка» замінено на «супровід»;
- 3) «середовища» замінено на «простору»;
- 4) «саморозвиток» замінено на «розвиток»;
- 5) «педагогічних» замінено на «наукових»;
- 6) «колегам» замінено на «батькам»;
- 7) «педагогічній» замінено на «науковій»;
- 8) «оцінювання» замінено на «оцінку».

Завдання 2.4.

Правильне виконання завдання: 1 г, 2 а, 3 д.

Завдання 2.5

1. Перелік дій трудової функції А «Планування і здійснення освітнього процесу».
2. Перелік дій трудової функції Б «Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині».
3. Перелік дій трудової функції В «Створення освітнього середовища».
4. Перелік дій трудової функції Г «Рефлексія та професійний саморозвиток».
5. Перелік дій трудової функції Д «Проведення педагогічних досліджень».
6. Перелік дій трудової функції Є «Надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти».

7. Перелік дій трудової функції Ж «Узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті».
8. Перелік дій трудової функціїЗ «Оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти».

Завдання 2.7

Таблиця 11

Встановлення відповідності між складником професійної компетентності, відповідними знаннями, вміннями та навичками

Складник професійної компетентності	Знання	Уміння та навички
Здатність планувати роботу вчителя, розробляти календарно-тематичне планування змісту освітніх галузей, план виховної роботи, планувати професійний саморозвиток вчителя	Варіативність структури уроків у початковій школі	Розробляти конспект уроку будь-якого типу із навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти
Здатність вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну літературу, подану в паперовій та електронній формах	1. Джерела навчально-методичної літератури для вчителя, у тому числі інтернет-сайти (сайт МОН України, Національної електронної платформи, сайти освітянських проєктів, видавництв, електронні платформи для вчителя, електронні бібліотеки тощо	1. Знаходити навчально-методичну літературу для роботи вчителя, в тому числі в мережі «Інтернет». 2. Аналізувати перспективні підходи до навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів, визначити їх переваги та ризики, порівняно з діючими підходами. 3. Застосовувати сучасні підходи навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів під час планування освітнього процесу

Складник професійної компетентності	Знання	Уміння та навички
	2. Сучасні підходи до навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкової школи	
Здатність до організації та проведення педагогічної діагностики учня	Засоби педагогічної діагностики соціальних, моральних якостей особистості учня	Вивчати динаміку формування соціальних, моральних якостей особистості учня
Здатність до здійснення освітнього процесу	Теоретичні основи процесу навчання учнів початкової школи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проводити уроки та інші форми організації освітнього процесу, дотримуючись плану-конспекту з можливістю його коригування в разі потреби. 2. Організовувати різні форми навчальної діяльності учнів (індивідуальну, парну, групову, колективну, фронтальну), забезпечувати зворотний зв'язок з учителем. 3. Коригувати власну діяльність, виходячи з конкретної навчальної ситуації. 4. Ураховувати індивідуальні особливості та потреби учнів у процесі організації навчальної діяльності. 5. Здійснювати процес навчання учнів відповідно психолого-педагогічних закономірностей формування умінь і навичок, розвитку пізнавальних потреб і можливостей учнів

Завдання 2.12. Цифро-буквений код: 1 б, в; 2 –; 3 а.

Завдання 2.13. Цифровий ланцюжок послідовності дій: 3 → 1 → 2.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 а; 3 б; 4 а, б, в; 5 а, б, в; 6 б, в; 7 б; 8 а, б.

II рівень: 1) 1 а, в; 2) 1 в, 2 а; 3 б.

III рівень:

1. На 5 років. Рекомендована дата наступного перегляду професійного стандарту: серпень 2023 року.
2. Диплом магістра (8 рівень Національних рамок кваліфікацій).

Тема 4.

Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників

Завдання 2.1. У процесі самостійного формулювання складників перманентної мети потрібно виходити із власних пізнавальних інтересів, які можна передати словосполученням *хочу дізнатися*.

Під час формулювання вчителем складників перманентної мети потрібно враховувати значущість складників мети для учнів, які в процесі навчальної діяльності поступово досягатимуть кожен визначений складник перманентної мети.

Завдання 2.2. I колонка — в; II колонка — б; III колонка — а.

Завдання 2.3. 1 а, в, г; 2 а; 3 а, б, г; 4 а; 5 в; 6 а.

Завдання 2.4. Заклад освіти (його структурний підрозділ), наукова установа; дистанційно; різних суб'єктів; суб'єктом; встановлюється в годинах та/або в кредитах ЄКТС; без урахування самостійної

- (позааудиторної) роботи; з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи; оприлюднення.
- Завдання 2.5.* Суб'єктом підвищення кваліфікації; обсяг (тривалість) та очікувані результати навчання; в закладі освіти за місцем роботи працівника або в іншому закладі освіти; науковий ступінь та/або вчене, почесне чи педагогічне звання; сертифікацію; супервізор; 6 годин або 0,3 кредиту ЄКТС.
- Завдання 2.6.* Щороку; професійних компетентностей; вмінь; особливості здобувачів освіти; безпечного та інклюзивного освітнього; інформаційно-комунікативних та цифрових; самостійно обирають послідовність; не може бути менше, ніж 150 годин.
- Завдання 2.7.* Невідкладно оприлюднюють; пропозицію до плану підвищення кваліфікації на відповідний рік; педагогічною радою; педагогічною радою; договору про надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації.
- Завдання 2.8.* Звіт про результати підвищення кваліфікації або творча робота; педагогічної (вченої) ради; прийняти рішення; визнані як підвищення кваліфікації; не більше ніж 30 годин або один кредит ЄКТС.
- Завдання 2.9.* Підвищення кваліфікації; не більше 30 годин або одного кредиту ЄКТС; визнається як підвищення кваліфікації.
- Завдання 2.10.* Кошти державного, місцевих; інші власні надходження; договору між керівником закладу освіти та суб'єктом підвищення кваліфікації; обов'язковим; основним місцем роботи; за сумісництвом; проходять підвищення кваліфікації поза межами плану; зберігається місце роботи (посада) із збереженням середньої заробітної плати; актом про надання послуги з підвищення кваліфікації; оплати послуг.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 а, б, в; 3 а, б, в; 4 а; 5 б; 6 а *II рівень:* 1 — 1 а; 2 б.
2 — 1 в; 2 а; 3 б.

III рівень:

1. Педагогічні і науково-педагогічні працівники мають право на підвищення кваліфікації поза межами плану підвищення кваліфікації закладу освіти на відповідний рік згідно з пунктом 8 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.
2. Згідно з пунктом 10 нормативно-правового документа «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800, програма підвищення кваліфікації затверджується суб'єктом підвищення кваліфікації та повинна містити інформацію про її тему (напрямок, найменування), зміст, обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або в кредитах ЄКТС, вид, форму підвищення кваліфікації, місце (місця) надання освітньої послуги, очікувані результати навчання, вартість (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання такої освітньої послуги.

Тема 5.

Атестація. Типове положення про атестацію педагогічних працівників

Завдання 1.2

Таблиця 20

Інформація про кваліфікаційні категорії, педагогічні звання, наукові ступені

Унормований перелік кваліфікаційних категорій	Унормований перелік педагогічних звань	Унормований перелік наукових ступенів
Спеціаліст вищої категорії Спеціаліст першої категорії Спеціаліст другої категорії Спеціаліст	Викладач-методист Учитель-методист Вихователь-методист Педагог-організатор-методист Практичний психолог-методист Керівник гуртка-методист Старший вожатий-методист Старший викладач Старший учитель Старший вихователь Майстер виробничого навчання I категорії Майстер виробничого навчання II категорії	Доктор філософії доктора наук (стаття 7 «Документи про вищу освіту (наукові ступені)» Закону України «Про вищу освіту»)
(Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння» від 23 грудня 2015 р. № 1109)		

Завдання 2.3. Особі з освітнім ступенем магістра, яка вперше призначається на таку посаду, — «спеціаліст»; особі, яка має науковий ступінь, — «спеціаліст вищої категорії».

Завдання 2.4. Слова, які потрібно вставити, виділено курсивом.

Атестація педагогічних працівників тлумачиться як *система заходів*, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою:

- 1) визначаються:
 - *відповідність педагогічного працівника займаній посаді;*
 - *рівень його кваліфікації;*
- 2) присвоюється *кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.*

Мета атестації — стимулювання *цілеспрямованого безперервного* підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу.

Основні принципи атестації: *відкритість та колегіальність, гуманне та доброзичливе ставлення до педагогічного працівника, повнота, об'єктивність та системність оцінювання його педагогічної діяльності.*

Атестація педагогічних працівників навчальних та інших закладів є обов'язковою.

Атестація може бути:

- *черговою* (здійснюється один раз на п'ять років);
- *позачерговою* (може проводитися не раніш як через два роки після присвоєння попередньої).

Умова чергової атестації педагогічних працівників: обов'язкове проходження не рідше одного разу

на п'ять років підвищення кваліфікації на засадах вільного вибору форм навчання, програм і навчальних закладів.

Завдання 2.6.

Подати список працівників та заяви	Вивчити педагогічну діяльність працівників	Створити атестаційну комісію
До 20 вересня	До 10 жовтня	До 20 жовтня
	До 15 березня	До 1 березня
Організувати підсумкове засідання атестаційної комісії	Затвердити список педагогічних працівників та графік роботи атестаційної комісії	Подати характеристики діяльності педагогів
	До 1 квітня	

Рис. 6. Організація та строки проведення атестації

Завдання 2.7.

I ситуація:

не раніш як після двох років роботи на займаній посаді — пункт 3.18 нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.

II ситуація:

у відпустках зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (якщо дитина потребує домашнього догляду — до досягнення дитиною шестирічного віку) — пункт 3.19 нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.

III ситуація:

у випадку тривалої тимчасової непрацездатності або при переході працівника у рік проведення чергової атестації на роботу до іншого навчального закладу та з інших поважних причин — пункт 3.20

нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.

IV ситуація:

поєднання роботи з навчанням у закладах вищої освіти за напрямами (спеціальностями) педагогічного профілю може бути відстрочена до закінчення навчання. Присвоєні їм попередньою атестацією кваліфікаційні категорії (тарифні розряди) та педагогічні звання зберігаються до чергової атестації — пункт 3.21 нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.

Завдання 2.8.

Вирішення I ситуації: відповідно до пункту 4.6 розділу «Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій» Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930, таким працівникам присвоюється кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії».

Вирішення II ситуації: відповідно до пункту 4.7 розділу «Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій» Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930, так можна атестувати без додержання послідовності в присвоєнні кваліфікаційних категорій та строку проведення позачергової атестації педагогічних працівників, які:

- стали переможцями конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади;
- стали лауреатами конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади;

- мають наукові ступені, вчені або почесні звання, якщо їх діяльність за профілем збігається з наявним науковим ступенем, ученим (почесним) званням.

Вирішення III ситуації: відповідно до пункту 4.8 розділу «Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій» Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930, педагогічні працівники, які мають повну вищу освіту та:

- 1) стаж роботи на педагогічній посаді не менше двох років, можуть атестуватися на присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст другої категорії»;
- 2) стаж роботи на педагогічній посаді не менше п'яти років, можуть атестуватися на присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст першої категорії»;
- 3) стаж роботи на педагогічній посаді не менше восьми років, можуть атестуватися на присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії».

Вирішення ситуації IV: відповідно до пункту 4.8 розділу «Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій» Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930, за педагогічними працівниками, які отримали другу повну вищу педагогічну освіту й перейшли на посаду за отриманою спеціальністю, зберігаються присвоєні попередньою атестацією кваліфікаційні категорії. Атестація таких працівників здійснюється не пізніше ніж через два роки після переходу на іншу посаду.

Завдання 2.9. До умов присвоєння педагогічним працівникам педагогічного звання «учитель-методист» потрібно віднести такі позиції:

- педагогічні працівники мають кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії»;

- педагогічні працівники здійснюють науково-методичну і науково-дослідну діяльність;
- педагогічні працівники мають власні методичні розробки, які пройшли апробацію та схвалені науково-методичними установами або закладами післядипломної освіти.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 а; 3 а, б; 4 а; 5 а, б, в; 6 б; 7 в; 8 а, б, в.

II рівень: 1) 1 г; 2 а, б, в; 2) 1 б; 2 а, в.

III рівень:

1. Педагогічні працівники, які працюють у навчальних закладах за сумісництвом або на умовах строкового трудового договору, атестуються на загальних підставах відповідно до пункту 3.23 нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.
2. Атестація педагогічного працівника, який підлягає черговій атестації, може бути перенесена на один рік у випадку тривалої тимчасової непрацездатності або при переході працівника у рік проведення чергової атестації на роботу до іншого навчального закладу та з інших поважних причин. За такими працівниками до наступної чергової атестації зберігаються встановлені попередньою атестацією кваліфікаційні категорії (тарифні розряди), педагогічні звання відповідно до пункту 3.20 нормативно-правового документа «Типове положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930.

Тема 6.

Сертифікація. Положення про сертифікацію педагогічних працівників

Завдання 2.1: 1б, 2е, 3д, 4в, 5г, 6а.

Завдання 2.2: I колонка — мета атестації, II колонка — мета сертифікації.

Завдання 2.3: 1) добровільних засадах; 2) статтею 6 Закону України «Про освіту»; 3) його добровільної реєстрації, що здійснюється Українським центром оцінювання якості освіти та регіональними центрами оцінювання якості освіти (далі — регіональні центри).

Завдання 2.4

Таблиця 25

Складники процесу проходження сертифікації

Назва складника процесу проходження сертифікації	Мета реалізації складника	Установа /особа, відповідальна за реалізацію складника
Експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації	Вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації	Державна служба якості освіти та її територіальні органи
Самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності	Самопрезентація власної педагогічної майстерності	Я особисто
Незалежне тестування учасників сертифікації	Оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації	Український центр оцінювання якості освіти та регіональні центри

Завдання 2.5. Перелік дій процесу реєстрації для проходження сертифікації:

- 1) дотримання строків, що встановлюються МОН України;
- 2) обізнаність із визначеною МОН України категорією і граничною кількістю учасників сертифікації у відповідному році;
- 3) здійснення реєстрації надсиланням рекомендованим поштовим відправленням або доставлянням нарочно до відповідного регіонального центру реєстраційних документів;
- 4) формування бланка реєстраційної картки-заяви на вебсайті Українського центру оцінювання якості освіти;
- 5) заповнення власноруч сформованого бланка реєстраційної картки-заяви.

Завдання 2.6

- 1) дата подання реєстраційних документів визначається за відбитком штемпеля відправлення на поштовому конверті (у разі доставки нарочно — за днем отримання, зафіксованим у регіональному центрі);
- 2) протягом десяти календарних днів із моменту їх отримання;
- 3) кабінет учасника сертифікації;
- 4) інформацію, внесену до бази даних учасників сертифікації Українського центру оцінювання якості освіти (далі — база даних); логін та пін-код доступу до кабінету учасника сертифікації.

Завдання 2.7. Достовірність інформації, недостовірної інформації, неналежне оформлення, не має права на проходження сертифікації, після завершення встановленого строку реєстрації, протягом останніх двох років.

Завдання 2.8. Так, так, ні.

Завдання 2.9. Експертів, які можуть залучатися до проведення сертифікації; форму експертного висновку; не менше двох осіб; проживають в одному; працюють; є співавторами наукової; не раніше ніж за п'ять і не пізніше ніж за три робочих дні; проводити репетиції навчальних занять; анулюються; всіма експертами експертної групи; обґрунтування надання такого висновку; за два тижні до початку незалежного тестування; протягом трьох робочих днів; протягом п'яти календарних днів із моменту оприлюднення такої інформації.

Завдання 2.10. 1) е-портфоліо; 2) заповнена анкета самооцінювання; опис навчального заняття, проведеного учасником сертифікації відповідно до навчального плану (освітня програма, навчальний предмет, тема, мета, методичне забезпечення тощо).

Завдання 2.11. 1 а; 2 а, б, в; 3в; 4 а, б; 5 а; 6 в.

Завдання 2.12. 1) не менше п'яти експертів; 2) змінити кількість набраних кожним із учасників сертифікації балів; е-портфоліо; 3) в Єдиній державній електронній базі.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 в; 3 а, б, в; 4 а; 5 а; 6 а, б, в; 7 а; 8 в.

II рівень: 1 — 1 в; 2 г; 3 а. Буква зайвого тлумачення: б. 2 — 1 г; 2 в; 3 б; 4 а; 5 е; 6 д.

Підставами для відмови педагогічному працівникові в реєстрації для участі в сертифікації є:

- 1) неподання документів, що підтверджують достовірність інформації, зазначеної в реєстраційній картці-заяві;
- 2) подання недостовірної інформації;
- 3) неналежне оформлення документів, необхідних для реєстрації;

- 4) подання реєстраційних документів особою, яка відповідно до вимог законодавства не має права на проходження сертифікації;
- 5) подання реєстраційних документів після завершення встановленого строку реєстрації;
- 6) наявність у педагогічного працівника чинного сертифіката про успішне проходження сертифікації, виданого протягом останніх двох років.

III рівень:

1. Успішне проходження сертифікації зараховується як проходження чергової (позачергової) атестації педагогічним працівником з присвоєнням йому наступної категорії педагогічного працівника або підтвердженням наявної вищої категорії (пункт 40 нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190);
2. Неуспішне проходження педагогічним працівником сертифікації не впливає на результати його чергової (позачергової) атестації, підтвердження наявної чи присвоєння наступної педагогічної категорії, продовження його роботи на відповідній посаді чи застосування до нього будь-яких заходів адміністративного впливу (пункт 41 нормативно-правового документа «Положення про сертифікацію педагогічних працівників», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190).

Тема 7.

Правове підґрунтя проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року»

- Завдання 2.2. У такий спосіб ви повторюєте зміст прочитаного й виокремлюєте головну й значущу інформацію.
- Завдання 2.8. 1 в; 2 а; 3 в; 4 б; 5 а.
- Завдання 2.9. 1 а; 2 в; 3 а.
- Завдання 2.10. 1 а; 2 а; 3 в; 4 а; 5 б; 6 б.

Рівневий тестовий контроль

- I рівень: 1 а, б, в; 2 а; 3 а, б, г; 4 а; 5 а; 6 б; 7 а; 8 а; 9 б.
- II рівень: 1 — 1 а, б; 2 в; 2 — 1 б; 2 а.
- III рівень:

1. У випадку однакової кількості балів за результатами відбіркового або/та фінального етапів відповідного туру конкурсу перевага надається тому учасникові, який має вищий бал у пріоритетному конкурсному випробуванні (пункт 17 нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”», який затверджено наказом МОН України від 10.06.2019 р. № 798 відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”» від 23.08.2019 р. 1/11–7730).
2. Відеозаписи конкурсних випробувань першого та другого турів можуть розміщуватися на відповідних офіційних вебсайтах. Відеозаписи конкурсних випробувань третього туру

розміщуються на офіційній сторінці конкурсу (пункт 22 нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”», який затверджено наказом МОН України від 10.06.2019 р. № 798 відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”» від 23.08.2019 р. 1/11–7730).

3. На третьому турі конкурсу учасники фінального етапу у кількості 12 осіб визначаються на основі рейтингу, укладеного за загальною кількістю балів, одержаних під час конкурсних випробувань відбіркового етапу (пункт 15 нормативно-правового документа «Умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”», який затверджено наказом МОН України від 10.06.2019 р. № 798 відповідно до листа «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року — 2020”» від 23.08.2019 р. 1/11–7730).

Тема 8.

Державний стандарт початкової освіти.

Нормативно-інструктивний супровід організації освітнього процесу в початковій школі

Завдання 1.1. 1 б, в; 2 а, б, в, г; 3 б.

Завдання 1.3. 1 б; 2 а, б, в; 3 а; 4 а; 5 а.

Завдання 2.4. Формувальному і підсумковому; вербально; постійно; відстеження особистісного розвитку; зворотного зв'язку; максимально можливих; оптимальному темпу; упевненості в собі; рефлексивного

ставлення до власних помилок; постійного зворотного зв'язку; діагностування; кожному з етапів навчання.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 б; 3 в; 4 а; 5 а; 6 в.

II рівень: 1 — 1 г; 2 в; 3 а; 4 б; 2 — 1 в; 2 а; 3 б.

III рівень:

1. Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено такими :
 - мовно-літературна (українська мова, мови відповідних корінних народів і національних меншин; літератури; українська мова та література для корінних народів і національних меншин; іншомовна освіта);
 - математична;
 - природнича;
 - технологічна;
 - інформатична;
 - соціальна і здоров'язбережувальна;
 - громадянська та історична;
 - мистецька;
 - фізкультурна.
2. Компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі забезпечує формування всіх ключових компетентностей.
3. У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» до ключових компетентностей віднесено:
 - 1) *вільне володіння державною мовою*, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов

до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

- 2) *здатність спілкуватися рідною* (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;
- 3) *математична компетентність*, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;
- 4) *компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій*, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;
- 5) *інноваційність*, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу,

- забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;
- 6) *екологічна компетентність*, що передбачає усвідомлення основи екологічного природо-користування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів з розумінням важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства;
 - 7) *інформаційно-комунікаційна компетентність*, що передбачає опанування основ цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;
 - 8) *навчання протягом життя*, що передбачає опанування умінь і навичок, необхідних для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;
 - 9) *громадянські та соціальні компетентності*, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають:
 - спроможність діяти як відповідальний громадянин та брати повноцінну участь у громадському та суспільному житті, зокрема школи та класу, спираючись

на розуміння соціальних, економічних і політичних понять та сталого розвитку, критичне оцінювання основних подій національної, європейської та світової історії, а також повагу до прав людини та верховенства права, цінування культурного розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України;

— виявлення поваги до інших та толерантності, вміння конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних із різними проявами дискримінації. Дбайливе ставлення до особистого, соціального і фізичного добробуту та здоров'я, дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки і спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах, спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності;

10) *культурна компетентність*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) *підприємливість та фінансова грамотність*, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

4. У нормативно-правовому документі «Державний стандарт початкової освіти» спільними для всіх ключових компетентностей визначено:
- 1) вміння читати з розумінням;
 - 2) уміння висловлювати власну думку усно і письмово;
 - 3) критичне та системне мислення;
 - 4) творчість;
 - 5) ініціативність,
 - 6) здатність логічно обґрунтовувати позицію;
 - 7) вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Тема 9.

Статут як нормативно-правовий акт.

Правове підґрунтя облаштування навчальних кабінетів початкової школи

Завдання 1.1. 1 а, б, в; 2 а, б, в, г; 3 б; 4 а, б.

Завдання 1.3. Зміст статутів може різнитися за всіма розділами.

Завдання 2.1.

- 1) Д — демонстраційний примірник (не менше одного на клас); К — комплект на клас (на кожного учня); Ф — комплект для фронтальної роботи (не менше ніж один примірник на двох учнів); Г — комплект, необхідний для роботи в групах (один примірник на 5–6 учнів);

- 2) засоби навчання та обладнання систематизовано за освітніми галузями, також виокремлено обладнання загального призначення.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 б; 2 а; 3 в; 4 а, б, в; 5 а, б, в, г; 6 а, б, в, г, д.
II рівень: 1 — 1 б, 2 в, 3 а. 2 — 1 г; 2 а; 3 е; 4 б; 5 в; 6 д.
III рівень:

1. Відповідно до статті 30 «Прозорість та інформаційна відкритість закладу освіти» Закону України «Про освіту» заклади освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, зобов'язані забезпечувати на своїх вебсайтах (у разі їх відсутності — на вебсайтах своїх засновників) відкритий доступ до такої інформації та документів:
- статут закладу освіти;
 - ліцензії на провадження освітньої діяльності;
 - сертифікати про акредитацію освітніх програм, сертифікат про інституційну акредитацію закладу вищої освіти;
 - структура та органи управління закладу освіти;
 - кадровий склад закладу освіти згідно з ліцензійними умовами;
 - освітні програми, що реалізуються в закладі освіти, та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою;
 - територія обслуговування, закріплена за закладом освіти його засновником (для закладів дошкільної та загальної середньої освіти);
 - ліцензований обсяг та фактична кількість осіб, які навчаються у закладі освіти;

- мова (мови) освітнього процесу;
- наявність вакантних посад, порядок і умови проведення конкурсу на їх заміщення (у разі його проведення);
- матеріально-технічне забезпечення закладу освіти (згідно з ліцензійними умовами);
- напрями наукової та/або мистецької діяльності (для закладів вищої освіти);
- наявність гуртожитків та вільних місць у них, розмір плати за проживання;
- результати моніторингу якості освіти;
- річний звіт про діяльність закладу освіти;
- правила прийому до закладу освіти;
- умови доступності закладу освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами;
- розмір плати за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації здобувачів освіти;
- перелік додаткових освітніх та інших послуг, їх вартість, порядок надання та оплати;
- інша інформація, що оприлюднюється за рішенням закладу освіти або на вимогу законодавства.

2. У розділі XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про освіту» зазначено, що заклад загальної середньої освіти діє на підставі статуту, який затверджується засновником або уповноваженим ним органом.

У статті 38 «Національне агентство кваліфікацій» Закону України «Про освіту» констатовано, що Національне агентство кваліфікацій є юридичною особою публічного права, що утворюється Кабінетом Міністрів України та діє на основі статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Тема 10.

Правове підґрунтя інноваційної освітньої діяльності

Завдання 1.2. 1 г; 2 з; 3 а; 4 д; 5 ж; 6 б; 7 в; 8 е.

Завдання 1.3. Суб'єкти інноваційної освітньої діяльності → здійснюють інноваційну освітню діяльність у системі освіти → результатом їхньої діяльності є інноваційний освітній продукт → який іменують освітньою інновацією → освітня інновація може стосуватися різних об'єктів інноваційної освітньої діяльності.

Завдання 2.2. Вставлені слова та словосполучення: очікуваних, експериментом, інноваційним освітнім проектом, суб'єкт інноваційної діяльності, експерименту (або реалізації Проекту).

1. Розроблення освітніх інновацій включає: опис та обґрунтування запропонованих ідей та підходів, чітке і повне розкриття їх змісту, *очікуваних* результатів; перевірку їх ефективності шляхом проведення експерименту або реалізації інноваційного освітнього (науково-педагогічного, науково-психологічного, психолого-педагогічного) проекту.
2. *Експериментом* є комплексний метод дослідження, який забезпечує об'єктивну і доказову перевірку висунутої на початку дослідження гіпотези і дає змогу з'ясувати необхідні умови реалізації пропонованої інновації.
3. *Інноваційним освітнім проектом* є процедура і комплекс усіх необхідних заходів щодо створення і реалізації інноваційного освітнього продукту.

4. З ініціативою щодо проведення експерименту виступає *суб'єкт інноваційної діяльності*, що має намір запропонувати нові освітні ідеї, педагогічні та управлінські технології, удосконалити освітню діяльність.
5. Ініціатива реалізується шляхом організації та проведення у навчальних закладах *експерименту (або реалізації Проекту)* всеукраїнського, регіонального рівнів та в окремому вищому навчальному закладі (зокрема закладі післядипломної педагогічної освіти).

Завдання 2.4. 1 а; 2 в; 3 а.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 в; 3 а; 4 а; 5 а, б, в, г, д, е; 6 а, б, в, г; 7 а, б, в.

II рівень: 1 — 1 в, г; 2 а; 3 б. 2 — 1 а, б, в; 2 б, г, е.

III рівень:

1. Відповідно до пункту 7 II розділу «Розроблення освітніх інновацій» нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», затвердженого наказом МОН України від 11.07.2017 р. № 994, наказ про проведення експерименту (або реалізацію Проекту):
 - всеукраїнського рівня видає МОН України — керівна ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні;
 - регіонального рівня видає орган управління освітою — регіональна ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні.
2. Звіт про виконання програми кожного етапу експерименту (або реалізації Проекту) готує науковий керівник (пункт 9 II розділу «Розроблення

освітніх інновацій» нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»).

3. Експертиза виконання програми кожного етапу експерименту (або реалізації Проекту) здійснюється:
 - на всеукраїнському рівні відповідною комісією Науково-методичної ради, відділенням НАПН (у разі якщо експеримент проводиться установами НАПН);
 - на регіональному рівні експертною комісією відповідного органу управління освітою (пункт 10 II розділу «Розроблення освітніх інновацій» нормативно-правового документа «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»).

Тема 11.

Правове підґрунтя реалізації інклюзивної освіти в початковій школі

Завдання 1.2. Візуалізація в малюнку чотирьох етапів еволюції та фіксування такої динаміки: від байдужості → до соціальної зневаги → від соціальної зневаги → до соціальної адаптації → від соціальної адаптації → до соціальної інтеграції → від рівних прав → до рівних можливостей.

Підходи сучасної освітньої політики в наданні освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я: мейнстримінг (mainstreaming), інтеграція (integration), інклюзія (inclusion).

Завдання 1.3. Відображення розширення соціальних контактів; зазначення категорії дітей (інші діти з обмеженими можливостями здоров'я, здорові однолітки); різні

форми спілкування, участь у різних заходах, вказівка на обмеженість контактів та на часові обмеження.

Завдання 1.4. 1 в, 2 а, б; 3 а.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 в; 3 а; 4 а, б; 5 а, б, в, г, д, е; 6 в.

II рівень: 1 — 1 б; 2 а. Букви зайвих даних — в, г. 2 — 1 б; 2 г; 3 а; 4 д; 5 в; 6 з; 7 ж; 8 е.

III рівень:

1. Рішення засідання Команди супроводу приймаються за результатами колегіального обговорення інформації кожного її учасника відкритим голосуванням (за умови присутності на засіданні не менше 2/3 від загального складу) (5 пункт VI розділу «Організація роботи Команди супроводу» «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», затвердженого наказом МОН України від 08.06.18 р. № 609).
2. Заклад освіти на підставі Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти розробляє власне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (5 пункт I розділу «Загальні положення» «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», затвердженого наказом МОН України від 08.06.18 р. № 609).

Тема 12.

Трудовий договір: правовідносини між роботодавцем і працівником

- Завдання 1.2.* Схема чи рисунок має містити основну інформацію, яка стосується роботодавця і працівника, а також такі ключові слова: угода, працівник, роботодавець, види трудових договорів, назви видів трудових договорів, форми укладання трудового договору, назви форм.
- Завдання 1.3.* 1 а, б; 2 в; 3 в.
- Завдання 1.4.* Пам'ятка має містити наступне: укладення трудового договору, оформлення наказу (розпорядження), повідомлення органів ДФСУ, визначення робочого місця, забезпечення всім необхідним, ознайомлення з правилами та положеннями колективного договору, інструктаж, роз'яснення.
- Завдання 1.5.* Схема чи рисунок має містити основну інформацію, а також такі ключові слова: безстроковий трудовий договір, строковий трудовий договір, контракт, завершення роботи, фактично тривають, продовжений на невизначений строк.
- Завдання 2.2.* Пам'ятка має містити наступне: види цивільно-правових договорів, а саме: договір підряду, договір про надання послуг, договір про перевезення, договір про найм; оплата праці за результатом, не передбачено соціальні гарантії (щорічна відпустка, оплата тимчасової непрацездатності тощо), не ведуться трудові книжки, не підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку, самостійно організовує свою роботу, може за наявності відповідного положення в договорі залучати третіх осіб або передоручати роботу (її частину) субпідрядникам.

Рівневий тестовий контроль

I рівень: 1 а; 2 а, б, в, г; 3 а; 4 а, б, в, г; 5 а; 6 а, б, в, г.
II рівень: 1 — 1 а, 2 б. Зайві дані — в. 2 — 1 а, в; 2 б, г, д, е.
III рівень:

1. Для осіб, які працюють за цивільно-правовим договором, не передбачено соціальні гарантії (щорічна відпустка, оплата тимчасової непрацездатності тощо), крім випадків добровільного страхування у соціальних фондах.
2. На осіб, які виконують роботи за цивільно-правовим договором, трудові книжки не ведуться.
3. Усі ризики, пов'язані з виконанням цивільно-правовим договором, несе виконавець.

Критерії для самооцінювання

Тестові завдання складено за трьома рівнями складності:

I рівень — запитання, які передбачають вибір правильного варіанта відповіді.

Критерії оцінювання завдань I рівня:

0 балів — відповідь неправильна або відсутня;

2 бали — відповідь правильна.

II рівень — завдання на встановлення відповідності.

Критерії оцінювання завдань II рівня:

0 балів — встановлення відповідності виконано неправильно або відсутнє;

3 бали — встановлення відповідності виконано правильно.

III рівень — запитання відкритого типу.

Критерії оцінювання завдань III рівня:

0 балів — відповідь неправильна або відсутня;

1 бал — відповідь неповна, допущені значні неточності;

2 бали — відповідь повна, допущені деякі неточності;

3 бали — відповідь правильна й повна.

Планування напрямів інформальної освіти

Тема 1. Право як суспільний інститут. Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 2. Державна мовна політика та державна мова у сфері освіти: правове підґрунтя

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 3. Професійний стандарт «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 4. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 5. Атестація. Типове положення про атестацію педагогічних працівників

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 6. Сертифікація. Положення про сертифікацію педагогічних працівників

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 7. Правове підґрунтя проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року»

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 8. Державний стандарт початкової освіти. Нормативно-інструктивний супровід організації освітнього процесу в початковій школі

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 9. Статут як нормативно-правовий акт. Нормативна база облаштування навчальних кабінетів початкової школи

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 10. Правове підґрунтя інноваційної освітньої діяльності

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 11. Правове підґрунтя реалізації інклюзивної освіти в початковій школі

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Тема 12. Трудовий договір: правовідносини між роботодавцем і працівником

Запитання, які виникли під час опрацювання теми:

Навчальне видання

Мієр Тетяна Іванівна —

*доктор педагогічних наук, професор кафедри
початкової освіти Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка,
доцент*

Нормативно-правові основи професійної діяльності вчителя початкової школи

Навчальний посібник

НМЦ видавничої діяльності Київського університету
імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Заступник завідувача НМЦ видавничої діяльності,
відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*
Методист, редактор *О.А. Марюхненко*
Методист, верстальник *О.Д. Ткаченко*
Дизайнер *Т.В. Нестерова*

Підписано до друку 15.09.2020 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 17,67. Обл.-вид. арк. 17,20. Зам. № 0–72.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.

Свідцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.